

**AXUND HACI SOLTAN
HÜSEYNQULU OĞLU ƏLİZADƏ**

BUNU HAMİ BİLMƏLİDİR

Bakı – 2011

*Müqəddəs şəhidlik mərtəbəsinə ucalan Azərbaycanın
Milli Qəhrəmanı Seyyid Mübariz İbrahimovun və Fərid
Əhmədovun əziz xatirələrinə ithaf edirəm.*

Müəllif

Redaktoru: Hacı Arif Buzovnalı
Mətni yığdı: Hacı Sara Zair

S 4702060202 -77 2011
On - 047 - 11

© “Ozan” nəşriyyatı - 2011

BİSMİLLAHİR-RƏHMANİR-RƏHİM!

Həmd Allaha ki, öyənlər Onu layiqincə öyə bilməz, verdiyi nemətləri saymaq istəyənlər sayıb qurtara bilməz. Çalışıb-əlləşməklə Onun haqqını qaytarmaq olmaz. Elə bir məbuddur ki, dərin düşüncəlilər belə Onu dərk etməkdə acizdir. Əql və fikir dəryasına dalanlar Onun zatının əslinə vara bilməz. Elə bir hədd yoxdur ki, sifətlərini əhatə edə bilsin. Bir tərif yaradılmayıb ki, zatına layiq olsun. Onun üçün məhdud bir an yoxdur. Onun nəzərindən kənarda zaman da yoxdur...

Qüdrətilə yaratdıqlarından uzaqdır, üstündür, qüvvətilə, lütfüylə onlara yaxındır, hər qəniməti, hər üstünlüyü verəndir. Hər böyük bəlanı, çətin müsibəti sovuşdurandır...

Elə bir əvvəldir ki, Ondən öncə heç bir varlıq yoxdur; elə bir axırdır ki, ondan sonra heç bir varlıq yoxdur. Gözlər Onun zatını görməkdən, mahiyyətini anlamaqdan aciz qalmışdır... Bir məkan yoxdur ki, oradan ayrılıb bir başqa yerə getməsi mümkün görünsün...

Gözlülər Onu görə bilməz, amma görməyən göz də inkar edə bilməz. Onun varlığını isbat edən könül də Onu görə bilməz. O, ucalıqda ən üstündür. Ondən üstün bir varlıq yoxdur...

Bilirəm və bildirirəm ki, Allahdan başqa məbud yoxdur. O birdir. Şəriki yoxdur. Biz yaşadıqca Ondən yapışır, uğradığımız qorxulardan Onunla aman tapırıq...

Hz. Əli (ə.), «Nəhcül-bəlağə»dən:

Dua:

«İlahi! Məhəmmədə və onun sülaləsinə salavat göndər, imanımı ən mükəmməl səviyyəyə çatdır. Yəqinimi

(inamımı) ən yaxşı yəqinə döndər, məramımı ən yaxşı məram və əməlimi ən yaxşı əməllə bitir, Sənin mərhəmətinə olan inamımı davamlı et, mənim əlimdən çıxanı öz qüdrətində islah et.

... İlahi! Məni haqqı deməyə yönəlt, pəhrizkarlığı ilham et, nəcib yolla getməyə müvəffəq et, sənin razılığına səbəb olacaq işlə məşğul et.

İlahi! Məni ən yaxşı yola (islam dini və əhli-beyt dostluğuna) apar və elə et ki, sənin dininin yolunda ölüm və (qiyamət günü) dirilim.

İlahi! Məhəmmədə və onun sülaləsinə səlavat göndər, məni əməldə və sözdə orta yoldan yararlandır. Məni doğruların, yaxşılığa hidayət edənlərin, layiq və saleh bəndələrin cərgəsinə daxil et. Qiyamətdə qurtuluşu və Cəhənnəmdən amanda qalmağı nəsib et.

... İlahi! Məhəmmədə və onun sülaləsinə salavat göndər və başıma zənginlik tacı qoy, yaxşı işlər görməyə vadar et, həqiqi hidayət yolunu mənə bəxş et, məni zənginlik vəsiləsilə azdırma, mənə arxayın bir həyat bəxş et, güzəranımı ağırlaşdırma. Dualarımı özümə qaytarma, (qəbul et), mən sənə şərikin tanıyıram və sən var ikən başqasına dua eləmirəm.

İlahi! Məhəmmədə və onun sülaləsinə salavat göndər və məni israf etməkdən saxla, mənə verdiyin ruzini korlanmaqdan qoru, varımı öz bərəkətinlə çoxalt, məni həmin vardan ehsan etməyimin yaxşılığı ilə nicata qovuşdur.

... İlahi! Məhəmmədə və onun sülaləsinə salavat göndər və mənə ibadətdə sağlamlıq, zöhdə (pəhrizkarlıqda) arxayınlıq, əməldə bilik, işlərdə orta mövqe tutmaq üçün təqva ruzi et.

İlahi! Ömrümü güzəştinlə qurtar, mənim arzum sənin rəhmətinə ümid bağlamaq olsun, sənin razılığına

çatdıran yolları mənə asanlaşdır. Bütün (kədərli və sevincli) hallarda əməlimi gözəlləşdir.

İlahi! Məhəmmədə və onun sülaləsinə salavat göndər, məni, qəflət çağlarında öz zikirinlə ayılt, möhlət günlərində (diri ikən) sənə itaət etməyə öyrəşdir, sənə məhəbbət bəsləməyin asan yolunu göstər və beləliklə dünya və axirətimin xeyirli olan yolunu kamilləşdir.

... İlahi! Mən Məhəmməd (s.ə.)-in yüksək şanı Əli əleyhissalamın əziz məqamının vasitəsilə sənə yaxınlaşmaq və dərgahına yönəlmək istəyirəm ki, onların xatirinə məni bu və digər şərlərdən sığındırasan. Çünki mənə sığınacaq verməyin sənin kimi zənginə çətin deyildir və səni incitməz. Həm də sən hər şeyə qadirsən. Demək, ey mənim tanrım öz mərhəmət və mehribanlıq və əbədi bacarığından mənə elə bir qüvvə bəxş et ki, onu nərdivan edərək Behiştinə yüksəlim və əzabından amanda qalım, ey ərhemərrahimin (olan Allah)».

İmam Səccad (ə.) «Səhifeyi Səccadiyyə»dən:

FƏRƏC DUASI

«Əllahummə kun-livəliyyikəl Huccət ibnil Həsən, sələvatukə ələyhi və əla abaihi, fi hazihis-saəti və fi kul-lis-saəhi, vəliyyən və Hafizən və qaidən və nasira və dəlilən və əyna, həтта tuskinəhu ərəkə təvlən (təvən) və tuməttiəhu fiyha təvila. Və həb ləna rəfətəhu və əşrikna fi dəəvatih və səlli ələyhi və əccil fərəcəhu vəcəlna müsəlliminə liəmrih».

«İlahi! İndi və hər bir an ona və əcdadına rəhmət və mərhəmətin olan Huccət ibn Həsən ə.-a (İmam Zaman ə.-a) himayəçi, gözetçi, rəhbər, kömək və yol göstərən ol. O vaxta qədər ki, onu yer üzərində izzət və şərəflə rəhbər edəsən və onu yer üzərində uzun müddət bəhrə-

ləndirəsən. (Onu uzun ömürlü edəsən). Onu bizlərə qarşı mehriban, bizi isə onun dualarında şərik et. Öz salavat və rəhmətini ona göndər və onun zühurunda təcil et. Bizi onun əmr və fərmanlarına itaət edənlərdən qərar ver».

Allahümmə səlli əla Əliyyin Əmiril-möminin,
Və vəsiyyi rəsuli rəbbil aləmin.

Qədiri-Xummidə buyurdu Nəbi,
Xudanın sizlərdən budur tələbi.
«Fəhaza Əliyyün mövlahü» deyib,
«Bəlliğ» ayəsi ilə verdi tərəbi.

İMAM ƏLİ (Ə)-İN MİN ADINDAN YÜZ BİRİ

1. Müşkülküşa. 2. Seyfullah. 3. Əbu Turab. 4. İmamül müttəqin. 5. Şahi – La Fəta. 6. Naibi-Rəsul. 7. Qurani-Natiq. 8. Kəşfül ğita. 9. Ulil əmr. 10. Fatehi-Xeybər. 11. Əbül Həsəneyn. 12. Ruhi-fürqan. 13. İmamül Hüda. 14. Vəliyyullah. 15. Sifvətullah. 16. Kəlimətullah. 17. Ərrake. 18. Əssacid. 19. Zülqərneyn. 20. Kəbətullah. 21. Qiblətullah. 22. Xəlifətullah. 23. Seyyidül əbrar. 24. Siyamül möminin. 25. Rayətül mühtədin. 26. Siratəllah. 27. Hicabullah. 28. Əynullah. 29. Hizbullah. 30. İsmətullah. 31. Məşyətullah. 32. İradətullah. 33. Siratəl Müstəqim. 34. Zikrullah. 35. Qatilül küffar. 36. Geybullah. 40. Xasifül ğəl. 41. Müntəxibullah. 42. Təcəllayi Tur. 43. Lisanullah. 44. Uznullah. 45. Vəcəhullah. 46. Cənbullah. 47. Qəlbullah. 48. Əsədullah. 49. Babullah. 50. 51. Sultanül ovliya. 52. Sahibülliva. 53. Nasirül ənbiya. 54. Ət-Tahir. 55. Əbülhəsən. 56. Əbül əimmə. 57. Əmiril Möminin. 58. Əxürrəsul. 59. Movləl kovnəyn. 60. Əlməsum. 61. Əl əsr. 62. Ənnur. 63. Misli

Harun. 64. Mürteza. 65. İmamül məhşər. 66. Əl həqq. 67. Ümmül-kitab. 68. Elmül yəqin. 69. Əl-mizan. 70. Əmirül aləmin. 71. Zövci-bətul. 72. Kasirül əsnam. 73. Nasirül İslam. 74. Səri-taci övliya. 75. Əlkövsər. 76. Əşşəcər. 77. Müctəba. 78. Nəfsi rəsul. 79. Sahibül xəms. 80. Əlabid. 81. Gəzənfər. 82. Məzhərəl əcaib. 83. İmamün mübin. 84. Səfdər. 85. Xeyrül bəşər. 86. Babi hittə. 87. Qəməri imamət. 88. Sahibül Qədir. 89. Kovkəbi dürriyy. 90. Əl mömin. 91. Əs sadıq. 92. Heydəri Kərrar. 93. Varisi-Rəsul. 94. İmamül adiliyn. 95. Səfiy-nətünnəcah. 96. Yəsübəddin. 97. Kaşifül kərb. 98. Qatılül mariqin. 99. Məzhərəl gəraib. 100. Əbuş-şühəda. 101. Xassətullah.

İSLAM NƏDİR?

Bismillahir-rəhmanir-rəhim!

Mütəal Allah Öz lütf və mərhəməti sayəsində insanları düz yola hidayət etmək, onları əbədi səadət və xoşbəxtliyə çatdırmaq və nəhayət, varlıqların ən şərəfli olan insanı layiqli mənəvi məqamlara yüksəltmək üçün yüz iyirmi dörd min peyğəmbər göndərmiş və onların bəzilərinə də kitab nazil etmişdir. İslam Peyğəmbəri Hz. Məhəmməd (s.) bu peyğəmbərlərin ən üstünü, onun gətirdiyi din – İslam dini isə səmavi dinlərin ən əhatəlisi və dolğunudur.

Allahın əmrlərinə tabe olub, Ona itaət etmək vacib edildiyi üçün bu dinin adı tabe və təslim olmaq mənasını daşıyan «İslam» sözü ilə ifadə edilmişdir. Bəşər həyatının nizama salınması üçün lazım olan bütün şeylər İslam dinində mövcuddur. Məlum məsələdir ki, insanlar düzgün əqidəyə, ədalətli qayda-qanunlara, bəyənilən

əxlaq və rəftara, eləcə də gözəl həyat tərzini və xoşbəxt axirət aləminə möhtacdır. İslam adlandırılan sonuncu və kamil din, məhz bu deyilənlərdən təşkil olunmuşdur.

İslam dini insanların səadətini təmin etmək üçün üç hissədən ibarətdir:

1. Üsuli-din (dinin əsasları və əqidələr);
2. Fəru-i-din (əməllər və ibadətlər);
3. Əxlaq, rəftar və ictimai münasibətlər

ƏHKAMIN NÖVLƏRİ

İslamda insanın hər bir əməlinin xüsusi hökmü var və bu hökmlər beş hissədən ibarətdir:

1. Vacib: Elə əməllərə deyilir ki, yerinə yetirmək lazımdır və tərkin olunması əzabla sonuqlanacaqdır.

2. Haram: Elə əməllərə deyilir ki, onları tərkin etmək lazımdır, tərkin etməməyin isə əzabı vardır. Məsələn: spirtli içki içmək,

3. Müstəhəb: Elə əməllərə deyilir ki, onları yerinə yetirməyin savabı vardır və tərkin etməyin isə əzabı yoxdur. Məsələn: sədəqə vermək, gecə namazı qılmaq...

4. Məkrüh: Elə əməllərə deyilir ki, onları tərkin etməyin savabı vardır, yerinə yetirməyin isə əzabı yoxdur. Məsələn: qaynar su içmək, yeməyi üfürərək yemək.

5. Mübah: Elə əməllərə deyilir ki, onları tərkin etmək və ya yerinə yetirməyin nə əzabı, nə savabı var. Məsələn: oturub-durmaq, yol getmək və libas geyinmək...

KƏLMƏYİ TEYYİBƏ

La ilahə illəllah.

Mühəmmədür Rəsulullah.

Əmirül mömininə Əliyyun Vəliyyullah, vəsiyyə
rəsulillah. Bila fəsl.

Tərcüməsi:

Yeganə və misilsiz olan Allahdan başqa, heç bir
məbud yoxdur

Həzrəti Mühəmməd ibni Əbdilləh s.ə. Allahın
peyğəmbəri elçisidir.

Həzrət Əli ə. Möminlərin əmiri, Allahın bütün
Məxluqat içərisində vəlisi, dostudur.

KƏLMƏYİ ŞƏHADƏT

Əşhədü ən la ilahə illəlləh.

Əşhədu ənnə Muhəmmədən Rəsulullah.

Əşhədu ənnə Əmirəl-mömininə Əliyyən Vəliyyul-
lah.

ƏRKANİ DİN

Ərkani din ikidir.

1. Üsuli-din.

2. Fürui-din.

Üsuli-din kök və bünövrə mənziləsində, Fürui-din
onun budaqları mənziləsindədir. Üsuli-dinin mənbəyi
və məxəzi ağıldır. Fürui-dinin mənbəyi və məxəzi Qu-
randır.

ÜSULİ-DİN

Üsuli-din beşdir.

1. Tovhid – yəni Allah birdir, təkdir, yeganə Alla-
hın varlığına inanmaq.

2. Ədl – yəni Allah ədalətlidir, onun zülm və haqsızlıqdan uzaq olduğuna inanmaq.

3. Nübüvvət – yəni birinci peyğəmbər Həzrət Adəm (ə.) sonuncu peyğəmbər Həzrət Mühəmmədə (s.) qədər insanların hidayəti, təkamülə çatması, habelə onlara haqq yolun göstərilməsi üçün göndərilmiş yüz iyirmi dörd min (124 min) peyğəmbərə inanmaq.

4. İmamət – yəni İslam Peyğəmbərinin (s.) haqq canişinləri olan on iki (12) imama inanmaq.

5. Məad – yəni ölümdən sonrakı həyata – axirət aləminə, nizam-tərəziyə, sorğu-suala, qiyam-qiyamətə, cənnət və cəhənnəmə inanmaq.

Üsuli iman: üsuli iman ikidir. 1. Ədalət. 2. İmamət

FÜRUI-DİN

Fürui-din ondur.

1. **NAMAZ** – İslam dininin təməli namazdır. Hər müsəlman iyirmi dörd saat ərzində on yeddi (17) rəkət vacib namazı qılmalıdır.

Peyğəmbəri-Əkrəmin (s.) öz ümməti üçün gətirdiyi ilk vacib əməl namazdır. Bu əməl ölüm ayağına qədər insanın boynundan götürülməmiş və yetkinlik həddinə çatan hər bir kəs onu yerinə yetirməlidir.

2. **ORUC** – İslamın zəruri, vacib hökmlərindən biri Ramazan ayında oruc tutmaqdır. Oruc haqqında İslam Peyğəmbəri (s.) qısa cümlədə belə buyurmuşdur: «Oruc tutun ki, sağlam olasınız».

3. **XUMS** – hər bir müsəlman illik xərclərindən artıq qalan hissəsinin beşdən birinin yarısını yoxsul seydilərə, o biri yarısını isə İmama (ə.) və İmam (ə.) Qeybdə olduğu dövrdə isə müctəhidlərə verməlidir.

4. **ZƏKAT** – İslam dininə görə 9 şeydən – arpa, buğda, xurma, kişmiş, dəvə, inək, qoyun, qızıl-gümüşdən (risalədə yazılmış şərtlərlə) zəkat verilməlidir. Bu zəkat yoxsullara, məişətini təmin edə bilməyənlərə və s. işlərə sərf olunur.

5. **HƏCC** – Özlərinin və ailələrinin xərcini ödəyəndən sonra Məkkədə Allahın evini – Kəbəni ziyarət etməyə imkanı olan şəxs həcc əməlini yerinə yetirməlidir (Bu əməl insana ömründə bir dəfə vacibdir).

6. **CİHAD** – Müsəlman şəxs dinini, namusunu hi-mayə edərək cihad vəzifəsini yerinə yetirməlidir.

7. **ƏMR BE MƏRUF** – Hər bir müsəlman öz ailəsini, din bacı-qardaşlarını vacib əməllərə, xeyir və bəyənilən işlərə dəvət etməlidir. Bu müqəddəs hökmün nəticəsində bütün fəsadlardan təmiz bir cəmiyyət yaranar.

8. **NƏHY ƏZ MÜNKƏR** – hər bir müsəlman mə-nəviyyat, insani keyfiyyətlər və səciyyəvi xüsusiyyətlərlə dolu bir cəmiyyət yaratmaq üçün bacardığı qədər çalışıb, müqəddəs şəriətdə haram və qadağan olan əməllərin qarşısını almalı, insanları çirkinliklərdən çəkindirməlidir.

9. **TƏVƏLLA** – Allahın dostları ilə dost olmaq.

10. **TƏBƏRRA** – Allahın düşmənləri ilə düşmən olmaq vacibdir.

HİCRİ QƏMƏRİ MÜSƏLMAN AYLARI:

1. Məhərrəm
2. Səfər
3. Rəbiül əvvəl
4. Rəbiül axir
5. Cəmədiül əvvəl

6. Cəmədiül axir
7. Rəcəb
8. Şəban
9. Rəməzan
10. Şəvval
11. Zilqədə
12. Zilhiccə

HƏZRƏT MÜHƏMMƏDİN (S.) BABALARININ BİR NEÇƏSİNİN ADI

1. Əbdül Mütəllibni.
2. Həşimibni.
3. Əbdü Mənafibni.
4. Quseyyibni.
5. Kəlabibni.
6. Mürrətibni.
7. Kəbibni.
8. Lövəyyibni.
9. Gəlibibni.
10. Fuhribni.
11. Malikibni.
12. Nəzribni.
13. Kinanə.

ON İKİ İMAM

1-ci İmam Əmirəlmöminin Əli (əleyhissalam) – yaşı 63. Qəbri Nəcəfdə (İraq)

2-ci İmam Həsən Müctəba (ə.) – yaşı 47, qəbri Mədinədə (Bəqi qəbristanlığında)

3-cü İmam Hüseyin (ə.) – yaşı 57, qəbri Kərbəladə (İraq).

4-cü İmam Zeynəlabidin (ə.) – yaşı 57, qəbri Mədinədə (Bəqi)

5-ci İmam Mühəmməd Baqir (ə.) – yaşı 57, qəbri Mədinədə (Bəqi)

6-cı İmam Cəfər Sadiq (ə.) – yaşı 65, qəbri Mədinədə (Bəqi)

7-ci İmam Museyi Kazim (ə.) – yaşı 55, qəbri Kazimeyndə (İraq)

8-ci İmam Riza (ə.) – yaşı 55, qəbri Məşhəddə (İran)

9-cu İmam Mühəmməd Təqi (ə.) – yaşı 25, qəbri Kazimeyndə (İraq)

10-cu İmam Əliyyən-Nəqi (ə.) – yaşı 42, qəbri Samirədə (İraq)

11-ci İmam Həsən Əskəri (ə.) – yaşı 28, qəbri Samirədə (İraq)

12-ci İmam Sahibəz-Zaman Məhdi (ə.)

(O Həzrət 255-ci h.q. ili Şəban ayının 15-də dünyaya göz açmış və hal-hazırda diridir. Allah-Təalanın məsləhəti ilə qeybə çəkilmişdir. Qurani-Kərimin vədinə və bir çox mötəbər rəvayətlərə əsasən, Allah-Təalanın məsləhət bildiyi vaxt zühur edib, fitnə-fəsadların kəsəcək qıracaq, İslam dinini bütün dünyaya hakim edəcək, ədalətli və vahid İslam hökuməti quracaqdır. O həzrətin zühur və gəliş vaxtı heç kəsə məlum deyil və bunu yalnız Allah bilir).

SAHİB ƏZZAMANIN (Ə)-İN DÖRD CANIŞINI

1. Osman ibni Səid Əmri
2. Osman ibni Səidin oğlu Məhəmməd ibni Osman
3. Hüseyin ibni Ruh
4. Şeyx Əbül Həsən Əli ibni Məhəmməd Səmuri.

SURIYANIN DƏMƏŞQ ŞƏHƏRİNDƏ DƏFN OLUNAN MÜQƏDDƏSLƏRİN ZİYARƏTGAHI

1. Həzrət Yəhya peyğəmbər (ə.)
2. İmam Hüseyin (ə.)-in mübarək başının dəfn olunduğu yer
3. İmam Əli (ə.)-in qızı cənab Zeynəbin mübarək qəbri
4. İmam Hüseyin (ə.)-in qızı Rükəyyə xanım
5. İmam Hüseyin (ə.)-in qızı Səkinə xanım
6. İmam Əli (ə.)-in qızı Üm Gülsüm.
7. Kərbəla şəhidlərinin mübarək başlarının dəfn olunduğu yer
8. İmam Zeynəlabidin (ə.)-in oğlu Abdullah.
9. İmam Hüseyin (ə.)-in qızı Fatimeyi Suğra
10. İmam Cəfəri Sadiq (ə.)-in oğlu Abdullah
11. Peyğəmbər (ə.)-in azançısı Bilalın məzarı
12. Əsma bint Ümeys, Meymunə bint Həsən, Həmidə bint Müslüm ibn Əqil
13. Peyğəmbərin həyat yoldaşları Üm Sələmə, və Üm Həbibə
14. Fatimeyi Zəhra (ə.)-in kənizi Fizzə xanım

15. Əmmar ibn Yasər, Üveys Qərəni, Übəyyibni Kəbül ənsəri
16. İmam Əli (ə.)-ın qızı Səkinə xanım
17. Hücr ibn Ədi
18. Səd ibn Übadə

HƏLƏB ŞƏHƏRİNDƏ DƏFN OLUNANLAR

1. Zəkəriyyə peyğəmbərin qəbri
2. İmam Hüseyn (ə.)-ın kilsə yaxınlığında bir övladının qəbri
3. İmam Hüseyn (ə.)-ın kilsədə mübarək başının qoyulduğu yer

SİFATİ SÜBUTİYYƏ

Sifati sübutiyyə 8-dir. Yəni Allahda olan sifətlər: Alimu, qadiru, həyyi əst muridu, müdrik, həm qədimu, əzəli, pəs mütəkkəllim, sadıq.

Sifati sübutiyyənin mənası

Allah alimdir, qadirdir, diridir, iradə edəndir, zahiri və batini dərk edəndir. Qədimdir, əzəli və əbədidir, dənışdırandır, hər şeyi, öz vədində doğrudur.

Sifati səlbiiyyə

Sifati səlbiiyyə 7-dir. Yəni Allahda olmayan sifətlər: Nə mürəkkəb buvədu nə cismi və məri nə məhəl bişəri-kəst məani tu gənidan xaliq.

Sifati səlbiiyyənin mənası

Mürəkkəb deyil, cism deyil, dərk edilən deyil (göz ilə görmək, qulaq ilə eşitmək olmaz) onda səhv, nisyan, ləzzət, zəhmət və s. olmaz. Şəriki yoxdur. Alim olmağı elmilə deyil. Qadir olmağı qüdrət ilə deyil. Allah eyn zatdır. Bi ehtiyac və qənidir.

Vacibat 32-dir:

Fürui-din – 10

Üsuli-din – 5

Sifati sübutiyyə – 8

Sifati səlbiiyyə – 7

Ya oxu müctəhid ol – 1

Ya da müctəhidə təqlid et – 1

Üsuli-dində təqlid etmək cayiz deyildir. Müsəlman şəxs üsuli-dində yəqinə çatmalıdır. Dinin qeyri-zəruri hökmlərində ya müctəhid olmalı, ya müctəhidə təqlid etməlidir.

AZAN

Allahu Əkbər (4 dəfə).

Əşhədü ən la ilahə illəllah (2 dəfə).

Əşhədü ənnə Mühəmmədən Rəsulullah (2 dəfə).

Əşhədü ənnə Əmirəlmömininə Əliyyəni vəliyyullah (2 dəfə).

Həyyə ələssəlah (2 dəfə).

Həyyə ələl fəlah (2 dəfə).

Həyyə əla xeyril əməl (2 dəfə).

Allahu Əkbər (2 dəfə).

La ilahə illəllah (2 dəfə).

VACİBİ NAMAZLAR

Vacibi namazlar 6-dır:

1. Yəvmiyyə – yəni gündəlik qılınan vacibi namazlar 17 rəkətdir.
2. Qəza və icarə
3. Nəzr və əhd.
4. Ayat.
5. Təvaf.
6. Meyyit.

Salavat:

Allahümmə səlli əla Mühəmməd və ali Mühəmməd.

Səcdəyə caiz olan şeylər: Torpaq, 2. Daş, 3. Kağız, 4. Ağac.

MÜQƏDDİMATİ NAMAZ

Müqəddimati namaz 7-dir. Yəni namazdan qabaq vacib olan şeylər

1. Təharət – qüsl, dəstəmaz, təyəmmüm.
2. İzaleyi nəcasət – murdarlığı özündən rədd etmək
3. Ovrət puşidən – namaz vəqti paltarla örtünmək
4. Vəqti şünəxdən – vəqti bilmək.
5. Qiblə rast – qibləni tapmaq.
6. Cəyi qəsbi nə başəd – məkan qəsbi olmasın.

7. Cameyi qəsbi nə başəd – libas qəsbi olmasın.

MÜQƏRRİNATİ NAMAZ

Müqərrinati namaz, yəni namazın içərisi 11-dir.

1. Niyyət.
2. Qiyam.
3. Təkbirətul ehram.
4. Ruku.
5. Səcdələr.
6. Qiraət.
7. Zikr.
8. Təşəhhüd.
9. Salam.
- 10 Tərtib.
- 11 Mavalat.

Qiyam müttəsil bəruku qiyamın içindədir. Tüməni-nə tərtibin içindədir.

Gündəlik qılınan vacibi namazlar:

1. Sübh (iki rəkət), 2. Zöhr və əsr (hər biri dörd rəkət), 3. məğrib (üç rəkət), işa (dörd rəkət).

NAFİLƏLƏR

Sübh namazının nafiləsi – 2 rəkət özündən qabaq. Göydə qızartılıq görünə gedir.

Zöhrün nafiləsi – 8 rəkət zöhrün vaxtı.

8 rəkət əsrin nafiləsi – əsrdən qabaq.

4 rəkət şamın nafiləsi. Şamdan sonra qırmızılıq nə qədər aradan getməyib qılınmalıdır.

Xiftən namazının nafiləsi – xiftəndən sonra 2 rəkət oturan yerdə və ya 1 rəkət ayaq üstə qılınmalıdır.

Namazın vacibi hissələri 3-dür.

1. Rükən – səhvən, qəsdən artıq və ya əskik olsa namaz batil olar.
2. Qeyri-rükndür – qəsdən batil olar, səhvən olmaz.
3. Şerti səhhət – odur ki onsuz namaz səhih deyil. «Niyyət» şerti namazdır.

Rükən namaz 4-dür.

1. Təkbirətül ehram.
2. Qiyam – təkbirətül ehram halında və rükuyə gedilən məqam (qiyam müttəsil be ruku)
3. Ruku
4. Səcdələr

Qeyri-rükən 8-dir.

1. Qiyam – (qiraət vaxtı və rükudən qalxanda)
2. Qiraət
3. Səcdənin biri
4. Ruku və səcdənin zikrləri
5. Təşəhhüd
6. Səlam
7. Tərtib
8. Məvalat

TƏKBİRƏTÜL EHRAMIN 8 HÖKMÜ

1. Səlis ərəb dilində deyilsin.
2. Hüruf əzməxaric – hərfləri düzgün, öz məxrəcində ifadə etmək.

3. Qədəri bir niyyət qədar.
4. «Allah»ın və «Əkbər»in həmzəsi qət olsun.
5. «Allah» və «Əkbər» arasında fasilə olmaz.
6. «Qürbətən iləllah» və «Allahu Əkbər» bir-birinə qarışmasın.
7. Səsin miqdarını qulaq eşitsin
8. Kar və lal üçün eşitmək lazım deyil. Dil və əl işarəsi onlar üçün kifayətdir.

Sular haqda

Mütləq su beş qismdir. 1. Kürr suyu; 2. Qəlil (az) su, 3. Axar su; 4. Yağış suyu; 5. Quyu suyu.

Kürr suyu o suya deyilir ki, eni, uzunluğu və hündürlüyü üç qarış yarım olan qabı su ilə doldursalar və onun çəkisi də 128 Təbriz «mən» ölçüsündən 20 misqal az olsun (təqribən 386 kq).

Muzaf su – tərkibini dəyişmiş qarışıq suya deyilir.

Məsələn: Şərbət, güləb və s.

Bu su ilə dəstəmaz almaq olmaz.

Ğüsələ su – dəstəmaz və qüslədən tökülən təmiz suya deyilir ki, bəzi keçmiş alimlər o su ilə dəstəmaz və qüsl etməyi caiz biliblər. İndiki zamanın alimləri isə ğüsələ su ilə dəstəmaz və qüslə caiz bilmirlər.

Nəcasət

Nəcasət 11-dir.

1. Bəvl. 2. Qait. 3. Məniy. 4. Murdar olmuş heyvan. 5. Qan. 6. İt. 7 Donuz. 8. Çaxır. 9. Şərab. 10. Kafir. 11. Nəcis yeyən heyvanın təri.

Nəcasəti pak edənlər

Nəcasəti pak edən şeylər 11-dir.

1. Su. 2. Yer. 3. Gün. 4. Od. 5. İslam. 6. İstihalə. 7. Heyvanat. 8. Təbəiyyət. 9. Ağız, burun, göz. 10. Qeybət. 11. İntiqal.

Vəqfi ğufran

Quranda vacibi dayanan yerlər. 5-i Quranda, 5-i Yasin surəsindədir.

1. – Cüzv – 6 – surə «Maidə» - Əvliya¹-hizb – 4-cü.
2. cüzv – 7 – surə «Ənam» - yəsməun² – hizb – 3-cü.
3. – Cüzv – 21 – surə – Əlif, lam, mim tənzil la yəstəvun³, fasiqa⁴ – hizb – 4-cü.
4. Cüzv – 29 – surə təbarəkəlləzi və yəqbiznə⁵ – hizb – 1-ci.

5 dənə Yasin surəsində dayanan yerlər:

1. Asarəhum, 2. ələlibad, 3 min mərqədina, 4. Və ənibuduni, 5. misləhum.

Vacibi səcdəsi olan 4 surənin adı:

- 21 – cüzv, 32-ci surə: Əlif, lam mim, tənzilül kitab.
- 24 – cüzv, 41-ci surə: ha mim, tənzilün minər-rəhmanir-rəhim.
- 27 – cüzv, 53-cü surə: Vənnəcmi iza həva.
- 30 – cüzv, 96-cı surə: iqra bismi rəbbikəlləzi xələq.

Cinub şəxsə bu dörd surəni oxumaq haramdır.

Quranın vacibi səcdəsinin zikri:

La ilahə illəllahu həqqən həqqə.
La ilahə illəllahu iymanən və təsdiyyə
La ilahə illəllahu übudyyədən və riqqa.
Səcədtü ləkə ya rəbbi təəbbüdən və riqqa.

Təvbə surəsinin əvvəlində oxunan kəlmələr:

Əuzu billahi minənnar və min şərril küffar və min
ğəzəbil cəbbar. Əl izzəti lillahlil vahidil qəhhar.

Vacibi qusullar 7-dir.

1. Cənabət quslu.
2. Heyz quslu.
3. Nifas quslu.
4. İstihazə quslu.
5. Meyyit quslu.
6. Məss-meyyit quslu.
7. Nəzir, and içmə və sair səbəbilə vacib olan qusullar.

Cünub şəxsə 5 şey haramdır:

1. Bədəninin hər hansı bir yerini Quranın yazısına, Allahın, peyğəmbər və imamların adına vurmaq.
2. Məscidül həram və peyğəmbər məscidinə getmək.
3. Başqa məscidlərdə dayanmaq, İmamların hərəmində dayanmaq.
4. Məscidə bir şey qoymaq.
5. Vacibi səcdəsi olan surətləri oxumaq.

**YEMƏK YEYƏNDƏ
MÜSTƏHƏB OLAN ŞEYLƏR**

Məsələ 2711. Yemək yeyəndə müstəhəbdir ki:

1. Yeməkdən qabaq əllərini yusun;
2. Yeməkdən sonra əllərin yuyub dəsmalla qurulasın;
3. Ev sahibi hamıdan qabaq (yeməyə) başlayıb hamıdan sonra çəkilsin;
4. Yeməyə başlayanda «bismillah» desin; Amma əgər bir süfrədə bir neçə növ yemək olsa hər birini yeməyə başlayanda «bismillah» demək müstəhəbdir.
5. Sağ əllə yesin.
6. Əgər bir neçə nəfər bir süfrənin başında otursa, hər kəs öz qabağında olan yeməklərdən yesin;

7. Tikələrin kiçiyini götürsün;
8. Yeməyi təcili və tələsən halda yeməsin, yeməyi uzatsın;
9. Xörəyi yaxşı-yaxşı çeynəsin;
10. Yeməkdən sonra Allaha həmd etsin;
11. Yeməkdən sonra dişlərini yusun, dişlərinin dibində qalan yemək qalıqlarını çıxartsın, ağzını yusun, misvak vursun;
12. Yeyinti məhsullarını atmasın; Amma səhrada çörək yeyirsə, müstəhəbdir ki, tökülən şeyləri quşlar, heyvanlar üçün qoysun;
13. Gündüz və gecənin əvvəlində yemək yesin, gündüz və gecə arasında yemək yeməsin;
14. Yemək yeyəndən sonra arxası üstə uzanıb sağ ayağını sol ayağının üstünə qoysun;
15. Yeməyin əvvəlində və axırında duz yesin;
16. Meyvələri və göyərtiləri yeməkdən qabaq su ilə yusun;
17. Mümkün qədər qonağı olsun;
18. Yemək yeyəndə oturub yesin;

YEMƏK YEMƏKDƏ MƏKRUH OLAN ŞEYLƏR

M: 2712. Yemək vaxtı bir neçə şey məkruhdur.

1. Tox halında yemək;
2. Çox yemək; (Rəvayətdə var ki, Allahın hər şeydən artıq, qarnı dolu olan adamdan acığı gəlir).
3. Yemək yeyəndə başqalarının üzünə baxmaq;
4. Xörəyi çox isti, yandıra-yandıra yemək;
5. Yediyi, yaxud içdiyi şeyi üfürmək;

6. Süfrəyə çörək qoyulandan sonra başqa şeyləri gözləmək;
7. Çörəyi bıçaqla kəsmək;
8. Çörəyi yemək qabının altına qoymaq, ona hər növ ehtiramsızlıq etmək;
9. Sümüyə yapışan ətləri tər-təmiz təmizləmək;
10. Meyvəni tam yemədən atmaq.

Su içməyin müstəhəbbatı

M: 2713. Su içməkdə bir necə şey müstəhəbdir:

1. Suyu sovurmaqla içmək;
2. Gündüzlər ayaq üstə içmək;
3. Su içməkdən əvvəl «bismillah», axırda «əlhəmdü lillah» demək;
4. Suyu üç dəfəyə içmək;
5. Meyli olanda su içmək;
6. Su içəndən sonra İmam Hüseyn (əleyhis-salam) və onun Əhli-beytini yad edib və qatillərinə lənət göndərsin: Salamullahi Hüseyni şəhid, Lənətullahi Yezidi Pəlid.

Su içməyin məkrəhatı

M: 2714. Çox su içmək, piyli yeməklərdən sonra su içmək gecə ayaq üstə su içmək məkrəhdur. Həmçinin suyu sol əllə içmək, qabın sınırıq yerindən və dəstəyindən tutub içmək məkrəhdur.*

* Ayətullahül üzma Məhəmməd Fazil Lənkərani. «Tovzihil-məsail» risaləsi. Qum şəhəri, İrəm xiyabani.

DƏSTƏMAZIN ŞƏRTLƏRİ

1. Dəstəmaz suyu pak olmalıdır.
2. Dəstəmaz suyu mütləq (saf) olmalıdır (Qarışıq su ilə alınan dəstəmaz batildir).
3. Dəstəmaz suyu və dəstəmaz alınan məkan və dəstəmaz suyunun töküldüyü yer mübah (qəsb edilməmiş) olmalıdır.
4. Dəstəmaz suyunun qabı qəsbi və qızılgümüşdən olmamalıdır.
5. Dəstəmaz üzvləri pak olmalıdır.
6. Namaz və dəstəmaz üçün kifayət qədər vaxt olmalıdır.
7. Dəstəmazı «qəsdi-qürbət»lə (Allaha xatir) almaq lazımdır.
8. Dəstəmaz əməllərində tərtib (ardıcıl) gözlənilməlidir.
9. Dəstəmaz əməllərində müvalata riayət etmək lazımdır, yəni dəstəmaz üzvləri yuyularkən arada çoxlu fasilə olmamalıdır.
10. İnsan özü şəxsən dəstəmaz almalı və bu işdə başqasından kömək ummamalıdır.
11. Suyun istifadəsi insana zərər yetirməməlidir.
12. Suyun dəstəmaz üzvlərinə yetişməsinə maneə olmamalıdır.

TƏYƏMMÜM

Təyəmmüm iki növdür:

1. Dəstəmaz əvəzinə;
2. Qüsl əvəzinə.

Yeddi halda dəstəmaz və qüsl əvəzinə təyəmmüm etmək lazımdır:

1. Dəstəmaz və ya qüsl etmək üçün lazım olan suyu tapmaq mümkün olmazsa.

2. Əgər bir kəs qocalıq səbəbilə, yaxud oğrudan, yırtıcı heyvandan və buk imi şeylərdən qorxmaq və yaxud da suyu quyudan çıxarmaq üçün lazımi avadanlığın olmaması səbəbilə su əldə edə bilməsə, təyəmmüm etməlidir.

3. Əgər bir kəs suyun işlədilməsinin səhhətinə zərər verəcəyindən qorxsə, təyəmmüm etməlidir. (Amma isti suyun zərəri olmasa, isti su ilə dəstəmaz və ya qüsl etməlidir).

4. Əgər insan suyu dəstəmaz və qüsl üçün istifadə edəcəyi təqdirdə özü və əhli-əyalı və yaxud digərlərinin susuzluqdan öləcəklərindən qorxsə, dəstəmaz və qüsl əvəzinə təyəmmüm etməlidir. Özünün, yaxud başqasının malı olan heyvanın susuzluqdan tələf olmasından qorxduğu halda da suyu onlara verib, təyəmmüm etməlidir.

5. Bədəni, yaxud paltarı nəcis olan və yalnız qüsl və dəstəmaza çatan qədər suyu olan bir şəxs dəstəmaz və qüsl aldıqda, bədənini və yaxud paltarını suya çəkib, təyəmmümlə namaz qılmalıdır.

6. Əgər istifadəsi haram olan su və ya qabdan başqa bir suyu, yaxud qabı olmazsa (məsələn, suyu, yaxud qabı qəsbi olsa və ondan da başqası olmasa), dəstəmaz və ya qüsl yerinə təyəmmüm etməlidir.

7. Əgər vaxt çox az olsa və dəstəmaz, yaxud qüsl alacağı təqdirdə namazın hamısı, yaxud bir qədəri vaxtından sonra qılınacaqsa (qəza olacaqsa), təyəmmüm etməlidir.

Təyəmmümün səhii olduğu şeylər:

1. Torpaq. 2. Qum. 3. Daş-kəsək. 4. Bişmiş palçıq (kərpic, kuzə və s.)

GÜNDƏLİK NAMAZLARIN VAXTI

Qurani-Kərimin «Nisa» surəsinin 103-cü ayəsində buyrulur: «Namaz möminlərə müəyyən vaxtlarda vacib edilmişdir».

Sübh namazının vaxtı: Sübh azanına yaxın gün-çıxan tərəfdən bir ağartı yuxarı tərəfə hərəkət edir və buna «birinci fəcr» deyilir. Bu ağılıq üfünün şərq tərəfində genişləniş yayılsa, buna «ikinci fəcr» deyilir və bu sübh namazının əvvəl vaxtıdır. Sübh namazının axır vaxtı isə günəş çıxan vaxtdır.

Zöhr və əsr namazının vaxtı: Günortadan günəş batana qədərdir.

İzah: Əgər çubuq və bu kimi bir şey düz yerə şaquli şəkildə basdırılsa, onun kölgəsi günəş çıxandan günbatan tərəfə düşər. Günəş yuxarı qalxdıqca, onun kölgəsi azalar. Günortadan keçəndə çubuğun kölgəsi günçıxana tərəf keçir. Günəş qüruba yaxınlaşdıqca, çubuğun kölgəsi də uzanır. Demək, çubuğun kölgəsi azaldığı istiqamətdə ən az (minimum) nöqtəyə çatıb, sonra artmağa başladığı vaxt şəri zöhrdür. Bu vaxtdan gün batana qədər fasilədə zöhr və əsr namazı qılınmalıdır.

Məğrib və işa namazının vaxtı: Gün batandan sonra şərq tərəfdə görünən qızartı insanın başının üstündən qərbə tərəf keçdikdə, məğrib namazının vaxtıdır. Bu vaxtdan gecə yarısına qədər həm məğrib, həm də işa namazı qılınmalıdır.

Qiblə:

Kəbə evi müsəlmanların qibləsidir. Namaz qılan şəxs üzünü qibləyə namaz qılmalıdır. Həmçinin meyiti dəfn edərkən və heyvanın başına kəsərgən üzünü qibləyə olmalıdır.

Qadınla kişi namazlarının arasındakı əsas fərqlər

1. Kişilər qısa paltarla da namaz qıla bilərlər və onlara tək cinsiyyət üzvlərini örtmək vacibdir. Amma müstəhəbdir ki, kişilər də təmiz və səliqəli paltar geyindikləri halda namaz qılsınlar.

Qadınlar isə namazı otaqda tək olsalar belə, yalnız şəri örpəklə qılmalıdırlar. Şəri örpək dedikdə üz, əllər və ayaqlardan başqa bədən qalan hissəsini tamamilə örtmək nəzərdə tutulur. Həmçinin bu örpəyin müəyyən bir paltar olması da şərt deyildir. Beləliklə, bədəni göstərən nazik paltarlar istisna olmaqla, hər hansı bir adi paltarla namaz qılmaq olar.

2. Kişinin ipək paltar geyib, qızıldan istifadə etməsi haramdır və belə bir halda namazı batil sayılır. Qadının isə istər namaz, istərsə də başqa hallarda ipək və qızıldan istifadə etməsi caizdir.

3. Kişiyə sübh, şam və işa namazlarının «həmd» və «İxlas» surələrini ucadan, günorta və əsr namazlarında isə onların asta oxunması vacibdir. Bu hökm qadına vacib deyil, əksinə qadın sübh, şam və işa namazlarının «həmd» və «İxlas» surələrini uca və ya asta oxumaqda ixtiyara malikdir. Amma bununla belə, onlara da kişilər kimi zöhr və əsr namazlarını asta oxumaq vacibdir.

4. Heç bir halda namaz kişinin boynundan götürülmür, qadınlar isə heyz və nifas hallarında namaz qılma-

malıdırlar. Bu günlərdə qılmadıqları namazların qəzası da vacib deyildir. Oruclarının qəzasını isə tutmalıdırlar.

Namazın şəkkıyatı:

Namazda şəklər üç hissəyə ayrılır:

1. Namazı batıl edən şəklər;
2. Etina olunmayan şəklər;
3. Səhih olan şəklər

NAMAZI BATIL EDƏN ŞƏKLƏR

1. İki rəkətli namazların rəkətlərinin sayındakı şəkk; sübh namazı və səfərdə olan şəxsın (iki rəkətli) namazları kimi.

2. Üç rəkətli namazın rəkətlərinin sayındakı şəkk.

3. Dörd rəkətli namazlarda bir rəkətlə daha artıq qılınmasındakı şəkk.

4. Dörd rəkətli namazlarda ikinci səcdənin qurtarmasından qabaq iki rəkətlə daha artıq arasındakı şəkk.

5. İki rəkətlə beş, yaxud iki rəkətlə beşdən artıq rəkət arasındakı şəkk.

6. Üç rəkətlə altı rəkət və ya üç rəkətlə altı rəkətdən artıq arasındakı şəkk.

7. Dörd rəkətlə altı və ya dörd rəkətlə altından artıq rəkətlərdəki şəkk.

8. Neçə rəkət qıldığını bilmədiyi namazlardakı şəkk.

2. Etina olunmayan şəklər

1. Yeri keçən əməllərdə şəkk (məsələn, rükuda «həmd» surəsini oxuyub-oxumamasında şəkk).

2. Salamdan sonra şəkk.
3. Namazın vaxtı keçəndən sonrakı şəkk.
4. «Kəsirüş-şəkk», yəni çox şəkk edən şəxsın şəkki.
5. Pişnamazın, namazın rəkətlərinin sayında etdiyi şəkk (əgər məmum onların sayını bilirsə, həmçinin məmumun namazın rəkətlərinin sayında etdiyi şəkk) (əgər onların sayını bilərsə).
6. Müstəhəb namazlardakı şəkk.

3. Səhih olan şəklər

Dörd rəkətli namazlarda şəkk.

1. İki səcdədən sonra iki ilə üç rəkətləri arasında şəkk edərsə; Onda niyyəti üçüncü rəkətə qoyub, namazı tamamlamalı, sonra ayaqüstə daha bir rəkət, yaxud oturaraq iki rəkət ehtiyat namazı qılmalıdır.

2. İkinci səcdədən sonra iki ilə dörd rəkətləri arasında şəkk edərsə. Onda niyyəti dördüncü rəkətə qoyub, namazı bitirməli və namazdan sonra ayaqüstə iki rəkət ehtiyat namazı qılmalıdır.

3. İkinci səcdədən sonra iki, üç və dörd rəkətləri arasında şəkk edərsə, onda niyyəti dörd rəkətə qoyub, namazı bitirməli və salamdan sonra ayaqüstə iki rəkət və oturaraq iki rəkət ehtiyat namazı qılmalıdır.

4. Üçlə dörd arasında şəkk edərsə. Onda niyyəti dördə qoyub namazı bitirməli və salamdan sonra ayaqüstə bir rəkət, yaxud oturaraq bir rəkət ehtiyat namazı qılmalıdır.

5. Oturan halda dördlə beş arasında şəkk edərsə; Onda niyyəti dördə qoyub, namazı bitirməli və namazdan sonra iki səcdəyi səhv etməlidir.

6. Ayaqüstə olduğu zaman dörd ilə beş arasında şəkk edərsə; Onda dərhal oturub, təşəhhüd və salamu

deməlidir. Salamdan sonra oturduğu halda iki rəkət və yaxud ayaqüstə bir rəkət ehtiyat namazı qılmalıdır.

7. Ayaqüstə olanda üçlə beş arasında şəkk edərsə; Onda dərhal oturub, təşəhhüd və salamı deməli və salamdan sonra ayaqüstə iki rəkət ehtiyat namazı qılmalıdır.

8. Ayaqüstə olanda üç, dörd və beş arasında şəkk edərsə; Onda oturaraq təşəhhüd və salam oxumalı və salamdan sonra ayaq üstə ikirəkət və iki rəkət də oturaraq ehtiyat namazı qılmalıdır.

9. Ayaq üstə olarkən beşlə altı arasında şəkk edərsə; Onda oturaraq təşəhhüd və salamı deməli və namazdan sonra iki səcdəyi-səhv etməlidir.

Ehtiyat namazı:

1. Ehtiyat namazı vacib olan bir kəs namazın salamından sonra dərhal ehtiyat namazı niyyəti edib təkbir deməli, «həmd» surəsini oxuyub, rüku və səcdələri yerinə yetirməlidir. Əgər bir rəkət ehtiyat namazı vacibdirsə, iki səcdədən sonra təşəhhüdü oxumalı, salamları deməlidir. İkirəkət ehtiyat namazı vacibdirsə, iki səcdədən sonra bir rəkət də (əvvəlki kimi) qılıb, sonra təşəhhüd və salamları deməlidir.

2. Ehtiyat namazında «həmd»dən sonra «Surə» deyilmir.

SƏCDEYİ-SƏHV

Səcdəyi-səhvin qaydası: Səcdəyi-səhvin qaydası budur ki, namazın salamından sonra dərhal «səcdəyi-səhv» niyyəti ilə alını səcdənin səhih olduğu şeylərin üstünə qoyub desin:

«Bismillah və billah və səlləllahu əla Muhəmməd və ali-Muhəmməd». Yaxud

«Bismillah və billah, əllahummə səlli əla Muhəmməd və ali-Muhəmməd».

Amma daha yaxşı olar ki belə deyilsin:

«Bismillah və billah, əssəlamu əleykə əyyuhən-nəbiyyu və rəhmətullahi və bərəkətuh».

Səcdəyi-səhvın lazım olduğu yerlər:

1. Namaz əsnasında səhvən danışdıqda;
2. Bir səcdəni unutduqda;
3. Dörd rəkətli namazın ikinci rəkətindən sonra dörd rəkətlə beş rəkət arasındakı şəkk etdikdə;
4. Ehtiyat vacibə görə, səhvən (məsələn, namazın ikinci rəkətində) salam dedikdə;
5. Ehtiyat vacibə görə, təşəhhüdünə unutduqda.

Məsələn: Əgər səhv oxuduğu bir şeyi yenidən düzgün şəkildə oxusa, onu ikinci dəfə oxuması üçün səcdəyi-səhv vacib deyil.*

Ayət namazı

M:1511. Qaydası sonradan deyiləcək ayət namazı dörd şey vasitəsilə vacib olur:

1 və 2 Günəşin və ayın tutulması (hətta onların azacıq tutulsa və bir kəs də qorxmasa);

3 Zəlzələ (hətta bir kəs qorxmasa da);

3. İldırım, şimşək və yaxud qara-qırmızı küləklər və s. kimi şeylər (o halda bunlara namaz vacib olur ki, camaatın əksəriyyəti qorxsun); həmçinin ehtiyat-vacibə

* Namaz - hamı üçün. Z.Bağırov.

görə yerdə baş verən dəhşətli, qorxunc hadisələrdə (yerin yarılməsi, batması) camaatın çoxunun qorxduğu halda ayət namazı qılınsın.

NAMAZ QILMAĞIN MÜSTƏHƏBB OLDUĞU YERLƏR

Məsələ 902: İslamın müqəddəs şəriətində namazı məsciddə qılmağa dair çox tövsiyələr olmuşdur. Bütün məscidlərdən üstün Məscidül-həramdır. Ondan sonra Peyğəmbər (s.ə.v.) məscididir və ondan sonra Kufə məscidi, sonra Beytül-müqəddəs məscidi və sonra hər şəhərin came məscidi və sonra məhəllə məscidi və ondan sonra isə bazar məscidi yaxşıdır.

Məsələ 903: Qadınların namazlarını, istər məscid olsun və ya başqa bir yer, naməhrəmdən qorunmaq üçün daha uyğun olan bir yerdə qılmalar daha yaxşıdır.

Məsələ 904: İmamların (ə.) hərəmlərində namaz qılmaq müstəhəbdir. Hətta məsciddən daha yaxşıdır. Həzrət Əmirəl möminin (ə.)-in mütəhhər (pak) hərəmində namaz qılmaq iki yüz min (200.000) rükət namaza bərabərdir.

Məsələ 905: Məscidə çox getmək və namaz qılanı olmayan məscidə getmək müstəhəbdir. Məscidlə qonşu olan şəxsın üzrü olmasa, məsciddən başqa yerdə namaz qılması məkruhdur.

Məsələ 906: İnsanın, məscidə getməyən şəxs ilə yemək yeməsi, işlərində onunla məsləhətləşməməsi, ona qonşu olmaması və ona qız verib-almaması müstəhəbdir.*

* Ayətullah Əl-Uzma Seyid Əli Sistani «İzahlı şəriət məsələləri». 2005, Qum, Sadat Rəzəvi.

6 şey üçün dəstəmaz vacibdir

1. Meyyit namazından başqa bütün namazlar üçün.
2. Unudulmuş təşəhhüd və səcdəni əmələ gətirmək üçün.
3. Allah evinin təvafı üçün.
4. Dəstəmaz almaq üçün əhd bağlasa, and içsə, nəzir etsə.
5. Əgər bədəninin hər hansı yerini Quranın yazılarına vurmağı nəzir etmişsə.
6. Quranı na pak yerdən kənar etməkdən ötəri.

7 şey dəstəmazı batil edər

1. Bəvl. 2. Qait. 3. Mədə və bağırsaqdan xaric olan yel. 4. Yuxu. 5. Əqli aradan aparan şeylər (Dəlilik, Məstlik, huşdan getmə kimi). 6. Qusl alması lazım olan işlər.

Müsafirin 4 yerdə namazını bütöv qılmağa ixtiyarı vardır

1. Məscidül həram
2. Peyğəmbər məscidi və hərəmdə
3. Kufə məscidi (İmam Əlinin (ə)-ın hərəmində)
4. Kərbəla məscidi və hərəmdə

10 şey orucu batil edər:

1. Yemək. 2. İçmək. 3. Cima. 4. İstimna. 5. Allah, peyğəmbər və imamların adından yalan demək. 6. Qəliz tozu boğaza çatdırmaq. 7. Başın hər yerini suya çatdırmaq. 8. Sübh azanına qədər qusullu qalmaq. 9. Axıcı şeylərlə imalə etmək. 10. Qusmaq.

NOVRUZ BAYRAMININ ƏMƏLLƏRİ

İmam Sadiq (ə.) Müəlla ibni Xüneysə aşağıdakı əməlləri Novruz bayramı günü yerinə yetirməyi təlim vermişdir.

1. Bayram günü qüsul etmək
2. Təmiz paltarlar geymək
3. Xoş iyli ətirlərdən istifadə etmək
4. Oruc tutmaq.
5. Dörd rəkət namaz qılmaq. Namaz sübh namazı kimi iki rəkət, iki rəkət qılınır. Namazın birinci rəkətində həmddən sonra on dəfə «İnna ənzəlna» surəsi, ikinci rəkətində isə həmddən sonra on dəfə «Qul ya əyyuhəl-kafirun» surəsi oxunub salamlarla tamamlanır və növbəti iki rəkətdə birinci rəkətdə həmddən sonra on dəfə «İxlas» surəsini, ikinci rəkətdə həmddən sonra on dəfə «Fələq» və «Nas» surələrini oxumaq.

Həzrəti Peyğəmbər (s.) belə buyurmuşdur:

- Ya Əli, bir şəxsin Nuh peyğəmbərin ömrü qədər ömrü ola və Öhüd dağı qədər qızılı ola, hamını Allah yolunda hədiyyə edə, ömrü o qədər uzun ola ki, piyada min dəfə həccə gedə, sonra Səfa ilə Mərvə arasında məzlum halında qətlə yetə amma sənin vilayətini qəbul etməyə cənnətin iyini duymaz, cənnətə daxil olmaz.

*Yənabiül məvəddə,
cild 2, s.293.*

ABİ LEYSAN SUYUNA OXUNAN SURƏLƏR

1. *Həmd-surə. 70 dəfə*
2. *Ayətəl kürsü. 70 dəfə*
3. *İxlas surəsi. 70 dəfə*
4. *Quləuzu birəbbin nas 70 dəfə*
5. *Qul əuzu birəbbil fəoəq. 70 dəfə.*
6. *Qul ya eyyühəl kafirun 70 dəfə*
7. *İnna ənzəlna 70 dəfə*
8. *Əllahu Əkbər 70 dəfə*
9. *La iləhə illəllah 70 dəfə*
10. *Salavat 70 dəfə*

Bu surələr abi-leysan suyuna oxunandan sonra həmin sudan şəfa və dərman kimi istifadə olunur.

HƏCC HÖKMLƏRİNİN QISASI, TƏMƏTTÖ HƏCCİNİN İZAHİ

Bismillahir-rəhmanir-rəhim!

Müsəlmanların çoxuna təməttö həcci vacibdir. Bu səbəbdən onu izah edirik:

Təməttö həcci iki hissədən təşkil edilir:

1. Təməttö ömrəsi – (ömrəyi təməttö).
2. Əsl təməttö həcci – (həcci təməttö)

Bu əməllərin məcmuəsinə «təməttö həcci» deyilir

Təməttö ömrəsi, ömrəyi təməttö

Ömrəyi təməttö beş əməldən ibarətdir:

1. Beş miqatın birində Ehram bağlamaq
2. Yeddi dəfə Kəbəni Təvaf etmək.

3. Məqami İbrahimin arxasında iki rəkət təvaf namazı qılmaq.
4. Səfa və Mərvə arasında yeddi dəfə səy etmək (ləhləmək).
5. Təqsir etmək (baş və ya üz tükündən vurmaq və ya dırnaqdan bir az tutmaq).

HƏCCİ TƏMƏTTÖ ƏMALİ

Əsl həcci təməttö on üç əməldən ibarətdir:

1. Ehram bağlamaq (Məkanin özündə-məscidil-həramda)
2. Ərəfat çölündə qalmaq.
3. Məşərül-həramda qalmaq.
4. Minada Cəməreyi əqəbəni (böyük şeytanı) daşlamaq.
5. Minada qurban kəsmək.
6. Təqsir etmə – Qadınlar üçün tüklərindən və ya dırnaqlarından bir az tutmaq vacibdir, ancaq başlarını qırmaq rəva deyildir. Kişilərə isə birinci həccidən başqa həm təqsir edə bilirlər və həm də başlarını qırxdıra bilirlər.
7. Kəbənin ziyarət təvafını.
8. İki rəkət təvaf namazı qılmaq.
9. Səfa ilə Mərvə arasında səy etmək.
10. Nisa təvafı.
11. İki rəkət nisa təvafı namazı.
12. Zihəccənin 11-ci 12-ci gecəsində hamı üçün və 13-cü gecədə bəziləri üçün Minada qalmaq.
13. Zihəccənin 11-ci və 12-ci günlərində Cəmərləri (şeytanları) daşlamaq

Aydınlaşdırma: 13-cü gecəni Minada qalan kimsə 13-cü gündə də cəmərləri daşlamalıdır.

EHRAMDA HARAM OLAN ŞEYLƏR

Ehram bağlayan kimsə üçün bir sıra şeylər haramdır:

1. *Güzgüyə baxmaq*
2. *Corab geymə və hər bir şey ki, ayağın üstün örtür (yalnız kişilər üçün)*
3. *Üzü örtmək (qadınlar üçün)*
4. *Bəzənmək (qızılla)*
5. *Üzük. Gözlük və ya həna ilə bəzənmək*
6. *Sürmə ilə bəzənmək*
7. *İy-qoxudan burun tutmaq*
8. *Bədəndən qan çıxarmaq*
9. *Bədənə yağ sürtmək*
10. *Özünə və ya başqasına arvad almaq və əqdə şahid olmaq*
11. *Yaraqlı olmaq*
12. *Bədənə əziyyət edən canlıları öldürmək və kənara atmaq (bit kimi)*

Bu on ikisinin kəffarəsi yoxdur, ancaq haramdır.

13. *Yalan və yaman demək və təkəbbürlük (gərək tövbə etsin)*
14. *Diş çəkmək.*
15. *Ətrdən istifadə etmək və ətr kimi şeylər.*
16. *Tikili paltar geymək (kişilər üçün)*
17. *Başı örtmək (kişilər üçün)*
18. *Başı örtmək (kişilər üçün)*
19. *Kölgə altına girmək (yol gedəndə) kişilər üçündür.*
20. *Bir şeyi sübut etmək və ya rədd etmək üçün Allaha and içib cidal etmək.*

Məsələ: Əgər batili aradan aparmaq haqqı sübut etmək üçün olsa və ya məhəbbət göstərmək üçün olsa məsələnin deyə sən Allah bu işi görmə bir eybi yoxdur. Habelə Allahdan başqa kimsəyə and içmək kəffarə gətirməz.

Məsələ: Əgər doğru söz üçün and içsə kəffarəsi yoxdur, amma tövbə etməlidir. İstiqfar deməlidir. Əgər üç dəfə andı təkrar etsə onun kəffarəsi bir davardır. Əgər yalan söz üçün cidal edib and içsə birinci dəfədə bir qoyun ikinci dəfədə iki qoyun və üçüncü dəfədə bir qaramal (inək) kəffarəsidir.

21. Hərəmdə gövərən ot ələf və ya ağacları kəsmək və ya sındırmaq.

22. Bədəndən hər təhər olsada tük qırmaq və yolmaq

23. Dırnaq tutmaq

24. Arvada yaxınlıq etmək – öpmək, toxunmaq şəhvətlə və başqa ləzzət almaq

25. Çöl heyvanını ovlamaq və ətin yemək

Bu beşində müxtəlif kəffarəsi vardır.

Bu məsələdə İmam Xomeyninin və ayətullah Gülpaykaninin nəzəri budur ki, ikinci dəfədə inək üçüncüsündə dəvə kəffarəsidir.

TƏLBİYYƏ

Ləbbeyk Əllahommə. Ləbbeyk Ləbbeykə. La şəriyə ləkə Ləbbeyk. İnnəl həmdə vənnə mətə ləkə vəlmolk. La şəriyə ləkə Ləbbeyk.

«Hacının üzündə günaha mürtətib olmayan vaxta kimi həcc işığı qalar».

Allahın hörmətli qonaqları həcc ziyarətiniz qəbul olsun!

HEYVANLARIN ZİKRİ

Mötəbər hədislərdə İmam Cəfər Sadiq əley-hissalamdan rəvayət olunur: Dənizdə və ya quruda olan heç bir quş və heyvan öz zikrini zay etmədən ovlanmaz. Başqa bir hədisdə də buyurdu: Adəmin (ə.) övladı qardaşını öldürənə qədər bütün vəhşi heyvanlar və yırtıcılar bir yerdə yaşayırdılar. Sonra onlar birbirlərinə nifrət edərək uzaqlaşdılar. Ondan sonra hər heyvan öz şəklinə meyl etmişdir. İmam Hüseyn (ə.)-dan rəvayət olunur: - Kərkəz fəryad çəkərək deyər: «Ey Adəm övladı! Necə yaşayırsan yaşa, axırın ölumdür». Qızılquş çağıraraq deyir: «Ey bütün sirrləri bilən və ey bütün bəlaları dəf edən!» Tovuzquşu isə deyər: «Özümə zülm etdim, dünya zinətinə görə məğrurluq etdim məni bağışla». Turac deyər: «Ərrəhmanu ələl-ərşistəva». Xoruz deyir: «Hər kəs Allah-talanı tanıyarsa heç vaxt onu yaddan çıxartmaz».

1. Ev toyuğu belə deyir: «Ey haqq olan Allah sən haqqsan və dediyin də haqqdır».

2. Qırğı deyir: «Qiyamət günü Allaha iman gətirdim».

3. Kərtənkələ deyir: «Allaha təvəkkül et, sənə ruzi versin».

4. Qartal deyir: «Hər kəs Allaha itaət edərsə bədbəxt olmaz».

5. Şahin deyir: «Sübhanəllahi həqqən həqqə».

6. Bayquş deyir: «Camaatdan uzaq yerdə ünsiyyət daha çoxdur».

7. Qarğa deyir: «Ey ruzi verən halal ruzi göndər».

8. Durna deyir: «İlahi düşmən şərrindən məni saxla».

9. Hacıleylək deyir: «Hər kəs insanlardan gizlə-nərsə onların azar əziyyətindən qurtarar».

10. Ördək deyir: «Ey Allah sənin bağışlamağını istəyirəm».

11. Hut-hut quşu deyir: «Allah günahını edən necə də bədbəxt insandır».

12. Qumru deyir: «Sənsən Allah və səndən başqa heç bir tanrı yoxdur, ey Allah!».

13. Sərçə deyir: «Allahı qəzəbə gətirən hər nədən ötrü Allahdan bağışlanmaq istəyirəm».

14. Bülbül deyir: «La ilahə illəllah həqqən həqqa».

15. Kəklik deyir: «Yaxındır haqq, yaxındır».

16. Bildirçin deyir: «Ey Adəm övladı, ölümədən necə də qafilsən?»

17. Sığırçin deyir: «Ya Vahid, ya Əhəd, ya Fər-du, ya Səməd».

18. Yaşıl qarğa deyir: «Ey mənim mövlam, məni cəhənnəmin odundan azad elə».

19. Şanapipik deyər: «Ey mənim mövlam, bütün günahkarların tövbəsini qəbul et».

20. Ev göyərçini deyər: «Əgər məni əfv etməsən bədbəxt olaram».

21. Dəvəquşu deyir: «Allahdan başqa tanrı yox-dur».

22. Qaranquş həmd surəsini oxuyaraq deyir: «Ey bütün tövbə edənlərin tövbəsini qəbul edən. Ey Allah həmd sənə uşündür».

23. Quzu deyir: «Öyüd, nəsihət götürmək üçün ölüm kifayətdir».

24. Çəpiş deyir: «Ey ölüm, mənə tez yetişdi və günahım ağır və çox oldu».

25. Şir deyir: «Allaha bəndəlik etməkdə çox çalıışmaq lazımdır».

26. İnək deyir: «Əlini günahdan götür, çünki sən Allahın yanındasan, lakin onu görmürsən, o isə hamımızı görür və o aləmlərin rəbbidir».

27. Fil deyir: «Ölümün qarşısını almaq üçün qüvvəli olmağın xeyri yoxdur».

28. Xallı bəbir deyir: «Ya əzizu ya cəbbaru ya mutəkəbbiru ya Allah».

29. Dəvə deyər: «Pakdır cəbbarları xar edən Allahım».

30. At deyir: «Allah pak və bütün pisliklərdən uzaqdır. Pak və münəzzəhdir. O.»

31. Canavar deyir: «Allah qoruyan şey heç vaxt zay olmaz».

32. Çapaq deyir: «Öz günahlarına qarşı həmişə israr edən günahkara əzab və vay olsun».

33. İt deyir: «Allah qarşısında günah etmək xar olmaq üçün kafidir».

34. Dovşan deyər: «Məni həlak etmə İlahi sənə həmd olsun».

35. Tülkü deyər: «Dünya aldatmaq evidir».

36. Ceyran deyər: «Məni əziyyətdən qurtar».

37. Kərgədan deyər: «Fəryadıma çat belə olmasa həlak olaram».

38. Pələng deyər: «Bütün pisliklərdən münəzzəhdir olduğca əziz olan Allah. Tamam qüdrətimlə, mən onu bütün pisliklərdən uzaq bilirəm, münəzzəh sayıram».

39. Qızılquş deyir: «Sənin fərmanlarına itaət etməyən insan nə qədər bədbəxtdir. Ey bağışlayan Allah!»

40. Əqrəb deyər: «Pislik dəhşətli bir şeydir».

Sonra Həzrət buyurdu: - Təsbih deməyən heç bir məxluq yoxdur və necə ki, Allah tala özü buyurmuşdur:

«Və in min şeyin illa yusəbbihu bihəmdihi və lakin la təfqəhunə təsbihəhum».*

ŞAD GÜNLƏRİMİZ

Bizlər müsəlman balaları olduğumuz üçün lazımdır ki, müsəlmanların şad olan günlərində şad olub və müsibət günlərində qəmgin olaq. Müsəlmanın şad günləri bunlardır. Peyğəməğər (ə.)-in və imamların anadan olduğu günlər ki, bunlara mövlud bayramı deyilir. 2-ci Qədir-Xum bayramı, 3-cü Oruculuq bayramı, 4-cü Qurban bayramı, 5-ci Novruz bayramı, 6-cı Cümə günləri, 7-ci Məbəş, Mübahələ və bu kimi sair əlamətdar günlər.

MÜSİBƏTLİ GÜNLƏRİMİZ

Peyğəmbər ə.-in vəfatı. 2. Məsum İmamarın şəhadət günləri. 3. Məhərrəm və Səfər ayları. 4. 31 mart soyqırımı, Qanlı 20 Yanvar günü və bu kimi torpaqlarımızın işğal olan digər günləri müsibətli günlərimiz sayılır.

AŞURA VƏ ÜSULİ-DİN

İmam Hüseyin (ə.) Kərbəladə Aşura ilə İslamın beş əslini və on fərzini həyata keçirdi ki, bu da bizlər üçün ibrət dərsi və məktəbidir.

1. Tovhid: İmam hamıya elan etdi ki, Allah xilafət Məsələsini və bu qanunu yazmaqda da təkdir. Xalq, icma və kimlərinsə qanunları ilahi qanuna şərik ola bilməz.

* Şeyx Abbas Qummi «Möminlərin zinəti». «Mədyən», 2000.

2. Ədl: İmam car çəkdi ki, Allah və onun xəlifələri ədalət tərəfdarıdır. (Yezid İslam ümmətinə başçılıq edərsə İslama fatihə oxunmalıdır).

3. Nübuvvət: Peyğəmbərlər Allahın əhkamını çatdırırlar və onlar öləndən sonra da sözləri qanundur.

4. İmamət: İmamı Allah seçməyə və onu Müaviyə kimi adamlar təyin etsə sonu faciə ilə nəticələnər.

5. Məad: İmam və imamçılar sübuta yetirdilər ki, məqsədə çatmaq üçün insanın əlində müvəqqəti yox, əbədi həyat var. İmam anlatdı ki, Quranda «şəhidlər ölmürlər» sözü elə belə yazılmayıb. Bu bir həqiqətdir. «Əgər insan ölməyə məhkumdursa. Nə üçün haqq yolunda şəərəflə ölməsin?»

AŞURA VƏ FİRUI-DİN

1. Namaz: İmam oxlar, nizələr arasında namaz qıldı. Tasuada möhlət istəyib dedi: «Mən bu gecəni namaz qılıb razu-niyaz etmək istəyirəm. Mən həqiqətən namazı sevirəm.

2. Oruc: İmam qeyri-rəsmi olaraq elə oruc tutdu ki, tarixdə görünməmişdi. Sudan oruc tutdu, iftarı əsr vaxtı qanla açdı.

3. Xüms: İmam xüms ona məxsus olduğu halda öz qanından xüms verdi.

4. Zəkat: Atası namaz üstə üzük vermişdi İmam Hüseyin (ə.) isə cihad meydanında öz üzüyünü barmağı ilə birlikdə verdi.

5. Həcc: İmam Kəbənin ehtiramını saxladı. Qoymadı qanı orada tökülsün. İmam qurban kəsməkdə İbrahim (ə.)-ı da ötüb keçdi. Yetmiş iki qurban verdi. Bu çaqlarda yaxşı kəsirdi. Göydən qoç da gəlmədi. İmam camaatı Kəbəyə yox Kəbənin rəbbinə tərəf çağırırdı.

6. Cihad: İmam cihadın «əkbərini» də elədi, «əsğərini»də. İmamın cihadında qənimət Cənnət idi. Amma Ühüddən fərqli olaraq Kərbəladada döyüşçü qənimətə yox, qənimət döyüşçüyə həris idi.

7-8. İmam buyurdu: Mən dünyaya görə deyil, əmr bimərufə və nəhy əz münkərə görə qalxmışam.

9. İmam anlatdı: Allahın dostları yüksək ada yox, yüksək imana malikdir. Onlar üçün heç bir qorxu, qəm və kədər yoxdur.

10. Allahın düşmənləri dinindən, nəsindən tutduğu mövqeyindən asılı olmayaraq düşməndirlər.

Meyyitə vacib olan şeylər beşdir:

1. Əvvəli can verən vəqtdə üzünü qibləyə çevirmək
2. Gəsul vermək və hənut etmək
3. Kəfən etmək
4. Namaz qılmaq
5. Dəfn etmək

Zibhin ərkanı üçdür:

1. Zabih – yəni kəsən şəxs
2. Məzbuh – yəni kəsilmiş heyvan
3. Aləti – zibh – heyvanın başını kəsən alət

1) Heyvan kəsən kimsə lazımdır ki, müsəlman olsun. Lakin məst və həddi buluğa çatmayan uşaq olmasın.

2) Zibh edən vəqt «Bismillah» desin. Əgər yadından çıxıbsa eybi yoxdur. Və bu qayda ilə qanı axsın. Heyvanın üzü qibləyə olsun. Yaddan çıxmış ola ya çevirmək mümkün olmaya eybi yoxdur. Dəvədən başqa kəsildikdə, 1-ci Təam yolu-qida borusu, 2-ci hulqum –

nəfəs yolu, 3-cü hulqumun iki tərəfində olan iki yoğun damar (bunlara «dörd damar» deyilir). Amma dəvədə lazımdır ki, boğazın altda olan çuxur yerdən nəhr olsun. Əgər dəvəni dəvəni qoyun kimi kəssələr haram olur. Zibhin aləti dəmirdən olsun. Başqa şeylər kifayət etməz. Amma əlacsız qalsalar başqa şeylərlə kəsmək olar.

QURBAN DUASININ MƏNASI

İnni vəccəhtu vəchiyə lilləzi fətərəssəməvati vəl ərz – yəni həqiqətdə üzümü dolandırdım bir kimsənin tərəfinə göyləri və yerləri xəlq edibdir.

Hənifən müslimən və ma ənəminəl müşrikin – həqqin tərəfinə meyl edən bir müsəlman olub müşriklərdən olmadığım halda.

İnnə səlati və nusiki və məhyayə və məməti lillahi rəbbil aləmin – həqiqətəndə mənim namazım və qurbanım, həyatım və ölümüm aləmlərə tərbiyə verən Allah üçündür.

La şərikə ləh – Allah üçün heç bir şərik yoxdur – və bizalikə umirtu və ənə minəl muslimin və mən müsəlmanlardan olduğum halda məmuram bunlara. Allahummə minkə və ləkə – Xudavənda hamı mövcudat səndən olub və sənin üçündür. Bismillah və Billah – Kəsirəm bu qurbanı Allahın köməkliyi ilə – Allahummə təqəbbəl minni – Xudavənda bu qurbanı məndən qəbul et!

Əti halal olan heyvanların haram hissələri müxtəlif rəvayətlərdə nəql olunmuşdur. Lakin əməliyyə risalələrində qeyd olunanlara əsasən, heyvanlarda on beş şeyin yeyilməsi haramdır: 1 – Qan, 2 – Fəzlə (ifrazat), 3 – Xayalar, 4 – Cinsiyyət aləti, 5 – Balalıq, 6 – Vəzlər, (ar-

tıq ətələr), 7 – Donbələn, adlanan toxumluq, 8 – Beyində noxud şəkili bir vəz, 9 – Onurğa beyini, 10 – Bel fəqərəsinin iki tərəfində olan damarlar, 11 – Öd kisəsi, 12 – Dalaq, 13 – Sidik kisəsi, 14 – Gözün bəbəyi, 15 – Dırnaqların arasında olan piy (buna zatul-əşca deyilir).

* * *

Peyğəmbər (s.) buyurubdur ki, bu əməlləri yerinə yetirməkdən ötəri tələsmək lazımdır.

1. Namazı vaxtında qılmaq üçün
2. Nəcat tapmaq üçün
3. Xeyr əməllər görmək üçün
4. Din və Vətən uğrunda cihad üçün
5. Əmanəti sahibinə qaytarmaq üçün
6. Borcları tez ödəmək üçün
7. Övladlarınızı vaxtında evləndirmək üçün
8. Dəfn mərasimində iştirak etmək üçün
9. Alimlərin məclisində iştirak etmək üçün
10. İki nəfər küsülünü barışdırmaq üçün
11. Yetimə nəvaziş etmək üçün
12. Həcc mərasimində susuzlara su paylamaq üçün
13. Xəstənin görüşünə getmək üçün
14. Vəsiyyəti vaxtında etmək üçün
15. Tövbəni tez etmək üçün
16. Salamı birinci vermək üçün
17. Cümə namazına yetişmək üçün

QADINLARA TƏKLİF OLUNAN ON SİFARİŞ (İxtisarla)

1. Təqva
2. Xoş əxlaq
3. Təklif (kitab yazmaq) Həzrəti Zəhra ə. İslamda ilk kitab müəllifi olan qadın, Həzrət Əli ə. isə ilk kitab müəllifi olan kişidir. Zəhranın (ə.) kitabının adı «Müşəfi-Fatimə», «Əli (ə.)-in kitabının adı «Kitabi-Əli» idi.
4. Mühazirə. Qadınlar məruzə etməyi, mühazirə oxumağı öyrənməlidirlər.
5. Camaat namazı qılmalıdırlar. Peyğəmbər xanımlar üçün camaat namazı təşkil etmiş, Ümmü Vərqə adlı bir qadını o namaza imam təyin etmişdir.
6. Evlənmək
7. İşləmək
8. İmam Hüseyn ə. Məclislərində iştirak etmək
9. Vəsiyyət etmək
10. Fatimeyi-Zəhra ə.-in həyatını özlərinə örnək etməlidirlər.

(*Ayətullahül üzma Seyyid Mühəmməd Hüseyni Şirazi «Qadınlara nəsihətlər», Bakı, 2009).*)

BEŞ XÜSUSİYYƏT VƏ BEŞ BƏLA

«Mənhəcüs-sadiqin» təfsirində yazılır ki, Rəsuli Əkrəm (s.) belə buyurur: «Beş bəyənilməz xislət vardır ki, onlar da beş müsibət və bəla ilə yanaşdır: hər bir dəstə öz əhd-peymanını pozsa, Allah onların düşməni mütəlakə onlara müsəllət edər. Hər bir dəstə Allahın buyurduğu kimi deyil, başqa əsasda hökm edərsə, hök-

mən onların arasında yoxsulluq artar. Hər bir dəstənin arasında yaramaz işlər aşkar olarsa, onların arasında ölüm çoxalar. Hər bir dəstə çəkiddə aldatmağa adət edərsə, hökmən onlar nəbatatlardan və ruzilərdən məhrum olar, qəhətliliklə cəzalandırılırlar. Hər bir dəstə zəkatı müstəhəqlərə çatdırmasa, hökmən yağışdan məhrum olarlar».

ƏMİRƏL-MÖMİNİN ƏLİ (Ə.)-İN NƏSİHƏTİ

Əmirəl-möminin Əli (ə.) hökumət işlərindən qurtaran zaman Kufə bazarına gəlib buyurardı: «Ey insanlar! Allahdan qorxun, çəkiddə aldatmayın, onda alverin hökmlərini nəzərə alın. Ölçü ilə çəkdiyiniz şeyləri camaata az verməyin, yer üzündə fəsad törətməyin».

Bir gün imam Əli (ə.) bazarda zəfəran çəkən bir kişi gördü. O, tərəzinin zəfəran töküldüyü gözüne bir qədər yağ sürtürdü. Həzrət başa düşdü ki, onun tərəzisi düz işləmir. Zəfəranı tərəzidən götürdü və buyurdu: «Əvvəlcə tərəzinin nöqsanını düzəlt, ondan sonra istəsən, artıq ver».

Yasir Xadim deyir: İmam Riza (ə.)-ın belə buyurduğunu eşitdim: «İnsanlar üçün ən qorxulu olan yerlər üçdür: 1 – Anadan doğulub bu aləmi gördüyü gün. 2 – Ölüb axirəti və onun əhlini gördüyü gün. 3 – Dirilib dünyada görmədiyi hökmləri görəcəyi gün. Allah-taala bu üç məqamda Həzrət Yəhya (ə.)-a salam deyib onun qorxudan əmin-amanlıqda olacağını buyurdu: «Salam olsun ona doğulduğu, dünyadan getdiyi və diriləcəyi gün». İsa (ə.) da bu üç məqamda özünə salam verib dedi: «Salam olsun mənə dünyaya gəldiyim dünyadan getdiyim və diriləcəyim gündə» («Xisal», s.51).

«Allah-təala bir bəndənin xeyrini istədikdə ona az danışmaq, az yemək və az yatmağı ilham edər.

İmam Əli (ə.)

İMAM ZAMAN (Ə.) AĞANIN NAMAZI

Nəcmus-Saqib kitabında Şeyx Təbərisinin Kənzul – nəcah kitabından belə nəql edir. İmam Zaman (ə.) buyurmuşdur: Allah-Təaladan Hacəti olan şəxs, cümə gecəsi, gecə yarısı qusl edib, iki rəkət namaz qılsın. Birinci rəkətdə həmd surəsini oxuyub «İyyakə nə budu və iyyakə nəstəin» ayəsinə çatanda, onu yüz dəfə təkrarlasın. Ayəni yüzüncü dəfə oxuduqdan sonra həmdə axıra qədər oxuyub, bir dəfə «Qulhuvəllahu əhəd» surəsini oxusun. Sonra rükuya gedib, yeddi dəfə desin: «Subhanə Rəbbiyəl – əzimi və bihəmdi». Səcdəyə gedib, səcdələrin hər birində yeddi dəfə «Subhanə Rəbbi yəl – əla və bihəmdi». İkinci rükətdə eynilə bu qaydada qılıb, qurtardıqdan sonra səcdəyə gedib yüz dəfə salavat desin. «Allahummə səlli əla Muhəmməd və ali Muhəmməd. Namaz qurtardıqdan sonra bu duanı oxusun».

«Allahummə in ətətukə fələməhitukə ləkə və in əsəytukə fəl huccətu ləkə minkər – rəvhü və minkəl – fərəcu subhanə mən ənənə və şəkərə subhanə mən qəddərə və xəfərə. Allahummə in kuntu əsəytukə fəinni qəd ətətukə fi əhəbbil – əşyai iləykə və huvəl-imanu bikə ləm əttəxiz ləkə vələdən vəl əm ədu ləkə şəriken minnən minkə bihi ələyyə la mənnən mini bihi ələykə və qəd əsəytukə və İlahi ələ gəyri vəcihul – mukbərəti vələl – xuruci ən ubudiyyətikə vələl – cuhudi lirububiyyətikə və lakin ətətu həvayə və əzəlləniş – şeytanu fələkum –

huccətu ələyyə vəl – bəyanu fəin tərhamni fəinnəkə cəvadun kərim».

Sonra nəfəsi çatana qədər desin. «Ya Kərimu, Ya Kərimu».

NAMAZ QILMAĞIN 29 MÜKAFATI

Zəmir ibn Həbib nəql edir: İslam peyğəmbərindən (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm) namaz barəsində soruşdular, buyurdu: 1. Namaz dinin vacib əməllərindəndir. 2. Allahın razılığına səbəb olur. 3. Peyğəmbərlərin yoludur. 4. Mələklərin məhəbbətini cəlb edir. 5. Hidayət və imandır. 6. Mərifət nurudur. 7. Ruzinin bərəkətidir. 8. Bədənin rahatlığıdır. 9. Şeytanın xoşuna gəlməyən əməldir. 10. Kafirələr müqabilində cihaddır. 11. Duanın qəbul olmasına səbəb olur. 12. Əməllərin qəbul olmasıdır. 13. Möminin axirət azuqəsidir. 14. Ölüm mələyinin yanında şəfaətçidir. 15. İnsanın qəbir dostudur. 16. Qəbrdə insan üçün istirahətdir. 17. Nəkir və Münkirin cavabıdır. 18. Qiyamətdə bədənin tacıdır. 19. Müsəlmanın üzünün nurudur. 20. İnsanın libasıdır. 21. Atəşlə insan arasında pərdədir. 22. Atəşlə insan arasında dəlildir. 23. Cəhənnəmdən nicat vasitəsidir. 24. Sirat körpüsündən keçiddir. 25. Behiştin açarıdır. 26. Hurul-eynin məhəbbətidir. 27. Behiştin qiyamətidir. 28. İnsanı ən yüksək məqama çatdıran namazdır. 29. Namazda: Allaha, təsbih, təhlil, təkbir, təmcid, və təqdis olduğuna görə danışmaq və duadır.

NAMAZI YÜNGÜL SAYIB QILMAQ FİKRİNDƏ OLMAMAĞIN BƏLALARI

İslam Peyğəmbəri (s.ə.v.v.) buyurur: hər kim (istər kişi, istərsə də qadın) səhlənkərlilik edib namaz qılmaq fikrində olsa, Allah-Təala ona 17 bəla verər: 5-i dünyada, 3-ü ölən vaxt, 3-ü qəbirdə, 3-ü Qiyamətdə və 3-ü Sirat körpüsündən keçəndə. Dünyada: 1. Yaşayışında ruzi və bərəkət çəkilər. 2. Üzündən nur çəkilər. 3. İslam dinindən ona bəhrə çatmaz. 4. Saleh şəxslərin onun barəsində etdiyi duaları qəbul olunmaz. 5. Duası qəbul olunmaz. Qiyamətdə: 1. Heyvan surətində məşhur olar. 2. Əməl məktubu soləlinə verilər. 3. Hesabı uzun çəkir. Sirat körpüsündə: 1. Allah, rəhmət nəzərini ona salmaz və (günahdan) paklanmaz. 2. Günahından əvəz qəbul olunmaz. 3. Hesabına görə min il saxlanılır sonra onu Cəhənnəmə daxil edirlər, Allah Quranda buyurur: (Cəhənnəm əhlindən soruşdular) Sizi Cəhənnəmə salan nədir? Cavab verərlər: Biz namaz qılanlardan deyildik! (Müdəssir sur. 42-ci ayə). Ölən vaxtda: 1. Zillətlə can verər. Özündə elə ağırlıq hiss edər ki, sanki dağ altında qalıb və elə zəifləyər ki, sanki ona şallaq vururlar. 2. Elə təşnə olar ki, əgər dünyanın bütün suyunu içsə yenə doymaz. 3. Elə acar ki, əgər dünyanın bütün yeməklərini yesə yenə doymaz.

Qəbrdə: 1. Şiddətli qəm və qaranlıq. 2. Qəbr sıxıntısı və Qiyamətə qədər əzab. 3. Rəhmət mələklərinin müjdəsindən məhrumluq.

Təqlid etdiyimiz müctəhidin adı:

Həzrət Ayətullahül-üzma Hacı Seyyid Əli Xameneyi ağa.

Müxtəlif məsələlər

Namaz qılanın paltarı gərək pak olsun, əgər bilə-bilə bir nəfər, bədəni, ya paltarı nəcisli namaz qılarsa, namazı batildir.

Əgər bilməyə, ya yadından çıxarda ki, paltarı qəsbidir və o paltarnan namaz qılarsa, səhihdir.

Qızılın toxunma paltar geyinmək kişiyyə həram, namazı batil, amma qadın üçün geyinməyə icazə vardır, namazı qadının səhihdir.

Salam vermək müstəhəbbidir çox sifarişlər olub ki, atlı piyadəyə, ayaq üstə duran oturan adama, kiçik böyüyə salam versin.

Namazdan başqa, müstəhəbbidir, salamın cavabını artıqlaması ilə versin. Məsələn: Əgər bir kəs desə: «Səlamun əleykum» cavabında de: «Səlamun əleykum və rəhmətullahi və bərakatuh».

Bu aylarda müharibə haramdır:

1. Rəcəb. 2. Zilqədə. 3. Zilhiccə. 4. Məhərrəm.

TƏQLİDƏ RACE AYƏ

«(Ehtiyac olmadıqda) möminlərin hamısı birdən (cihada, döyüşə) çıxmamalıdır. Barı hər tayfadan bir dəstə (dini elmləri öyrənmək, sonra da dindarlarına öyrətmək üçün) qalsın ki, camaatı (döyüşdən) qayıtdığı zaman onları (Allahın əzabı ilə) qorxutsun. Bəlkə onlar (əldə etdikləri biliklər sayəsində yaramaz işlərdən, nəlayiq hərəkətlərdən çəkinsinlər». «Tövbə», 122.

MERAC GÜNÜ PEYĞƏMBƏRƏ ENDİRİLƏN ƏMRLƏRDƏN 12-Sİ

1. Allahdan başqasına qulluq etməyin. («Başqasının qulu olma, Allah səni azad yaradıbdır».

İmam Əli (ə.)

2. Ata-ananızla yaxşı davranın.
3. Əqrabaya haqqını verin, miskinə də, yolda qalmışa da.
4. Xəsis və israfçı olmayın.
5. Yoxsulluq qorxusu ilə uşaqlarınızı öldürməyin.
6. Zinaya yaxınlaşmayın.
7. Cana qıymayın.
8. Yetimin malına yaxınlaşmayın.
9. Əhdinizə vəfalı olun.
10. Ölçü və tərəzidə doğruluğa diqqət edin.
11. Bilmədiyiniz bir şeyin ardınca getməyin.
12. Yer üzündə təkəbbürlü yeriməyin (İsra, 22-37).

ON HÖKM

ƏNAM SURƏSİ AYƏ 151-153

(Ya Rəsulum!) De ki gəlin Allahdın sizə nələri həram etdiyini deyim:

1. Ona şərik qərar verməyin
2. Ata analarınıza ehsan edin
3. Kasıbçılıq üzündən övladınızı öldürməyin
4. Açıq və gizlin pis işlərə yaxın düşməyin
5. Allahın (qətlini) həram buyurduğu şəxsi haqsız yerə öldürməyin
6. Yetimin malına yaxın olmayın
7. Ölçüdə və çəkiddə düz olun
8. Söz danışanda ədalətli danışın

9. Allahın əhdinə vəfa edin

10. Bu şübhəsiz ki, mənim doğru yolumdur. Onu tutub gedin. Sizi Allahın yolundan sapdıracaq yollara uymayın. Allah sizə bunları tövsiyə etdi ki, bəlkə pis əməllərdən çəkinəsiniz!»

* * *

... Altı borc vacibdir hər bir insana,
Əvvəlcə borcludur o, Yaradana.
Sonra da borcludur ata-anaya,
Şaha, müəllimə, həm ənbiyaya.
Əgər bu borcları ödəsən, inan,
Sən gedib Allaha yaxın olarsan...
«Cami-cəm» Marağalı Əvhədi.

* * *

Qurani-Kərimə və hədisi – Nəbəviyə əsasən Əhli-beyt 14 məsumdan ibarətdir:

Pənc məni ali-əba isə bu 5 nəfərdir:

1. Həzrəti Mühəmməd (s.).
2. Həzrəti Əli (ə.).
3. Həzrəti Fatimə (ə.).
4. Həzrəti Həsən (ə.).
5. Həzrəti Hüseyn ə.

PEYĞƏMBƏRLƏR

3 Peyğəmbər diridir. İsa, İdris, Xızr (İlyas).

3 Peyğəmbər ölüb, dirilib. Yunis, Üzeyr, Cərcis.

3 Peyğəmbərin 2 adı var. Zəkəriyyə (Zəlkifl), İsa (Məsih) Mühəmməd (Əhməd).

124 min peyğəmbər həqqdır. Onlardan 313 nəfəri mürsəldir (Seçilmişdir) Mürsəllərdən 6 nəfəri: Adəm (ə.), Nuh (ə.), İbrahim (ə.), Musa (ə.), İsa (ə.) və Mühəmməd əleyhissəlamdır. Və onlara həq təala tərəfindən gələn kitablar 6 (altı)-dır. Səhifə Adəmə, kitab Nuhə, sühuf İbrahimə, Tövrat Musaya, İncil İsaya, Zəbur Davudə, Quran Mühəmmədə (s.)a nazil olmuşdur. Qalan mürsəl peyğəmbərlər bu altı nəfərin şəriətini təbliğ ediblər. Kitab peyğəmbərlərinin beşi ülül əzmdir. Adəm ə-dan savayı ki, ondan əvvəl peyğəmbər olmayıbdır. Ənbiyanın təbəqatı dördüdür.

1. Nübüvvət, Risalət, Ülül əzm, Xatəmiyyə. Nübüvvət-bütün peyğəmbərlərə, Risalət – 313 nəfərə, Ülül əzm – 5 – nəfərə Adəm (ə.), İbrahim (ə.) Musa (ə.), İsa (ə.), Mühəmməd (s.). Xatəmiyyət – Həzrət Mühəmməd (s.)-a verilib.

Peyğəmbərlərin dövətləri 3 qismdir:

1. Gözəl, faydalı nəsihət və movizələrlə xalqı həqqə dəvət etmək.

2. Dəvətlərinə qarşı müharibəyə qiyam edənlərin təskin şərərəti üçün onlar ilə cihad edənlər.

Cihad peyğəmbərləri: Şeys (ə.), İdris (ə.), İbrahim (ə.), Musa (ə.), Yuşə (ə.), Davud (ə.), Süleyman (ə.), və Mühəmməd (ə.)-dır.

3. Dəvətlərinə qarşı üsyan və rəddə məruz qalıb, cihad etməyə kifayət qədər köməyi olmayan zaman bəla istəyən peyğəmbərlər: Nuh (ə.), Hud (ə.), Salih (ə.), Şüəyb (ə.) və Lut (ə.)-dır.*

* Hacı Şeyx Həsən Mollazadə. «Əqayidi-İslami və Füruidin». Gəncə h:1328. M.1910.

Həzrət Mühəmməd (ə.)-in 8 övladı

1. Təyyib. 2. Tahir. 3. Qasim. 4. İbrahim. 5. Zeynəb. 6. Gülsüm. 7. Fatimə. 8. Ruqəyyə. Bunlardan 7-si (İbrahimdən başqa) Xədicədən təvəllüd tapıb.

Həzrət Əli (ə.)-in Fatimə (ə.)-dan 5 övladı:

1. İmam Həsən (ə.) 2. İmam Hüseyin (ə.) 3. Mühsin (ə.) 4. Zeynəb (ə.) 5. Gülsüm (ə.)*

İMAM ƏLİ (Ə.) BUYURMUŞDUR

1. Ağıldan mənfiyyətli heç bir sərvət ola bilməz.
2. Qənaətdən böyük heç bir xəzinə ola bilməz.
3. Elm və bilikdən yüksək heç bir miras ola bilməz.
4. Özünü bəyənməkdən qorxulu heç tənhalıq ola bilməz.
5. Heç tədbir və uzaqgörənlik əql kimi olmaz.
6. Heç başı ucalıq və iftixarlıq təvazökarlıq kimi olmaz.
7. Heç izzət və şərəfət pəhrizkarlıq kimi olmaz.
8. Günahdan özünü gözləməkdən (saxlamaqdan) heç bir möhkəm pənahgah ola bilməz.

Qeyd: Kitabda həmçinin Hacı Şeyxəli Feyzullahzadənin «Təzkirətül ovliya». Bakı, Açıq-söz-Elektrik mətbəəsi, 1917 və Hacı Mir ağa Mir Mühsinzadə Şirvaninin «Əvaili-İslam», 1914. Orucov qardaşlarının elektrik mətbəəsi. Əsərlərindən istifadə olunmuşdur.

* Kitabda Axund Yusif Talıbzadə və Hacı Mir Aqası Mir Mühsinzadənin «Təlimüşşəriyyə» əsərindən də istifadə olunmuşdur. Badi Kubə – 1903.

9. Bəyənilmiş işləri və vacibatı əda etmək kimi heç bir ibadət ola bilməz.

Və yenə o cənab buyurmuşdur: Hər zaman Allah-təala səni öz zikri ilə ülfət yaratmağa meyilləndirsə, bil ki səni çox istəyir və əgər görsən səninlə yaratdıqları arasında ülfət yaranmaqla şərait yaradır və səni öz zikrindən uzaqlaşdırır, bu Allahın səndən xoşu gəlməməsinin əla mətidir.*

«Görəsən elm bizi bir cürə, qürur, iman isə ona müxalif?»

Elm bizi müəyyən bir cəhətə, iman isə başqa bir cəhətə aparırmı? Yoxsa elm ilə iman bir-birini mükəmməlləşdirir, elm insanın bir hissəsini düzəldir, iman isə digər bir hissəsini ona münasib? Belədirsə görək elm bizə nə verir, iman nə verir.

«Elm bizə aydınlıq və qüdrət verir. – İman isə eşq və ümid».

«Elm vasitə və alət düzəldir – İman isə məqsəd».

«Elm surət verir – İman isə cəhət».

«Elm bacarıqdır – İman isə istəklər».

«Elm nə olduğunu göstərir – İman isə nə etməli olduğumuzu İlham edir».

«Elm xarici inqilabdır – İman isə daxili».

«Elm insanı insanlıq dünyasına – İman isə ruhu insanlıq ruhuna çevirir».

«Elm insan vücudunu üfüqi istiqamətdə genişləndirir – İman isə şaquli istiqamətdə».

* Ayətullah Misbah Yəzdi «Allahı zikr edək», 2011.

«Elm təbiət düzəldəndir – İman isə insan düzəldən».

«Həm elm insana güc və enerji verir, həm də iman. Ancaq elmin verdiyi güc ayrıcıdır, imanın verdiyi güc qovuşdurucu».

«Elm gözəldir – İman da gözəldir, elm əqlin gözəlliyidir».

«İman ruhun gözəlliyi, elm elm fikrin gözəlliyi, imkan isə hissərin gözəlliyidir.»

«Elm də insana əmniyyət verir – İman da. Elm xarici əmniyyəti verir, iman daxili».

«Elm xəstəliklərin hücumunun qarşısında, zəlzələlərin, sellərin, tufanların müqabilində etibarını verir – iman iztirabların, tənhasızlıqların, ümitsizliklərin, yalqızlıqların, puç fikirlərin müqabilində öz etibarını verir».

«Elm dünyanı insan üçün düzəldir – İman isə insanı özü ilə uyğunlaşdırır».

İnsanın elm və imana birlikdə olan tələbatı həm dindar həm də qeyri dindar alimlərin diqqətini çox cəlb etmişdir».*

HİCRİ VƏ MİLADİ TARİXLƏRİ HAQQINDA

Vaxtın hesablanması bəşəriyyətin uzaq keçmişinə aid ən mühüm məsələlərdən biridir.

Qədim dövrlərdə insanlar işıq-qaranlıq, isti-soyuq kimi təbiət hadisələrini göy cisimlərinin (Günə-

* Mütəfəkkir, filosof, ustad şəhid Seyyid Mürtəza Mütəhhəri. İslam dünyagörüşünə bir müqəddimə. «İnsan və İman».

şin, Ayın, ulduzların) hərəkətlərilə izah etməyə çalışırdılar.

İlk dəfə olaraq qədim babillilər birinci təzə Ayla ikinci təzə Ay arasındakı müddətin 29,5 gecə-gündüz olduğunu müəyyənləşdirdilər. Onlar həmin müddəti bir ay kimi vaxt vahidi götürüb, bəzi ayları 29, bəzilərini isə 30 gün qəbul etdilər. Buna görə də həmin təqvim qəməri (qəmə-rəbəcə «Ay» deməkdir) adlandı. Bir ayı həftələrə, həftəni günlərə bölən də ilk dəfə babillilər olmuşlar.

Lakin babillilərin bu ay sistemi (qəməri təqvimi) ilin müddətini dürüst müəyyənləşdirə bilmirdi. Çünki Yerin Günəş ətrafında dövrətmə müddəti 365 gün 5 saat 48 dəqiqə 46,1 saniyədir. Qəməri təqvimdə isə bu müddət 354 günə bərabər olur.

Bu günkü Günəş sistemli təqvimin əsasını eramızdan beş min il əvvələ aid qədim Misir təqvimi təşkil edir.

Qədim Misir astronomları bir ili on iki otuz günlük ay, beş də əlavə gün qəbul etdilər. Həmin təqvimin də nöqsanı ondan ibarət idi ki, burada hər dörd ildən bir gecə-gündüz artıq qalırdı. Buna görə də Sozigen adlı Misir astronomu hər dördüncü ilin 366 gün hesablanması üçün məqsədəuyğun olduğunu irəli sürdü.

Həmin Günəş sistemli təqvim eramızdan 46 il əvvəl Romada Yuli Sezarın fərmanı ilə rəsmi olaraq qəbul edildi.

Eramızın 325-ci ilində Nigey kilsəsinin təsdiqindən sonra həmin təqvim xristianlar tərəfindən yulian təqvimi kimi qəbul olundu.

Bu Günəş sistemli təqvim Roma papası XIII Qriqori tərəfindən daha da dəqiqləşdirildi. Həmin ildə bu təqvimi İtaliya, İspaniya, Portulaqiya, Belçika,

Fransa, Danimarka; 1700-cü ildə Almaniya, Norveç; 1752-ci ildə İngiltərə; 1873-cü ildə Yaponiya; 1911-ci ildə Çin; 1925-ci ildə İran; 1926-cı ildə isə Türkiyə qəbul etdi. Rusiyada bu təqvim 1918-ci ildə qəbul olunmuşdur.

Hazırda bir sıra müsəlman ölkələrində (Səudiyyə Ərəbistanı, İraq, Yəmən, Misir, Suriya, Livan, Əlcəzir, Liviya, Tunis, Mərakeş, Pakistan, Banqladeş, İndoneziya, Küveyt, Oman, Sudan və b. əsasən qəməri təqvimindən istifadə edilir. Türkiyə, İran və Əfqanıstanda isə Günəş sistemli təqvimlə yanaşı, qəməri təqvimdən də istifadə olunur.

Bəs bir sıra ölkələrin istifadə etdikləri miladi və hicri tarixlər nə vaxtdan hesablanır?

Hazırda işlədilən tarixlərin əksəriyyətinin başlanğıcı müəyyən hadisənin adı və ya əmələ gəlməsilə müəyyən olmuş və rəsmi olaraq qəbul edilmişdir. Məsələn, hazırda bir sıra ölkələrin, o cümlədən MDB-nin işlətdiyi miladi tarixi İsa peyğəmbərin anadan olduğu gündən hesablanır. Miladi tarixi qəbul etməyi eramızın IV əsrində Roma monaxı Dionis məsləhət görmüşdü. Bu məsləhəti İtaliya 532-ci ildə, Fransa VIII əsrdə, Rusiya isə 1699-cu ildə qəbul etmişdi. Miladi tarix Günəş sistemli təqvimə əsaslanır.

Müsəlman ölkələrinin işlətdiyi hicri tarix Məhəmməd peyğəmbərin (ə) Məkkədən Mədinəyə köçməsi - Hicrət etməsi ilindən (miladi 622-ci il 16 iyuldan hesablanır ki, bu tarix də ikidir: hicri-qəməri və hicri-şəmsi).

Ərəblər hələ eramızdan min il əvvəl qəməri təqvimi işlədirdilər. Buna görə də hicri tarix qəbul olunan-da qəməri təqvim əsas götürüldü və hicri-qəməri adlandırıldı.

Ərəblərdə hicri tarixini İmam Əli ə-in göstərişi ilə xəlifə Ömər miladi 638-ci ildə rəsmi olaraq qəbul etdi.

Hicri-qəməri aylar aşağıdakılardır:

1. Məhərrəm – 30 gün (bu ay ərəblərdə müqəddəs sayılır. Qədimdə ərəblər həmin ayda müharibə etməzdilər. Kərbəla faciəsi – imam Hüseyn və onun tərəfdarlarının bu ayda öldürülməsi ilə əlaqədar məhərrəm şüələrin matəm ayı hesab olunur).

2. Səfər – 29 gün («sarı ay deməkdir, həmdə «yola düşmək» mənasını verir).

3. Rəbiyyülevvəl – 30 gün (rəbi «yaz» deməkdir).

4. Rəbiyyüloxir – 29 gün.

5. Cəmədiyyülevvəl – 30 gün (cəmədə «soyuma» deməkdir)

6. Cəmədiyüloxir – 29 gün.

7. Rəcəb – 30 gün («müharibədən, hücumdan özünü saxla» deməkdir, həm də «ibadət et» mənasını verir).

8. Şaban – 29 gün («getmə» deməkdir, həm də «şöbələr» mənasını verir).

9. Ramazan – 30 gün («orucluq ayı», «yanma», «çox isti» mənasını da verir).

10. Şavval – 29 gün («qaldır apar» deməkdir, «qalxmaq», «yola düşmək» mənasını verir).

11. Zilqədə – 30 gün («evdə otur» deməkdir).

12. Zilhiccə – 29 (30) gün («həcc ayı» deməkdir. Bu ayda ərəblər, ümumiyyətlə bütün müsəlmanlar Kəbəni ziyarət edirlər).

Hicri-şəmsi tarix İranda 1925-ci ildə qəbul olunmuşdur. Bu tarix Günəş sistemli təqvimə əsaslanır, il (365 gündür). Hicri-şəmsi tarixin birinci altı ayı 31 gün, sonrakı beş ayın hər biri 30 gün, sonuncu 12-ci ay

isə adi illərdə 29 gün, hər dörd ildən bir 30 gündür. Hicri-şəmsi (İran) ayları aşağıdakılardır:

1. Fərvərdin, 2. Ordibehişt, 3. Xordad, 4. Tir, 5. Mordad, 6. Şəhrivər, 7. Mehr, 8. Aban, 9. Azər, 10. Dey, 11. Bəhmən, 12. Esfənd.

Hicri-şəmsi tarix 1925-ci il martın 21-dən yəni Novruz bayramı günündən başlanır. Həmin vaxt isə hicri-şəmsinin 1304-cü il fərvərdin ayının biridir.

Hicri tarixi miladi tarixinə və əksinə, miladi tarixi hicri tarixinə necə çevirmək olar?

Əvvələ, hicri-şəmsini miladiyə çevirmək üçün həmin tarixin üstünə 622 gəlmək və ya əksinə, miladi tarixi hicri-şəmsiyə çevirmək üçün həmin tarixdən 622 çıxmaq lazımdır. Məsələn, Böyük Vətən müharibəsinin hicri-şəmsi tarixlə hansı ildə başladığını bilmək üçün 1941-dən 622 çıxılır. Məlum olur ki, Böyük Vətən müharibəsi hicri-şəmsi tarixin 1319-cu ilində başlanmışdır.

Hicri-qəmərinə miladi tarixinə və əksinə çevirmək isə başqa qayda ilədir. Bunun üçün əvvəlcə hicri-şəmsi ilə hicri-qəməri tarixlərin fərqi bilmək lazımdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, 33 hicri-qəməri il 32 hicri-şəmsi ilə bərabərdir. Çünki, yuxarıda göstəriləni kimi, hicri-qəməri il 354 gün, hicri-şəmsi isə 365 gündür. Buna görə də hər 32 ildən bir hicri-qəməri il hicri-şəmsi ilə nisbətən bir il artıq olur. Hazırda bu iki tarix arasında 42 il fərq vardır. Məsələn, Azərbaycanda Sovet hakimiyyətinin qurulmasının 60 illiyi miladi tarixlə 1980-ci il aprelin 28-də tamam olursa, bu tarix hicri-qəməri ilə 1400-cü il cəmədiyəlxir ayının 12-nə, hicri-şəmsi tarixlə isə 1359-cu il ordibehişt ayının 8-nə bərabərdir.

Həmin tarixlərin (hicri-qəməri ilə miladinin) birinin digərinə çevirmək üçün aşağıdakı formuldan istifadə etmək lazımdır (H – hicri, M – miladi):

$$H - \frac{h}{22} + 622 = M$$

$$M - 622 + \frac{M - 622}{32} = H$$

Məsələn, Azərbaycan Cümhuriyyəti 1918-ci ildə olduğunu hicri-qəməri tarixlə neçənci ilə müvafiq gəl-di-yi ili müəyyənləşdirmək üçün formula müraciət edək:

$$1918 - 622 = 1296 + 40 = 1336 \text{ h.}$$

Hazırda miladi tarixinin 2011-ci ilidir. Hicri-qəməri tarixinin neçənci ili olduğunu bilmək üçün formuldan istifadə edək:

$$2011 - 622 = 1358 + 42 = 1431 \text{ h.}$$

Bu formula tarixlərin birinin o birisinə çevirəndə bir neçə ay fərq edə bilər. Həmin tarixlərin ilini, ayını və gününü dəqiqi müəyyənləşdirmək üçün sinxronik cədvəllərə («Tarixləri çevirmək üçün sinxronik cədvəllər», tərtib edən H.Məmmədbəyli, Azərb. EA Nəş-riyyatı, Bakı, 1961) müraciət etmək lazımdır.

«ƏBCƏD HESABI» NƏDİR?

Yaxın və Orta Şərq, o cümlədən Azərbaycan klassik şairləri müəyyən şəxsin təvəllüd və vəfatı; bir əsərin yazılması, bir binanın tikilməsi, yaxud hər hansı mühüm bir hadisə haqqında yazdıqları şeirlərdə həmin tarixi qeyd edirlər. Belə qeydlər, eyni zamanda, bu sənətkarların qabiliyyət və istedadının xüsusiyyətlərindən biri hesab olunur. Bu cür şeirlərə «maddeyi-tarixli» şeirlər, həmin tarixə isə «maddeyi-tarix» deyilir. Bu tarix

bəzən açıq (hərflər, heca, söz və ya sözlərlə), bəzən də «əbcəd hesabı» ilə şeirin müxtəlif yerlərində, çox vaxt isə sonunda qeyd olunur. Məsələn, Seyid Əzim Şirvani öz tərcümeyi-halına həsr etdiyi şeirində təvəllüd tarixini belə yazır:

*İki yüz əlli birdə bəd həzar,
Əsri-sultan Məhəmmədi-Qacar.*

(1251-ci ildə Məhəmməd şah Qacar zamanı)

Burada tarix (hicri qəməri ilə) aydın sözlərlə verilmişdir.

«Əbcəd hesabı» finikiyalıların əlifbası (sonralar ərəb əlifbası) əsasında qurulmuş, onlardan isə ərəblərə keçmişdir.

«Əbcəd» 8 kəlmə ilə ifadə olunan 28 hərfdən ibarətdir. Həmin kəlmələrin birincisi «əbcəd» olduğu üçün buna əbcəd hesabı deyilir. Bu kəlmələrin düzülüşü aşağıdakı qaydadır:

1. Əbcəd; 2. Həvvəz; 3. Hütü; 4. Kələmən; 5. Səfəs; 6. Qərəşət; 7. Səxiz; 8. Zəziğ.

Bu kəlmələrin birinci hərfi əlifdən (ا) doqquzuncu hərfi taya (ط) kimi tək-tək, onuncu hərfi yedən (ي) on səkkizinci hərfi sada (ص) kimi on-on, on doqquzuncu hərfi qafdan (ق) iyirmi səkkizinci hərfi geynə (غ) kimi yüz-yüz qiymətinə malikdir.

Həmin hərflərin adları və qiymətləri aşağıda göstərilən qaydadır:

1. Əlif (ا) – (-) – 1
2. Be (ب) – (B) – 2
3. Cim (ج) – (C) – 3
4. Dal (د) – (D) – 4

5. Ha (هـ) – (H) – 5
6. Vav (و) – (B) – 6
7. Ze (ز) – (Z) – 7
8. He (ح) – (H) – 8
9. Ta (ط) – (T) – 9
10. Ye (ي) (Y, İ) – 10
11. Kaf (ك) (K) – 20
12. Lam (ل) – (L) – 30
13. Mim (م) – (M) – 40
14. Nun (ن) – (N) – 50
15. Sin (س) (S) – 60
16. Əyn (ع) – (‘) – 70
17. Fe (ف) (F) – 80
18. Sad (ص) – (S) – 90
19. Qaf (ق) – (Q) – 100
20. Re (ر) – (R) – 200
21. Şin (ش) – (Ş) – 300
22. Te (ت) – (T) – 400
23. Se (ث) (S) – 500
24. Xe (خ) – (X) – 600
25. Zal (ذ) (Z) – 700
26. Zad (ض) – (Z) – 800
27. Za (ظ) – (Z) – 900
28. Ğeyn (غ) (Ğ) – 1000

Yuxarıda qeyd olunan 8 kəlməni əfsanəvi adlarla əlaqələndirən və aşağıdakı kimi mənalandıranlar da vardır:

- 1) Əbcəd – Başladı.
- 2) Həvvəz – Birləşdirdi.
- 3) Hütü – Xəbərdar oldu.
- 4) Kələmən – Sözə gəldi (danışdı).
- 5) Səfəs – Tez öyrəndi.

6) Qərəşət – Səliqəyə saldı.

7) Səxiz – Baxdı.

8) Zəziğ – Tanış etdi (başə çatdırdı).

Əbcəd hesabı ilə tarixi vermək istəyən şair, elə bir hərf, heca, söz və ya sözlər işlədir ki, onların qiymətləri cəmlənəndə həmin tarixə bərabər olsun. Məsələn, dahi sənətkar Məhəmməd Füzuli özünün məşhur «Leyli və Məcnun» poemasının yazılma tarixini «maddeyi-tarix» belə qeyd edir:

Tarixinə düşdülər müvafiq;

Bir olmaq ilə ol iki aşiq.

Beytin ikinci misrasındakı «iki aşiq» -

(ا ي ك ي ع ل ش ق) sözlərini əbcəd qaydası ilə hesablayıb üstünə də bir gəlsək (çünki şairin özü «bir» sözünü – yəni bir rəqəmini «iki aşiq» sözündən alınan rəqəmin üstünə gəlməyi qeyd edir), hicri-qəməri tarixlə 942-ci il, miladi ilə 1537-ci il alınır. Beləliklə, aydın olur ki, M.Füzuli «Leyli və Məcnun» poemasını (miladi) 1537-ci ildə yazmışdır.

Q.Zakir Qarabağın Mehriban kəndindən olan yaxın dostu şair Baba bəy Şakirin vəfatına həsr etdiyi şeirində onun vəfat ilini aşağıdakı beytdə maddeyi-tarixlə belə qeyd etmişdir.

Müsibət salınan tarixi amma oldu «tarixim»

Köçüb ustad, Zakir, bihünər şagird mən qaldım.

Həmin beytdəki tarixim sözü əbcəd yolu ilə hesablandıqda hicri-qəməri ili alınır ki, bunu da miladi tarixə çevirdikdə 1845-ci ilə bərabər olur.

Q.Zakirin tərcüməyi-halından məlumdur ki, o, qoca yaşlarında Qarabağ hakimi Tarxan Mauravov

tərəfindən həbs edilərək Bakıya sürgünə göndərilmiş, özünün şəxsi malikanəsi olan Xındırstan kəndi qarət olunmuşdur. Şair həyatında baş vermiş bu faciəli hadisənin «maddeyi-tarixi»ni aşağıdakı beytdə belə göstərmişdir:

*Nami-səkHzadələri sərbəsər etdim ədad,
Düşdü tarix həmana «Tərxan mrof sək».*

Həmin beytin ikinci misrasındakı «Tərxan mrof sək» sözləri əbcəd qaydası ilə hesablandıqda: T – «ط» = 9, r – «ر» = 200, x – «خ» = 600, a – «ا» = 1, n – «ن» = 50, m – «م» = 40, r – «ر» = 200, o – «و» = 6, f = «ف» = 80, s – «س» = 60, k – «ك» = 20, 1266-cı hicri-qəmri ili alınır. Həmin ili miladi tarixinə çevirdikdə 1850-ci ilə bərabər gəlir.

Yuxarıda qeyd olunan məlumat «əbcədi-kəbir»ə («böyük əbcəd») aiddir. Bundan başqa, «əbcədi-səğir» («kiçik əbcəd»)də vardır. «Əbcədi-səğir»də on ikinci hərfə qədər (əlifdən lam-a kimi) hərflər öz qiymətində alınır (hesablanır). Sonrakı hərflərin qiymətindən on iki-on iki atılır, artdığı hesablanır. Bəzi hərfdən on iki-on iki atılandan sonra artığı qalmır. Məsələn, «S»-in (sin-in) qiyməti 60-dır. Beş dəfə on iki atılanda artıq qalanı olmur. O, səbəbdən də «O» nəzərə alınmır və hesaba daxil olmur.

Başqa cür hesablanan «əbcəd»lər də vardır ki, onlara ən çox təsəvvüf şeirlərində təsadüf olunur.

Klassik ədəbiyyatımızda başlıca olaraq və əksər hallarda «əbcədi-kəbir»dən istifadə olunmuşdur.*

HANSI YERLƏRDƏ DANIŞMAQ VƏ SÖHBƏT ETMƏK BƏYƏNİLMİR?

Danışmaq üçün məkrus olan yerlər:

1. Dəfn mərasimində
2. Qəbristanlıqda
3. Xəstə yanında
4. Elm məclisində
5. Məsciddə
6. Cinsi əlaqə zamanı
7. Bəla və müsibət vaxtı
8. Süfrədə (təam vaxtı)
9. Quran oxuyan zaman (bəlkə Quran oxunan zaman danışmaq haramdır).

MƏHƏMMƏD PEYĞƏMBƏRİN ZAHİRİ GÖRÜNÜŞÜ VƏ XASIYYƏTİ HAQQINDA

*Peyğəmbərin üzü xalis ağ idi,
Yanaqları qırmızı təhər idi,
Görünürdü gözü daim sürməli,
Qəlbləri çəkərdi gözəl gözləri.*

* Azərbaycan klassik ədəbiyyatında işlədilən ərəb və fars sözləri lüğəti.
A.M.Babəyev, C.B.İsmayilzadə (Rəmzi), «Maarif» nəşriyyatı, Bakı,
1981.

*Geniş, gözəl və lətifdi gözü,
Nur saçardı onun mübarək üzü.
Üzündə var idi bir qara xalı,
Qaşları nazıkdı misli hilal.
İki qaşı arası hər zaman,
Gümüş kimi görünürdü əyan,
Mübarək üzü az yuvarlaqdı,
Dərisi yumuşaq, həm də parlaqdı.
Seyrək idi dişlərinin arası,
Parlardı sanki inci sırası.
Ağzı kiçik idi dodağı incə,
Hətta qoca ikən oxşardı gəncə,
Tükləri incə, bir qədər də uzun,
Ətirli olurdu, həmi mövzun.
Mübarək sinəsi geniş idi,
Elmi ilahi ona enmiş idi.
Enli kürəyində lətafət vardı,
Çiyində möhri-nübüvvət vardı.
Orta boyluydu Həzrət peyğəmbər,
Nə kökdü, nə arıq o şahı-sərvər.
Az gülərdi iki cahan sərvəri,
Həyasından qəhqəhə etmədi əbədi.
Nazik qəlbli idi rəsuli-cənab,
Daim eylər idi baxmağa hicab.
Kimsəyə deməzdi acıqlı sözü,
İşin ağırını görərdi özü.
Salam versəydi birinə əyər,
Mütləq gülümsərdi Həzrət Peyğəmbər.
Cəmi qocaların sorardı halın,
Yatırdı elin hər qalmaqalın.
Malını pulunu paylardı elə,
Yaşardı xalqı tək kasıbca belə.
Dostunu bilərdi canından əziz,*

*Belə bir dostluğu görməmişik biz.
Ürəyi yumuşaq, mərhəmətliydi,
Səbirli, rəhmdar, ədalətliydi.
İmdadə yetəndi, sədaqətliydi,
Pak idi, düz idi, səxavətliydi.
Mərd idi, igiddi, şücaətliydi,
Möcüz göstərərdi, kəramətliydi.
Təmkinli, səbirli, dəyanətliydi
Şirindil, səmimi, nəzakətliydi.
Yox idi zərrəcə səhvi, nöqsani,
Tutmuşdu şöhrəti cümlə cahani.*

**ƏSİL MÜSƏLMANIN
SİFƏTLƏRİ BARƏDƏ
(Bəzi əlavələr ilə)**

- 1. Allahın birliyinə inanmaq*
- 2. Halalından yeyib-geymək*
- 3. Dəstəmaz almaq*
- 4. Təharət almaq*
- 5. Qüsl etmək*
- 6. Namaz qılmaq. Məsciddə camaat namazında hazır almaq*
- 7. Ruzi üçün Allaha güvənmək*
- 8. Qənaətlə dolanmaq*
- 9. Nemətlərə qarşı şükr etmək*
- 10. Bəlayə qarşı səbr etmək*
- 11. Allahın hökmünə razı olmaq*
- 12. Şeytanı düşmən bilmək*
- 13. Hər işdə Qurana əsaslanmaq. Allahın əmr və nəhyələrinə əməl etmək*
- 14. Ölümə hazır olmaq*

- 15. Allah rızasına iş görmək*
- 16. Qeybət etməmək*
- 17. Ata-anaya yaxşı qulluq etmək*
- 18. Əmanətə xəyanət etməmək*
- 19. Qohum-əqrabanı tez-tez yoxlamaq*
- 20. Peyğəmbər əmrinə tabe olmaq*
- 21. 12 İmamı tanıyıb itaət və təvəssül etmək*
- 22. Müntəzəm ibadət etmək*
- 23. Xoş sözlü, və gülər üzlü olmaq*
- 24. Pis əməllərdən çəkinmək*
- 25. Yalan danışmamaq*
- 26. Hər şəraitdə doğru danışmaq*
- 27. Ölçü və çəkiddə düz olmaq*
- 28. Bir günlük dolanacağı olmayanlara sədəqə vermək*
- 29. Həqqin qəzəbindən qorxmaq*
- 30. Həqqin rəhmətindən naümid olmamaq*
- 31. Zəkat və xums, sədəqə vermək*
- 32. Cənabət qüslü vacib ikən yas yerinə, məscidə getməmək, süfrəyə əl uzatmamaq*
- 33. Aybaşı halında olan arvadına yaxınlaşmamaq*
- 34. Yetim malına göz tikməmək*
- 35. El malına göz tikməmək*
- 36. Zinadan uzaq olmaq*
- 37. Veriləni başa qaxmamaq*
- 38. Yalan yerə and içməmək*
- 39. Oruc tutmaq*
- 40. Ziyarətqahlara getmək*
- 41. Həyalı, ismətli olmaq*
- 42. Üsuli dinə inanıb, Firuidinə əməl etmək*
- 43. Qonşunun haqqına əməl etmək*
- 44. Başqalarını əyri yoldan çəkindirmək*

- 45. Əhli-qəbur ziyarətinə getmək*
- 46. Ağsaqqal, ağbirçək və alimlərə ehtiram etmək*
- 47. Dinin düşmənlərindən uzaq olmaq*
- 48. Cihadə səmimi qəlblə getmək*
- 49. Hər bir işi bismillahlə başlayıb, əlhəmdulillahla qurtarmaq*
- 50. Müctəhidə təqlid etmək*
- 51. Həmişə İmam Zəman ağanın intizarında olmaq*
- 52. Vətəni sevmək*

MÜSƏLMANLIQDA ƏN BÖYÜK GÜNAHLAR 150-YƏ QƏDƏRDİR

Bir neçəsini qeyd edirik:*

1. Allaha şərik qərar vermək və Allahın rəhmətindən ümitsiz olmaq.
2. Nahaq yerə adam öldürmək və Allahın cəzasından əmin-amanlıq, arxayınlıq hissi.
3. Zina etmək və livat.
4. Şərab içmək, donuz əti və qan yemək
5. Oğurluq etmək
6. Yalan yerə şahidlik etmək və qeybət etmək
7. Faizlə pul vermək və almaq
8. Ata-ananın üzünə ağ olmaq
9. Qohum-əqrəbadan uzaq olmaq

* Cəmiyyətdə pis və böyük mənfi təsirlər qoyan günahlara ən böyük günahlar deyilir (Müəllif).

10. Yetimin malını yemək
11. Ölçüdə və çəkiddə aldatmaq
12. Ara düzəltmək
13. Diri heyvanı yandırmaq
14. Malının zəkatını verməmək
15. Mərdar olmuş heyvanın ətini yemək
16. Əmanətə xəyanət etmək
17. Harama halal, halala haram demək
18. Kişinin qadın, qadının kişi paltarını geyməsi
19. Arvadının anasını söymək
20. Namaz qılmamaq və dinin vacib əməllərinin birini tərk etmək
21. Namuslu qadına fahişə demək
22. Dəyyus olmaq
23. Özünü öldürmək
24. Xəlpə zəlalətə salmaq
25. Qurana bihörmətlik etmək
26. Zalımlara kömək etmək və sair.

YUXUNUN YOZULMASI

At – murada yetmək
Dəvə – ucalmaq, yüksək rütbə almaq
Camış – ölüm xəbəri
Sürü, dəsmal, ip – yol
Yağış – nur, bərəkət
Dişin düşməsi – ölünün olacaq
Qoyun – bol ruzi
Meyit – dirilik
Ruhani – bəd xəbər
Hamam – səs
Ağac, meşə – xeyir xəbər
Səhra – azadlıq

Dağ – sevgiyə qovuşmaq
Toy – ölənin olacaq
Tülki, qurd – iş avadanlığı
Qoz, fındıq – bir şey tapacaqsan
Həbsxana – sıxıntı
Yer suvarmaq – baş ağrısı
Süd – iş avadanlığı
Siçan – oğurluq olacaq
Süpürgə – köç, dustaqlıq, ölü
Dəyirman – sıxıntı
Güllə səsi – xoş xəbər
Pencək, köynək, əba – arxa, kömək
Yanğın – bədbəxtlik
Həna – sıxıntı
Üzüm – göz yaşı
Bulanlıq su – qarışıqlıq
Yaylıq – ayrılıq
Taxta – tabut
Ayaqqabı, şalvar, corab – sıxıntı
İlan – düşmən
İstiot – şirinlik
Duz – qəm, qüssə
Göy gurultusu – bəd xəbər
Bulaq – şəfa, çoxlu qazanc
Qara rəng – tezlik
Qırmızı rəng – qanıqaralıq
Sarı – dava, söz-söhbət
Köç – ayrılıq
Ağlamaq – sevinmək
Uçmaq – məqsədə çatmaq
Ağac qırmaq – xəstəlik, ölüm
Pul – xoş xəbər
Peyğəmbər, imam, seyid – iş avadanlığı

Biçin – ruzi, bərəkət, bolluq
Döyülmək – sağalmaq, yünügləşmək
Sırğa – söz-söhbət, qiybət
Üzük – darlıq, sıxıntı

İSLAM DİNİNDƏ ƏDƏB QAYDALARI

1. Səhər tezdən durmaq, əl-üzünü yumaq, dəstəmaz alıb namaz qılmaq, ata-ananın ruhuna salavat vermək lazımdır.

2. Alt paltarda ailə içərisində görünmək olmaz

3. Yeməyi «bismillah» ilə başlayıb «əlhəmdulillah» ilə bitirmək, süfrə duası vermək lazımdır

4. Evdən sol ayaqla «bismillah» deyərək çıxmalısən

5. Evə və məscidə sağ ayaqla girməlisən

6. Məsciddə, qəbristanda və yas məclisində dünya söhbəti etmə

7. Məclisdə az ye, az iç, zərurət olmasa heç danışma

8. Kişinin oğul, yeznə, kürəkən, bacı oğlu və qardaş oğlu ilə hamama getməsi ədəbdən kənardır

9. Övlad yanında söyüş söymək, qeybət etmək olmaz

10. Evdə qonaq var ikən çığırmaq, arvad-uşağı döyüb-söymək qəbahətdir

11. Evə gələn adamın ayağına durmaq, gedəndə yola salmaq lazımdır

12. Yatmazdan əvvəl ata-ana, bacı-qardaş, övlad və qonşuların vəziyyətindən xəbərdar ol, dəstəmaz al, kəlmeyi-şəhadəti de.

13. Səbr gətirəndə əl ilə ağzı tutub, «əlhəmdulillah» demək.*

**«ÜMMƏTİMDƏN HƏR KİM CƏZA (HƏŞR)
GÜNÜNƏDƏK (İNSANLARA) FAYDA VERƏN
QIRX HƏDİS ƏZBƏRLƏYİB, BAŞQALARINA
ÖYRƏTSƏ, ALLAH-TƏALA QİYAMƏT
GÜNÜNDƏ ONU FƏQİH BİR ALİM KİMİ
DİRİLDƏR»**

Məhəmməd Peyğəmbərin (s.) hədislərindən:

1. Sizlərdən biriniz özünə rəva gördüyünü (din) qardaşına rəva görmürsə, mömin deyil.
2. İnsanlara rəhm etməyən Allah da rəhm etməz.
3. Əsl müsəlman odur ki, müsəlmanlara onun dilindən və əlindən xətər toxunmasın.
4. İki xislət möminə yaramaz: paxıllıq (xəsislik) və pis əxlaq.
5. Sübh yuxusu ruziyə mane olar.
6. Adəm övladı yaşa dolduqca onda iki xislət (şey) cavanlaşar: hərislik (acgözlük) və tuli-əməl (sonsuz arzu, istək, yəni insanın ölməyi yadına salmadan, əlində olan nemətləri qoruyub saxlamaq və arzusunda olan şeyləri ələ götürmək ümidi ilə yaşaması).
7. Dünya məlumdur: Allah-taalanın zikrindən başqa qalan şeylər də lənətlidir.
8. Allah xoşxasiyyətli, gülərlü insanı sevir.
9. Təmizliyə daim əməl et – ruzin bol olar.

* Kərbəlayi Əhməd «Ey müsəlmanlar», Bakı, 1991.

10. Xeyir işi (yaxşılığı) xoşqülqüllərdən istəyin.

11.Mömin bir dəlikdən (ilan yuvasından) iki dəfə çalınmaz.

12.Dirhəmə qul olana da lənət, dinara qul olana da.

13.Çox gülüş ürəyi öldürər.

14.Cənnət anaların ayaqları altındadır.

15.Məclislərdə əmanət olar, Məclislərdə gizli söhbətlər olar, onu faş etmək olmaz

16.Xoşbəxt o adamdır ki, özgələrinin eybləri ilə deyil, öz eybi ilə məşğul olur.

17.Məsləhət verənə inanmaq lazımdır.

18.Bağışlamaq (güzəştə getmək) qazandır.

19.Zənginlik - mal-dövlət çoxluğu deyil, könül zənginliyidir (mənəvi zənginlikdir).

20.Comərdliyin bəlası minnətdir (verilən bir şeyi başa qaxmaqdır)

21.Qənaət tükənməz xəzinədir

22.Zənginlik insanların əlindəkinə göz dikməməkdir

23.Çox danışmaq bəladır

24.Başqasından ibrət alan xoşbəxtidir

25.Xalqa təşəkkür etməyən Allaha da şükr etməz

26.Elmin əsirgənməsi halal olmaz

27.İnsanların ən xeyirlisi insanlara ən faydalı olanıdır

28.Özünə aid olmayan işlərdən uzaq olmaq islamın gözəlliklərindəndir

29.Ölümdə öyüd (ibrət) var

30.Xoş söz sədəqədir

31.Eşitdiyi hər bir şeyi söyləməyin özü insan üçün günahdır

32.Ehtiyatlılıq inanmamaqdandır (şübhə-dəndir)

33.Bir-birinizə hədiyyə verin ki, bir-birinizi sevəsiniz

34.Naməhrəm qadına baxmaq iblisin zəhərli oxlarındandır

35.Dostlara hərdən get, (onda) daha çox sevilərsən

36.Vəd – borcdur

37.Güclü adam güləşdə qalib gələn kimsə deyil, qəzəb vaxtı hisslərini boğa bilən (özünü ələ ala bilən) kimsədir

38.Borc almaq dində qəbahətdir

39.Allah üçün bağışlayan, Allah yolunda qadağan edən, Allahdan ötrü sevən və Allahdan ötrü nifrət edən kəs imanını daha da kamilləşdirmiş olur

40.Mömin qonşusu tox olmadan yaşaya bilməz (Qonşusu ac ola-ola özü tox yaşayan kimsə mömin deyil).*

HƏDİS

Qırx il və ondan artıq yaşayan şəxslərin barəsində İshaq ibni Əmmar deyir ki, İmam Cəfəri Sadiq (ə.) öz babalarından (ə.) nəql edir ki, Həzrəti Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v) buyurdu: «Hər kim qırx il yaşasa, üç növ

* Ataəmi Mirzəyev «Cami, Nəvai və Füzuli yaradıcılığında 40 hədis», Bakı, «Ozan», 1997.

xəstəlikdən amanda olar: 1 – Dəlilikdən, 2- Cüzamdan, 3 – Dəri xəstəliyindən.

Hər kim əlli il yaşasa, Allah o şəxsə Allaha tərəf qayıtmağı (tövbə etməyi) nəsib edir.

Hər kim altmış il yaşasa, Allah qiyamət günündə onun hesabını asanlaşdırar.

Hər kim yetmiş il yaşasa, onun yaxşı əməlləri yazılar. Lakin pis işləri yazılmaz.

Hər kim səksən il yaşasa Allah onun keçmişdəki və gələcəkdəki günahlarını bağışlayar, o, yer üzündə bağışlanmış halda yol gedər və onu əhli-beyti (öz ailəsi) barəsindəki şəfaəti qəbul olunar («Xisal», s.115, 21-ci hədis).

Müəllif: Bu barədə məzmunları müxtəlif olmaqla çoxlu rəvayət nəql olunmuşdur. Onların bəzində qırxdan yetmişə kimi, digərlərində qırxdan doxsana kimi, bəzilərində isə qırxdan yüzə kimi bəyan olunmuşdur.

Kitabın faydalı olması üçün burada iki rəvayəti nəql edirik.

HƏDİS - 1

Ənəs ibni Malik deyir ki, Həzrət Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v.) belə buyurdu: «Elə bir bəndə yoxdur ki, onun ömrünün qırx ili İslamda keçmiş olsun, amma Allah ondan üç növ bəlanı dəf etməmiş olsun: 1 – Dəliliyi, 2 – Cüzamı, 3 – Dəri xəstəliyini.

Bəndə əlli yaşa çatdıqda, Allah onu hesabını asanlaşdırar. Altmış yaşına çatdıqda Allahın çox sevdiyi şeylərdə (tövbə edib) Ona tərəf qayıtmağı ona nəsib edir. Yetmiş yaşın çatdıqda Allah və səma əhli onu çox sevir. Səksən yaşa çatdıqda Allah onun həsənələrini

(yaxşı əməllərini) qəbul edə və pis əməllərini bağışlayar.

Doxsan yaşa çatdıqda Allah onun keçmişdəki və gələcəkdəki günahlarını bağışlayar, yer üzündə «Allahın əsiri» adlanar və onun öz «əhli-beyti» (ailəsi) barəsindəki şəfaəti qəbul olunar.

Müəllif: Bu barədə gəlmiş bu və digər rəvayətlərdən məlum olur ki, bir şəxs üçün İslamda çox yaşamaq və Allah-Taalaya itaət etmək ən gözəl səadətdir. Həmçinin Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v.) bir rəvayətdə buyurur:

«Bütün səadət və xoşbəxtlik Allaha itaətdə keçən uzun ömrə malik olmaqdır».

HƏDİS – 2

Həzrəti Peyğəmbəri Əkrəm (s.ə.v.v.) buyurur: «Ey qırx yaşlılar! Siz biçin vaxtı çatmış əkin sahəsi kimisiniz. Ey əlli yaşlılar! Özünüzdən qabaqda nə kimi xeyir əməl göndərmisiniz və özünüzdən sonra nə qoymusunuz? Ey altıмыш yaşlılar! Hesab verməyə tərəf gəlin, sizin üçün heç bir üzr (və bəhanə yeri) yoxdur. Ey yetmiş yaşlılar! Özünüzü ölənlərdən hesab edin!» («Səfinətul-bihar», 2-ci c., s.257).*

Təqvalıların nəfsi qane, şəhvətləri ölü, çöhrələri açıq, qəlbləri isə qəmgindir.

İmam Əli (ə.)

Haşiyə: Bu əsərdə Ayətullah Mürtəza Mütəhərrinin «Hikmətlər və nəsihətlər» kitabından (Bakı, 2010) istifadə edilmişdir.

* «Zubdətul əhadis» Şeyx Abbas İmani Qummi, 2004.

İMAMİ-ZAMANIN ZÜHUR ƏLAMƏTLƏRİ

Keçən bəhisdə qeyd edildi ki, on ikinci imam Mehdi Sahibə-z-zaman sağdır, diridir və hal-hazırda dünyada mövcuddur. Dünya fəsadla, zülm və sitəmlə dolan zaman zahirə çıxacaq, kafirləri və zalimləri qətlə yetirib bütün dünya əhli-İslamın rəhbəridir, zəmanənin İmamıdır. Allah-Təalanın əmri sadir olan kimi o Cənab zahir olacaq. Onun üç yüz on üç (313) nəfər yavəri vardır ki, dünyanın hər yerini gəzirlər. Xalq isə onları tanımır. Zühur zamanı onlar tezliklə özlərini o Cənaba yetirib, ona kömək edəcəklər. Onun zühuru cümə günü Məkkədə vaqe olacaq, amma onun vaxtını Allahdan başqa heç kəs bilmir. Lakin Onun zühuru ilə əlaqədar olan bəzi əlamətlər vardır ki, onlara zühur əlamətləri deyirlər. O əlamətlərin bəzisi zühurdan qabaq, bəzisi də zühur ərəfəsində və ya onunla bir vaxtda olacaqdır. Biz hazırda Axirəz-zaman dövründə yaşayırıq. O əlamətlərin bəzisi peyda olub keçib, bəzisi də indi mövcuddur.

O əlamətlər Peyğəmbər səlləllahu ələyhi və alihi və səlləm, Həzrəti Əli ələyhissəlam və digər imamların dilindən olan rəvayət və xəbərlərdə gəlib bizə yetişib. Bu mətləb çox tulani (uzun) olduğu üçün burada onun təfəsilinə imkan yoxdur. Yalnız o əlamətləri müxtəsər şəkildə bəyan edirik.

İmam Cəfər Sadiq (ə.)-dan bizə yetişən rəvayətdə söylənən zühur əlamətləri aşağıdakılardır:

- 1. Həqq və həqq əhli zəlil olar*
- 2. Cövr və zülm bütün şəhərləri əhatə edər*
- 3. Xəlfə Qurani köhnəlmiş kitab kimi hesab edər və onun ayələrini öz istədikləri kimi şərh edərlər*

4. *Qab üzü üstə düşən kimi, din də üzü üstə düşər*
5. *Batıl əhli həqq əhlinə ucalıq edər; yəni din əhli olmayan kəslər dindar kəslərə böyüklük edər*
6. *Şərr işlər zahir olar və heç kəs bu işlərə mane olmaz; hətta bu şərr sahiblərini xəlq üzrlü bilər və onlara həq qazandırmaq istərlər*
7. *Günah işlər aşkarda edilər*
8. *Kişilər bir-biri ilə, qadınlar da bir-biri ilə əlaqə edib cinsi münasibətdə olarlar*
9. *Mömin şəxslərin sözlərinə etina olunmaz, onlar sükut etməli olarlar*
10. *Fasiqlər yalan danışar və bu aşkar yalanı heç kəs rədd etməz*
11. *Kiçiklər böyükləri saymaz, onlara etina etməzlər*
12. *Ərhamı qət edərlər, yəni yaxın qövm-əqrabadan, xüsusilə valideyn, qardaş və bacı kimi ən yaxın kəslərdən əlaqəni kəsərlər*
13. *Öz günah əməllərini aşkara söyləyib, özlərini bu işlərdən mədh edərlər, şadlanıb güllərlər*
14. *Oğlanlar əxlaqsız qadınlar kimi əxlaqsız əməllərlə məşğul olarlar*
15. *Qadınlar qadınları nigah edər*
16. *Zina çoxalar*
17. *Kişi öz malını Allah yolundan qeyri yerlərə sərf edər və ona mane olan olmaz*
18. *Möminlər ibadətə cəhd edəndə, onları görənlər Allaha pənah apararlar*

19. *Qonşu öz qonşusuna əziyyət edər, ona heç kəs mane olmaz*
20. *Kafirlər mömin bəndəni zillətdə görəndə şad olarlar; yer üzündə fəsadları görəndə fərləhlənərlər*
21. *Şərabı aşkara içərlər, Allahdan qorxmazlar, bir yerə yığılıb cəm halında şərabxarlıq edərlər*
22. *Mərufə əmr edənlər zəlil olarlar*
23. *Allahın xoşlamadığı şeylərə fasiqlər həris və qüvvətli olar*
24. *Din işi ilə məşğul olan kəslər və onlardan din əxz edənlər xəlqin nəzərində həqir tutular və onları saymazlar.*
25. *Xeyr yolları bağlanar, şərr yolları açıq olar*
26. *Məkkə ziyarəti tərk olar və onun tərkinə əmr edərlər*
27. *Kişilər özlərini kökəldər qadınlar üçün, qadınlar da kişilər üçün*
28. *Kişinin məəşəsi özünün dal tərəfindən, qadının məəşəsi isə öz bədəninin qabaq tərəfindən hasil olar*
29. *Arvadlar da kişilər kimi özləri üçün məclislər tərtib edərlər*
30. *Dövlətli kəslər mömin şəxslərdən artıq əziz tutular*
31. *Riya zahir olar, ondan ötrü heç kəsi danlamazlar və töhmət etməzlər*
32. *Qadınlar zinanı özləri üçün mədh qərar verərlər*
33. *Mömin kəslər zəlil və xar olar*
34. *Bidət və zina zahir olar*
35. *Yalan şəhadətə etimad edərlər*

36. *Həramı – həlal, həlalı isə həram hesab edər-
lər*
37. *Mömin şəxslər ancaq öz qəlbində nəhy-əz-
mümkər edə bilərlər*
38. *Allah-təalanı qəzəbləndirən şeylər üçün çox
böyük pul və mal sərf edərlər*
39. *Valilər kafirləri özlərinə müqərrəb edərlər,
xeyr əhlini özlərindən uzaqlaşdırarlar*
40. *Hakimlər hökmdə rüşvət alarlar*
41. *Vilayəti və hökuməti artıq pul verən kəsə
verərlər*
42. *Zənn ilə kişini qətl edərlər*
43. *Oğlanlar ilə cinsi əlaqə etməyən kişilərə is-
tehzə edərlər*
44. *Kişi öz arvadının zina etdiyini bildiyi halda,
onun zinadan qazandığını yeyər*
45. *Yalandan and içərlər*
46. *Aşkara qumar oynayarlar*
47. *Şərab aşkara satılar və ona mane olan ol-
maz*
48. *Qadınlar öz bədənələrini kafirə satarlar*
49. *Hər kəs biz əhli-Beytə nasəzə desə, özünü
bu iş görə mədh edər və hakimin əziz adamı
olar*
50. *Sonra İmam buyurur: bizim dostlarımızı
yalançı bilib, şəhadətlərini rədd edərlər.*
51. *Yalan sözlə çox meyl edərlər*
52. *Xəlq üçün Quranə Qulaq asmaq ağır, batıl
və hərzə sözlərə Qulaq asmaq yüngül olar*
53. *Qonşu öz qonşusuna onun dilinin qorxusun-
dan hörmət edər*
54. *Məscidləri qızıla tutub ziynət verərlər*

55. *Yalançı və iftiraçı kəsləri doğruçu hesab edərlər*
56. *Şərr adamlar və xəbərçilər peyda olar*
57. *Qeybət bir zəllətli kəlam hesab olunar və qeybət edən adamın başına cəm olarlar*
58. *Həcci və cihadı Allah xatirinə yox, başqa məqsədlər üçün edərlər*
59. *Soltanlar kafirə görə mömini zəlil edər*
60. *Xərabə imarətdən artıq olar*
61. *Kişi, ölçüləri və çəkileri naqis etməklə özünə məaş qazanar*
62. *Qan tökmək yüngül şey hesab olunar*
63. *Kişi, adamlar haqqında pis sözlər danışar ki, xəlq onun dilindən xəvff etmək cəhətinə onu bir vəzifəyə və rəyasət işinə təyin etsinlər*
64. *Namazı yüngül bir şey hesab edib qılmazlar*
65. *Kişinin malı çox olar, amma zəkətini verməz*
66. *Meyiti qəbrdən çıxarıb əziyyət edərlər, kəfənini soyub satarlar*
67. *Böyük hərc-mərclik olar*
68. *Kişi, huşyar şam edər, məst halda sübhə çıxar*
69. *İnsanlar heyvanat ilə əlaqə edib cütləşərlər*
70. *Heyvanat bir-birini yırtıb dağıdər*
71. *Xəlqin qəlbi bərk olar, gözləri quru olar, ağlamazlar, Allahın zikrini etmək onlara ağır olar*
72. *Həram işlər aşkara edilər, ona meyl çox olar*
73. *Namaz qılanlar öz ibadətlərini xəlqə göstərmək məqsədilə namaz qılarlar*

74. *Din alimləri rəyasət tələbi ilə fəqihlik edər-
lər.*
75. *Xəlv qalib kəsin tərəfində olar; yəni hər bir
işdə qələbə kimin əlində olsa, həq və ya nahəq
olmağına baxmadan onu müdafiə edərlər*
76. *Həlal axtaran şəxsi məzəmmət edərlər, hə-
ram axtaranı mədh edərlər.*
77. *Məkkədə və Mədinədə icrası həram olan
əməllər edərlər, onlara mane olan olmaz*
78. *Hərəməyində, yəni Məkkə və Mədinədə ça-
lğı alətləri zahir olar.*
79. *Bir nəfər əmr-məruf və nəhy-əz-mümkər
edəndə ona deyərlər ki, bu işdən əl çək, sən-
dən sağıtdır.*
80. *Xəlv bir-birinə baxıb şərr əhlinə iqtida edər-
lər.*
81. *Xeyr işlərin yolu bağı qalıb, o işlərin da-
lınca gedən olmaz*
82. *Meyyitə istehza edərlər, ona ağlayan olmaz*
83. *Hər gələn ilin şərr keçən ildən artıq olar*
84. *Xəlv dövlətli və sərvətli kəslərə tabe olar*
85. *Gülməkdən ötrü möhtaclara əta edərlər,
Allahdan qeyri bəzələrdə rəhm edərlər*
86. *Asimanda qeyri-adi hadisələr baş verəndə,
ondan vahiməyə düşüb qorxmazlar*
87. *İnsanlar heyvanat kimi bir-birinin üstünə
tollanar, amma qorxudan bir kəs danışmaz*
88. *Valideynin həqqini öz övladları tapdalayar,
onları təhqir edərlər, valideyn onlar üçün
adamların ən pisi hesab olunar*
89. *Oğul ataya iftira edər, valideynə qarğıs
edər, onların ölməyindən xoşhal olar*

90. *Əgər kişi bir gün böyük günah etməsə: şərab içməsə, ölçüdən və ya çəkiddən kəsməsə, zina etməsə və ya başqa haram işlə məşğul olmasa, o günü itmiş bilər və öz ömründən hesab etməz*
91. *Soltanlar insanların təamı ilə möhtəkirlik edərlər*
92. *Peyğəmbər övladının həqqi (xüms) qumara, şərabə və digər şeylərə sərf olunar*
93. *Şərabı dərman hesab edib xəstə üçün ondan şifa gözləyərlər*
94. *Münafıqların yelləri sürətlə əsər, həqqin yeli isə sakit durar*
95. *Əzan və namaz muzdlı olar*
96. *Məscidlər Allahdan qorxmayan kəslərlə dolar, onlar həqq əhlinin qeybətini edib «ətini» yeyərlər», şərab içənləri vəsf edərlər*
97. *Şərab içən məstlər xəlqə pişnamaz olar və məst olmağına baxmayaraq, ona ehtiram edərlər*
98. *Yetimin malına yeyən adam yetimin səlahinə (xeyrinə) danışar*
99. *Qazilər Allahın əmrinin xilafına hökm edərlər*
100. *Mənbərlərdə təqvaya əmr edərlər, Allah ilə qorxudarlar, amma özləri ona əməl etməzlər.*
101. *Namazın vaxtını yüngül sanarlar, onu öz vaxtında qılmazlar*
102. *Xəlqin tamam səyi öz qadınları və tənəsül alətləri üçün olar, bak (qorxmaq) etməzlər ki, nə yedilər nə kimi nigah etdilər*

DİGƏR BİR XƏBƏRDƏ ZÜHUR ƏLAMƏTLƏRİ AŞAĞIDAKILARDIR:

1. Rəməzan ayının ortasında Günəş tutulması, axırında Ay tutulması – xilafi-adətlə (Astronomik qanuna görə Günəş həmişə ayın axırında, Ay isə qəməri ayın ortasında tutular; lakin zühur ərəfəsində bunlar əksinə olar)

2. Şərqdə yer çökməsi

3. Qərbdə yer çökməsi

4. Səhrada yer çökməsi

5. Günəşin dayanması. Bu, əsr vaxtının ortasına qədər davam edəcək

6. Günəşin Qərb tərəfdən tülu etməsi

7. Kufə məscidinin divarlarının dağılması

8. Şərq tərəfdən Ay kimi işıqlı bir ulduzun baş vurməsi, sonra uzanıb əyilməsi və uclarının bir-birinə yaxınlaşması

9. Asimanda bir qırmızılıq peyda olub, ətrafa dağılması

10. Şərq tərəfdə bir od büruzə gəlib, üç və ya yeddi gün havada qalması

11. Şam vilayətinin xərab olması

12. Fərat çayının iki qola ayrılıb Kufənin küçələrindən axması

13. Bağdadda günün əvvəlində qara yel əsmək

14. Bağdadda zəlzələ və bunun nəticəsində böyük bir sahənin yerə batması

15. Asimandan bir nida gəlmək və yer əhlinin o nidanı eşitməsi

16. Günəş səthində bir insan üzü və sinəsi zahir olmaq. Zühur əlamətlərindən biri də Dəccalın xürcüdür. Onun adı Sayiddibni Seyd-dir; Dəccal – onun lə-

qəbidir. O, İsfahanın yəhudi kəndindən xüroc edər. Sağ gözü kor, sol gözü alnında ulduz kimi parıldayar. Onun alnında yazılmış olar: «kafir». Bu sözü hamı kəs oxuya bilər. O, uzunqulağa minib gəzər, bərk aclıq olar. O, gəzdikcə dal tərəfindən bir dağ onunla birlikdə gedər. Xəlv o dağı çörək və təam bilib, onun dalınca gedərlər. O isə özünü «allah» elan edib, xəlqi özünə səcdə etdirər. Ona səcdə edənlər vələdü-zina vəya yaşıl cübbəlilər olar. İmam-zaman zahir olub, onu Şamda qətlə yetirər. Deməli, Dəccalın xürocunu ilə İmam əleyhis-salamın zühuru bir vaxtda olacaq.

17. Bir gün Əli (ə.) məsciddə xütbə oxuyandan sonra məscid əhlinə müraciət edərək buyurur:

«Nə qədər ki, məni itirməmişiniz, hər nə istəyirsinizsə, məndən soruşun».

O Cənab (ə.) bu kəlamı üç dəfə təkrar edəndən sonra Səəsə ibni Suhan qalxıb deyir:

- Ya Əmirəl-möminin; Dəccal nə vaxt xüroc edər?

O Cənab (ə.) buyurur:

- Allaha and olsun ki, bu barədə sual olunan kəs, sual edəndən artıq bir məlumata malik deyil; lakin onun xürocunu üçün əlamətlər vardır ki, onları sizə bəyan edərdəm.

Sonra o Cənab (ə.) hamı əlamətləri bu tərtiblə zikr edir:

- 1. Xəlv namazı tamam öldürər, yəni tərək edər.***
- 2. Əmanəti zay edər, yəni ona xəyanət edərlər***
- 3. Yalanı həlal bilərlər***
- 4. Riba (sələm) yeyərlər***
- 5. Rişvə yeyərlər***
- 6. Binaları möhkəm edərlər***
- 7. Dini dünyaya satarlar***
- 8. Səfihləri özlərinə əmir edərlər***

9. *Zənanlar ilə məşvərət edərlər*
10. *Ərhamı qət edərlər*
11. *Öz nəfslərini istəklərinə tabe edərlər*
12. *Qan tökməyi yüngül hesab edərlər*
13. *Həlim olmağı zəiflik kimi qəbul edərlər*
14. *Zülm etməyi fəxr bilərlər*
15. *Əmirlər facir, vəzirlər zalim olar*
16. *Arıflar xain, qarilər fasiq olar*
17. *Yalan şəhadət zahir olar*
18. *Zinani aşkara edərlər*
19. *Böhtan, məsiyyət və tüğyan zahir olar*
20. *Quranlar və məscidlər ziynətlənər*
21. *Minarələr ucalar*
22. *Pis adamları əziz tutarlar*
23. *Məscidlərdə namazın səfləri çox, lakin qəlblər müxtəlif olar*
24. *Əhdlər sınar*
25. *Qiyamət yaxınlaşar*
26. *Dünyaya həris olmağa görə qadınlar ərlləri ilə ticarətdə iştirak edərlər*
27. *Fasiqlərin səsi ucalar, onları eşidərlər*
28. *Hər cəmətin ən alçaq adamı onlara rəis olar*
29. *Şərr adamların qorxusundan onlardan təqiiyə olunar*
30. *Yalançıni təsdiq edərlər, xaini əmin bilərlər*
31. *Xanəndələr çalğı alətləri düzəldərlər*
32. *Bu ümmətin axırı əvvəlinə lənət edər*
33. *Füruc sahibləri sürucə səvar olarlar, yəni qadınlar yəhərli atlara minərlər*
34. *Kişilər özlərini qadınlara, qadınlar isə kişilərə təşbih edərlər*
35. *Şəhadət istəməmiş şəhadət verilər*

*36. Din işlərindən qeyri məqsədlər üçün din
alimləri əmələ gələr*

37. Dünyanı axirətdən müqəddəm salarlar

38. Qurd ürəyi üstə qoyun dərisi geyərlər

*39. Qəlbləri cəmdəkdən üfunətli, azvaydan acı
olur*

*Belə bir zamanda ən yaxşı yer Beytül-Müqəddəs olar,
oraya təcil edin, xəlf arzu edər ki, oranın sakinlərindən
olsun.*

QİYAMƏT ƏLAMƏTLƏRİ

Allah-Təala Qurani-məciddə buyurur: «Həqiqətən, qiyamət gələcək, buna heç bir şəkk-şübhə yoxdur». (Həcc sur. ayə 7)

Bir dəfə Rəsuli Əkrəm səlləllahu ələyihi və alihi və səlləm, cənabları məsciddə xütbə oxuyurdu. Cəmaət içindən bir nəfər qalxıb dedi:

- Ya Rəsuləllah, Qiyamət haçan olar?

O Cənab (s.) buyurdu:

Bu barədə sual olunan sual edəndən artıq bir şey bilmir, amma Qiyamət qəflətən olacaq. Quranda xəbər verildiyi kimi, Qiyamətin nə vaxt bərpa olacağını yalnız Allah-Təala özü bilir. Amma onun nişanələri və əlamətləri vardır.

O Cənabın söylədiyi əlamətlər aşağıdakılardır:

1. Elm məhv olar
2. Çox zəlzələlər gələr
3. Fitnə-fəsad çoxalar
4. Dünyanı hərc-mərclik əhatə edər
5. Cəmaət öz istədiklərinin dalınca gedər
6. İmarətlər xaraba qalar
7. Xərabələri tikib təmir edərlər

8. Böyük yaşayış yerlərindən biri Şərqdə, biri Qərbdə, biri də Ərəbistan yarımçəziyərində yerə qərq olar

9. Günəş Qərb tərəfdən baş vurur

10. Dəccal zahir olar

11. Yəcuc (Yəcuc və Məcuc insana bənzər qeyri-adi məxluqlardır ki, Quranda onların haqqında ayələr vardır. Onlar bir vaxt yer üzündə azad gəzib, xəlpə çox böyük əziyyətlər vermişlər. İskəndər Zülqərnəyn onların qabağına sədd çəkib, dünya xəlpini onlardan ayırıb. İskəndərin çəkdiyi səddin yeri dəqiq məlum deyil. Bəzi təfsirçilər onun Qafqazda olduğunu söyləyirlər. Bu da yəqin deyil və Məcuc tayifəsi gəlib dünyanı əhatə edir.

12 Məryəmin oğlu Həzrəti-İsa asimandan yerə nazil olar.

13. Yəmən tərəfdən ipəkdən yumşaq bir yel əsər

14. İnsanlarda bir zərrə iman qalmaz

15. Sonra Ədən tərəfdən bir od gələr. O Cənabda (s.) soruşurlar ki, bu hadisələr haçan olar? Buyurdu:

16. Onda ki, Quran oxuyanlarınız əmirləri tərifləyər.

17. Əmirlərinizə təzim edərsiz

18. Fəqir və kasıbları zəlil və xar edərsiz

19. Havacat oxumaq, çalib-çağırmaq yayılar

20. Zinani aşkar edərlər

21. Binaları ucaldarlar

22. Quranı müxtəlif həvalar və məqamlar üstündə oxuyarlar

23. Batil əhli həqq əhlinə hakim olar

24. Mərufə əmr və münkərdən nəhy edən kəslər azalar

25. Namazı gözdən salıb zayə edərlər

26. Xəlp öz şəhvətlərinə tabe olar, öz nəfslərinin istədiklərini edərlər

27. Zalim əmirləri hər işdə qabağa salarlar
 28. Özləri xəyanətkar, vəzirlər isə fisq-fücur sahibləri olar
 29. Qurana hərislik artar
 30. Alimlər münafiq olar
 31. Məscidləri ziynətləndirərlər
 32. Quranı qızıla tutarlar
 33. Hər yerdə mənbərləri ucaldarlar
 34. Məsciddə cəməət namazı qılanda səflər çoxalar
 35. Məscidlərdə qalmaqal qalxar
 36. Din sözü yalnız dillərində deyilər, qəlblərində olmaz
 37. Onlara bir şey versən, təşəkkür edərlər, verməsən nankorluq edərlər
 38. Uşaqlara rəhm etməzlər
 39. Böyüklərə hörmət etməzlər
 40. Öz nəfslərinə xidmət edərlər
 41. Onların sərhədləri pozulub tapdanar
 42. Nökərlər və qullar onlara hakimdiyyət edər
 43. İşlərini uşaqlar idarə edər
 44. Mühüm işlərin tədbirlərini arvadlar tökər
 45. Kişilər özlərini qızıl və gümüşlə bəzəyib ziynətləndirər, ipəkdən və dibacdən tikilmiş libaslar geyərlər.
 46. Qonşuları söyərlər
 47. Ərhamı qət edərlər, yəni qövm-əqrəbadan ələqəni kəsərlər
 48. Yolları kəsib bağlarlar
 49. Gömrük-xanalarda işləməyə gedərlər
 50. Müsəlmanlar ilə vuruşub, kafirlərlə barışarlar.
- Belə olan vaxtda:
51. Yağışlar çoxalar
 52. Nəbatat, ot-ələf azalar

- 53. Alimlər azalar
- 54. Əmirlər çoxalar
- 55. Əmin adamlar azalar

Bu arada namaz vaxtı çatdı. Peyğəmbər (s.) cəməətlə namaz qıldı, Namazdan sonra yenə bir nəfər soruşdu:

- Ya Rəsuləllah, Qiyamət haçan olar?

O Cənab (s.) öz mübarək üzünü asimanə tərəf tutub buyurdu:

- Onun xalığı və bərpa edəni Allah-Təaladır, vaxtını da o bilir. Amma qiyamətin əlamətləri bunlardır:

56. Əmirlər ən xəbis adamlardan olar.

57. Quran oxuyanlara yaltaqlıq edib tərifləyərlər.

58. Alimlər arasında nifaq olar

59. Cəməət nücumə və münəccimlərə inanar, amma qəza və qədərə inanmazlar

60. O cəməətə inanıb əmanət verdikdə, qənimət bilib mənimsəyərlər

61. Sədəqəni cərimə hesab edərlər

62. Fahişəliyə adi bir iş kimi baxıb günah hesab etməzlər

63. Xəlqin nəzərində böyük görünmək üçün təkəbbürlə ibadət edərlər.

Allaha and olsun, onda ki, əmirləriniz günahkar, vəzirləriniz xəyanətkar, arifləriniz zalim, Quran oxuyanlarınız fisq-fücur sahibləri, abidləriniz cahil (qanmaz) oldu, Allah-Təala yer üzərində o cəməətə zülmətdən bir fitnə açar, yəhudilərin səhrada azğın düşməsi kimi, onlar da azğın düşüb çöllərdə itərlər. Belə olanda islamın ipi getdikcə zəifləşər və qırılar.*

* Əhmədağa Əhmədov. «İslam təlimi», Bakı, 1995.

QƏDİR – XUM (Esse)

Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim!

Qədir-Xum Məkkə ilə Mədinə arasında yerləşən Cöhfə məntəqəsinin yaxınlığındakı müqəddəs məkanlardan biridir.

Qədir-Xum-İlahi vəhyin, ilahi əmrin Peyğəmbər (s.) tərəfindən elan olunan məntəqənin adıdır.

Qədir-Xum-Vilayət günü həm də vilayət gününün şanlı viladətidir.

Qədir-Xum-Zilhiccə ayının 18-i, günlərin ən qədirlisi, ən əfzəli, ən şərəfətlisidir.

BƏND

***18 Zil-Hiccə gününü Allah,
Risalətin xətməi eylədi elan.
Bu gün əgər bəşər olmasa islah,
Demək Yaradana ağ olub insan.***

Qədir-Xum-İslamın ən əziz və ən böyük bayramıdır.

Qədir-Xum – Bu günün adı səmadə «Əhde mövud», yerdə isə «Misaqə məxuz»dur.

Qədir-Xum-Həccətül – vidanın şahidi və daha doğrusu o günün tarixidir.

Qədir-Xum – Haqq-Təala tərəfindən dinin kamil olması, nemətlərin tamamlanması və haqqın islamdan razılığıdır.

Qədir-Xum-Əvvəlinci məzlum, əvvəlinci haqqı qəsb olan Əli (ə.) ibn. Əbu Talibdir.

Qədir-Xum-İmam Əli (ə.)-ın Allah tərəfindən imamətə və vilayətə təyinatıdır.

BEYT

*Cümlə möminə əmir təyin edibdir Yaradan,
Bu gününün sahibi Allahdı, nəinki insan.*

Qədir-Xum-Şahi-vilayət Əli (ə.)-ın mövla, yəni ümmətə rəhbər kimi təqdim olunmasıdır.

Qədir-Xum-Bütün İslamın böyük təntənəsidir.

Qədir-Xum-Haqq-Təala tərəfindən əmr olunan vəhdət meyarıdır.

Qədir-Xum-Rəsuli Əkrəmin (s.): Məni təbrik edin, Məni təbrik edin, çünki peyğəmbərlik mənim əhli-beytimin vilayəti ilə tamamlandı – dediği gündür.

Qədir-Xum-«Eyduallahül əkbər» (Allahın böyük bayramı) və «eydi-ali-Mühəmməd» (s.) (ali Mühəmmədin (s.) bayramı) adı ilə nəşvü nüma tapmışdır.

Qədir-Xum-Cənab Cəbrailin (ə.) «Ya eyyühərrəsul bəlliğ...» ayəsi ilə peyğəmbərə (s.) müjdə gətirməsidir.

BƏND

*Əlidən ötrü vida həccinə göndərdi Xuda,
Cəbrail vasitəsilə belə bir peyğəmi,
Ki, Əli oldu Xuda elçisinin canişini,
Bütün insanlığa Mövla Əlidir, bilsin hamı.*

Qədir-Xum-Bütün dünya müsəlmanları üçün «siratəlləzinə ən əmtə ələyhim» ayəsinə «ətməmtu ələykum neməti» ayəsi ilə cavab verən böyük bir nemətin nümunəsidir.

Qədir-Xum-haqqın Mövlanın camalında təcəllasıdır.

Qədir-Xum-Böyük İslam alimlərinin əsərlərində qeydə alınmış tarixi həqiqətdir.

Qədir-Xum-İmanlı şairlərin əsərlərində mədh olunmuş salnamədir.

Qədir-Xum-Onun canlı şahidi olmuş şair Həssan ibn Sabitin qələmindən süzülmüşdür.

Qədir-Xum-«Mən kuntu mövlahu fə Əliyyun mövlahu» kəlamının qaynağıdır.

BEYT

***Bu kəlam ilə Rəsul hikmətə qoydu təmali,
Kimə Mövlayəm əgər mən, ona Mövladır Əli.***

Qədir-Xum-Həzrəti peyğəmbərin (s.) Əmirəl-möminin Əli (ə.) haqda etdiyi duanın bərəkətidir.

Qədir-Xum – «Allahummə vali mən valah» (İlahi, onun dostlarını dost tut) və «adi mən adah», (düşmənlərini isə düşmən tut) kəlamının müjdəçisidir.

Qədir-Xum – «Vənsur mən nəsərəh» (ona kömək edənə kömək), «vəxzul mən xəzələh», (onu xar etmək istəyənin xar olmağına) işarədir.

Qədir-Xum – «Bəxxun, bəxxun» – deyən bəzilərinin xəyanətini açıq-aşkar ortaya çıxarıb ifşa edəndir.

BƏND

***Kim bu gün toplaşa bir yerə əgər,
Din qardaşlığına o, rəvac verər.
Nə sənə, nə mənə aiddi bu söz,
Bunu Quran deyir, bilmirsən məgər?***

Qədir-Xum-İki İmamın, iki günəşin, iki ayın, iki ulduzun, iki nurun birləşib cüvlənməsidir.

Qədir-Xum-İmam Əli (ə.)-ın min gözəl adlarından birinin – «Sahibül-Qədir» adlanmasının və həmçinin, «Qədir-Xum» məscidinin yaranma tarixinin əsl səbəbkarıdır.

Qədir-Xum-İki nurun cəmalında 14 məsumun təqdimatıdır.

Qədir-Xum-İmam Sadiq (ə.) buyurub ki, Cümə, Qurban, fitr bayramlarından da üstün bayram, ən çox hörməti olan həmin gün bizim günümüzdür.

Qədir-Xum-İmam Riza (ə.) buyurmuşdur: «Harada olsaz bu gün özünüzü mövla Əmirəlmöminin Əli (ə.)-ın qəbrinə çatdırıb, onu ziyarət edin ki, cənnət qapıları üzünüzdə açılsın.

Qədir-Xum – Bu gün mömin qardaşına ehsan et, müsəlmanları sevindir və şad et ki, həmin gün bir dirhəm xərcləmək, adi gündə verdiyin min dirhəmə bərabərdir.

BEYT

*Ey müsəlman, Əliyə naxələf övlad olma,
Bir fəqir kimsəni şad eyləməmiş şad olma.*

Qədir-Xum – Bu günü oruc tutmaq, 60 ilin günahının kəffarəsinə tən, savabı isə ömür boyu tutulan orucun savabına bərabər, həmçinin, 100 həcc və 100 ümrə ziyarətinin savabı ilə eynidir.

Qədir-Xum – Məsumlarımız buyurublar ki, bu gündə qüsl et və iki rəkət namaz qıl. Birinci rəkətdə həmdən sonra «Qədr», ikinci rəkətdə həmdən sonra «Tovhid» surəsini oxu. Yaxşı olar ki, namaz günorta azanına yaxın qılınsın. Çünki, həzrəti Rəsuli-Əkrəm bu səhrada, bu saatda Əli (ə.)-ı imamətə və xilafətə rəhbər etdi.

Qədir-Xum – Vilayətin ilk şəhidi, Xanım Fatimeyi-Zəhranın şəhadətinin sirridir.

Qədir-Xum – «Hər gün ruzi-Aşura, hər yer Kərbəla» xəbərinin müqəddiməsi olan «Hər gün Həccətül – vida, hər yer Qədir-Xum» – deyən xalis möminlərin süarıdır.

BƏND

*Qədir-Xum insanlıq ibtidasıdır,
Qədir-Xum cənnətin astanasıdır.
Qədir-Xum Fədəkin bağlı qapısı,
Qədir-Xum Kərbəla aşurasıdır.*

Qədir-Xum – Fələkin bağlı qalmış qapılarının açarındır.

Qədir-Xum – Allahın əlindən tələlü edən nurun, Kərbəla ələmdarının qollarına intiqalının işarəsidir.

Qədir-Xum – İmam Həsən (ə.) və İmam Hüseyin (ə.)-in qəsb olunmuş haqlarının ibtida mərhələsidir.

Qədir-Xum – Ali Əbanın və Aşuranın ayrılmaz hissəsidir.

Qədir-Xum – Bu həqiqət haqqın səsi, Kərbəla qəhrəmanı Cənabi Zeynəbin qələbəsidir.

Qədir-Xum – Sevinc ilə kədər in qovuşduğu bu günü Adəm peyğəmbərdən (ə.) bu yana bütün peyğəmbərlər öz canişinlərinə məlumat vermiş və bayram edilməsini tövsiyə etmişlər.

BEYT

*Qədir-Xum bayramıdır bayramların ən sərvəri,
Bu günü bayram edibdir hamı Adəmdən bəri.*

Qədir-Xum – Bu gün müsəlmanlar bir-biri ilə görüşərkən bu duanı zikr edirlər: «Əlhəmdü lilləhəlləzi cəələna minəl mutəməssikinə bi vilayəti Əmirilmmömininə Əliyyibni Əbi Talibin Əleyhissələm. (Yəni «Həmd bir Allah üçündür ki, bizi Əmirəlmöminin Əli əleyhissələminin dostluğuna yapışanlardan qərar veribdir»).

Qədir-Xum – Bu günün əməllərindən biri də möminlərin bir-biri ilə üxüvvət (qardaşlıq) siğəsi oxumaqlarıdır.

Qədir-Xum – Bu gün çoxlu salavat demək, təzə libas geymək, sevinmək və sevindirmək, bayram süfrəsi açmaq, möminlərə təam ikram etmək, onların könlünü şadlandırmaq, oruc tutanlara iftar vermək, ailəyə qayğı diqqətini artırmaq, alimlərin, əhli-imanın, xəstələrin görüşünə getməklə Allahın nemət və mərhəmətinə yetişməkdir ki, «Yunis» surəsinin 58-ci ayəsində bu haqda belə buyrulmuşdur: «(Ya Muhəmməd!) De ki, «Allahın neməti və mərhəməti ilə – (Peyğəmbəri Əkrəm və vilayəti İmam Əli (ə.) ancaq onunla sevinirlər. Bu, onların yığdıqlarından (fani dünya malından) daha xeyirlidir!»

Qədir-Xum – Dinin ikmal sayılır. Necə ki, Qurban həccin, Eydi-fitr orucun ikmalındır.

Qədir-Xum – Usuliddinə (İmamətə) aid olub əqidənin kökü hesab olunur. Necə ki, Qurban – (həcc) və eydi-fitr (oruc) Firuiddinə daxildir.

Qədir-Xum – Bu günün həqiqətini təsdiq edənlər əhli-iman olan kəslərdir və bu günün həqiqətini qəsdən inkar edənlər isə əzaba düşər olanıdır.

BƏND

***Qədir-Xum möminin iftixarıdır,
Allahın bəndəyə etibarındır.***

***Hamı Sahib Zaman həsrətin çəkir,
İmamsa Qədir-Xum intizarıdır.***

Qədir-Xum – İmam Mehdi (ə.)-in həsrəti, iftixarı, intizarıdır.

Qədir-Xum – Həzrət Mehdi (ə.)-in ilk təqdim etdiyi ədalətin ünvanı və yaxşılığın nişanıdır.

Qədir-Xum – Ələmində Əliyyun Vəliyyullah yazılan, belində Zülfüqar asılan, əlində Mövla Əmirəlmöminin tərtib etdiyi Quran olan Həzrəti Hüccət (ə.)-in zühur etdiyi an dediyi «Mən zühur etmişəm ki, sizə Mövla Əlini tanıtdıram, çünki siz onu layiqincə tanımamısınız» kəlamının təsdiqidir.

Qədir-Xum – Aşura, mərcəiyyə, intizari-fərəc dini qoruyub saxladığı kimi «Təvəlla» və «Təbərri»nin himayəsində qorunub saxlanılındır.

Qədir-Xum – Aşura ilə bahəm «hədisi-kisa»nı yaşadandır.

Qədir-Xum – Kainatın iman mərkəzi, sədaqət məskəni, ülfət məktəbi, vəfa mənzili, ilqar məhşəri, insanlıq mənbəyi və hikmət məbədidir.

Qədir-Xum – həqiqəti gizlətmək, təhrif etməkdən ötəri Novruz bayramı kimi uzun illər unudulmuş və müxtəlif qadağalara məruz qalmışdır.

BEYT

***Allahındır, bayram elan etmiyib insan onu,
Qeyri-mümkündür ki, insan eyləyə pünhan onu.***

VİLAYƏT HAQDA MÜHÜM GÖSTƏRİŞ

Əziz İslam Peyğəmbəri (s.) sonuncu həcc ziyarətindən qayıtdıqda Qədir-Xum məntəqəsində Allah tərəfindən ona verilən göstərişə əsasən çox mühüm bir əmri müsəlmanlara çatdırmalı idi. O gün zilhiccənin 18-i idi. Bu məsələ ilə bağlı geniş və uzun bir xütbə söylədi. O Həzrət dərin mənalı, aydın incəliklərlə dolğun olan, ruhu oxşayan ətirli kəlamı ilə o dövrlə yanaşı əbədiyyətə qədərki insanlara özündən sonrakı rəhbərlərin Həzrət Əlinin (ə.) və onun pak övladlarının imamlığından xəbər verdi. Ümmətinin gələcəyi üçün elə möhkəm və davamlı tədarük gördü ki, əgər inadkar inkar edənlər və dünyapərəstlərin paxıllıqdan (haqqın üzünü) gizlətmələri olmasaydı heç vaxt müsəlmanlar tarix boyu təfriqə və çaşqınlığa giriftar olmazdılar. Əgər o ilk günlərdən nurla mübarizə aparan qaraqəlbli insanlar batil təfsirlər və təhriflərlə Qədirin nur saçan günəşinin qarşısını almasaydılar və böyük İslam Peyğəmbərinin (s.) iki dəyərli yadigarı olan Quranla Əhli-beyti bir-birindən ayırmasaydılar və bəhanələri ilə həqiqətləri tərsinə çevirməsəydilər, bütün bu müsibətlər İslam və müsəlmanların başına gəlməzdi və nəticədə bu gün dünyada müqəddəs İslam və müsəlman məktəbindən daha qüdrətli, əhatəli və izzətli bir məktəb və cəmiyyət olmazdı. Baxmayaraq ki, şiə və sünni alimləri 1-ci əsrdən indiyə qədər çox sayda kitablarda qısa və ya geniş şəkildə Qədir hadisəsinin xütbəsini zikr etmişlər, amma çox təəssüflər olsun ki, dünya müsəlmanlarının çoxunun onun gizli həqiqətləri, möhkəm, yüksək məzmunlu kamil mətni ilə lazımi tanışlıqları yoxdur! Bu məsələ ilə bağlı hamının məlumatı olması vacibdir.

İSLAM PEYĞƏMBƏRİNİN (S.) QƏDİR XÜTBƏSİ

Şeyx Təbərsinin (r.ə.) «Ehticac» kitabında (c.1, s.71) İmam Baqirdən (ə.) rəvayət olunmuşdur ki, İslam Peyğəmbəri (s.) «Qədir-Xum»da Allaha uzun və geniş bir həmd-səna etdikdən sonra belə buyurmuşdur:

İLƏHİ ƏMR

Allaha bəndə olmağıma etiraf edirəm və O mənim Rəbbimdir. Şəhadət verirəm, mənə nazil etdiyi vəhyi (camaata) çatdıracağam. Məbadə onu tərək etməyimlə kimsənin qüdrəti çatmayan möhkəm bir əzab mənə nazil olsun. Onun qüdrəti çox böyükdür. Ondan başqa bir məbud (Allah) yoxdur. Çünki, həqiqətdə O, mənə xəbərdarlıq etmişdir ki, əgər mənə nazil etdiklərini çatdırmasam, onda Onun öhdəmə qoyduğu Peyğəmbərlik vəzifələrinin heç birinə əməl etməmişəm. Həqiqətdə O, məni camaatın şərrindən qoruyacağına söz vermiş və O kifayət edən və kəramət sahibidir. Budur mənə vəhy edir: «Mehriban və bağışlayan Allahın adıyla. Ey Peyğəmbər! Sənin Rəbbin tərəfindən (rəhbərlik barədə) sə-nə nazil olan əmri camaata çatdır və əgər bu işi yerinə yetirməsən, İlahi risaləti, ümumiyyətlə, yerinə yetirməy-ibsən və Allah səni camaatın qarşısında himayə edib qoruyacaqdır» (Maidə surəsi, ayə 67).

Ey camaat! Mən haqq-təaladan mənə nazil olanı çatdırmaqda laqeydlik etmədim və indi də bu ayənin nazil olmasının səbəbini bəyan edəcəyəm. Cəbrayıl üç dəfə mənə nazil oldu və Rəbbim Salam tərəfindən və Odur Salam və mənə bu cəmiyyət arasından ayağa qalxıb hər bir qara və ağ dərili insanı xəbərdar etməyimi əmr etdi ki, Əli ibn Əbi Talib qardaşım, vəsim və mən-

dən (sonra hamının) imamı olacaq. Onun mənə nisbəti Harunun Musaya nisbəti kimidir. Bu fərqlə ki, məndən sonra peyğəmbər olmayacaqdır. O, Allah və onun peyğəmbərindən sonra sizin rəhbər və ixtiyar sahibinizdir və bundan əvvəl də Allah-Təala Quranında başqa bir ayədə bu barədə mənə nazil edib: «Sizin rəhbəriniz fəqət Allah, Onun peyğəmbəri, iman gətirənlər və namaz qılanlar və ruku halında zəkat» (sədəqə) verənlərdir» (Maidə surəsi, ayə 55).

Və o şəxs Əli ibn Əbi Talibdir ki, namaz qılıb ruku halında sədəqə vermişdir və hər bir halda Allahı razı salmaq məqsədini izləmişdir.

VİLAYƏTİN RƏSMİ ŞƏKİLDƏ ELAN EDİLMƏSİ

Onda ey camaat! Bilin, həqiqətən, Allah Əlini sizin ixtiyar sahibiniz qərar verib ki, ona itaət etmək bütün mühacirə, ənsara və onların yaxşı işdə ardıcılı olanlara vacibdir və həmçinin hər bir kəndli və şəhərli, ərəb və əcəmə (qeyri-ərəb), azad və qula, böyük və kiçiyə, ağ və qara dəriyə, hər bir Allahı tanıyan onun göstərişini yerinə yetirmək vacibdir. Hər kəs onunla müxalifət etsə, Allahın rəhmətindən uzaq olan və hər kəs ona itaət etsə, Allahın rəhmətinə qovuşacaqdır. Hər kəs onu təsdiq etsə, mömindir. İlahi rəhmət və məğrifət (əfa) onun sözünü eşidən və onun əmrinə itaət edən şəxslərə məxsusdur. Məndən sonra Əli Allahın əmri ilə sizin vəliniz və imamınızdır. Əliyə – təqvalıların bu aşkar imamına təlim vermədiyim heç bir elm yoxdur. Ey camaat! Məbada onun yolundan azasınız və ondan üz döndərəsiniz. Məbada onun rəhbərliyi qarşısında təkəbbür edib boyun qaçırırsınız. Haqqa hidayət edən və haqqa

əməl edən, batili məhv edib döndərən odur və Allah yolunda heç kəsin danlağından qorxusu yoxdur və təsir altına düşmür (kiməsə görə Allahın hökmünü dəyişmir). Allah və onun Peyğəmbərinə (s.) ilk iman gətirən, öz canını Allah Rəsuluna fəda edən şəxsdir və Allahın Rəsulu ilə birgə Allaha pərəstiş etmək üçün həmişə onunla birlikdə idi. Ey camaat! Əlini hamıdan üstün bilin, imamlığını qəbul edin ki, həqiqətən, Allah onu sizin üçün (imam) qərar vermişdir. Allah bizə xatir bütün aləmə ruzi verir və kainat (bizə xatir) yaşayır! Mənim bu sözləmlə razılaşmayan hər kəs Allahın rəhmətindən uzaqdır və Onun qəzəbinə gəlmişdir. Ey camaat! Qurana dərinləndən diqqət yetirin, düşünün və ayələrini yaxşı başa düşün, möhkəm və aydın ayələrinə diqqət yetirin. And olsun Allaha heç vaxt qolunu tutub özümə sarı yuxarı qaldırdığım və onu havada asılı vəziyyətdə saxladığım bu şəxsdən başqa, kimsə Quranın Haramlarını sizin üçün bəyan edə bilməz və onun təfsirini sizin üçün kimsə izah edə bilməz. Sizə xəbərdarlıq edirəm ki, hər kəsin mən rəhbəriyəmsə, bu Əli də onun rəhbəridir və bu mənim vəsim və qardaşım Əli ibn Əbi Talibdir və onun vilayəti Allah tərəfindən mənə nazil olmuşdur. Həqiqətən, Əli və pak övladlarım kiçik ağır və Quran böyük ağır əmanətlərdir. Hər biri digərindən xəbər verir və təsdiq edir və Kovsər hovuzunda mənə yetişənə qədər heç vaxt bir-birindən ayrılmazlar. Onlar məxluqat üzərində İlahi əmanət və yer üzündə onun idarə edənləridir. Ağah olun ki, Allah-Taala əmr etdi və mən yerinə yetirdim. Bu qardaşımdan başqa, kimsə Əmirəl-Möminin olmayacaq və məndən sonra möminlər üçün rəhbərlik məqamına ondan başqa, kimsə layiq deyildir!

ƏLİ İBN ƏBİ TALİBİ (Ə.) TANITDIRMAQ

Ey camaat! Bu Əli ümmətimi ona (Qurana) sarı dəvət edər və Allahın razılığına səbəb olan hər bir şeyə əməl edər. O, Allah düşmənləri ilə müharibə edən, Allaha itaət edənlərlə dostluq edən və ona itaətsiz olanları (günahdan) çəkindirəndir. Ey camaat! Nə deyirəmsə, Allahın əmri ilə deyirəm, mənə nazil olanı olduğu kimi çatdırıram. İlahi! Onu sevən hər kəsi sən də sev, ona düşmən olan hər kəsə düşmən ol və onu inkar edən hər kəsə lənət et, onun haqqını qəbul etməyən hər kəsi öz qəzəbinə duçar et. İlahi! Sən mənə nazil etdin ki, məndən sonra imamlıq sənin vəliyyin – Əli üçündür. Bəndələrinin dinlərini onunla kamil etdiyini, nemətini onlara tamamladığın və İslam dinini onlar üçün bəyəndiyin ayənin vasitəsilə mən onu bəyan edib Əlinin məqamını bildirdikdən sonra buyurdun: «Və hər kəs İslam dinindən başqa bir din ardınca düşsə, heç vaxt ondan qəbul edilməz və belə bir şəxs axirətdə ziyankarlardan olacaqdır» (Ali İmran surəsi, ayə 85).

İlahi! Səni şahid tuturam və sənin şahidliyin buna kifayət edər ki, həqiqətən, əmrini çatdırdım və peyğəmbərlik vəzifəsinə əməl etdim. Ey camaat! Allah sizin dininizi Əlinin imamlığı ilə kamilləşdirdi. Ona və onun canişinlərinə «hamılıqla onun nəslindən olan mənim övladlarıma Qiyamət gününə qədər» tabe olmayanların şübhəsiz bütün əməlləri məhv olacaq və Cəhənnəm atəşində əbədi qalacaq, əzabları yüngülləşməyəcək və onlara heç bir möhlət verilməyəcəkdir. Allah və mən Əli-dən razıyıq. O, dinin köməkçisi və Allah peyğəmbərinin himayədarıdır. Təqvalı, pak, hidayət edən və hidayət olmuş odur.

ƏHDİ POZMAQ VƏ AĞZINLIĞIN TƏHLÜKƏSİ

Ey camaat! İblis paxılıqdan Cənnətdən xaric oldu. Onda, məbada ona qarşı paxılıq edəsiniz, yoxsa əməlləriniz hamısı məhv olar və ayaqlarınız azgınlıqda büdrəyər. Ağah olun, bədbəxt insandan başqa, kimsə Əliyə ədavət bəsləməz. Təqvalı (Allahdan qorxan) insandan başqa, kimsə (onun) imamlığını qəbul etməz və xalis möminlərdən başqa, kimsə ona iman gətirməz. And olsun Allaha, Əlinin şənində «Vəl-əsr» surəsi nazil olmuşdur. Ey camaat! Allah və onun peyğəmbərinə və həmçinin onunla nazil olmuş bir nura iman gətirin. Bu nur Allah tərəfindən məndə və sonra Əlidə və onun nəslində Qaim Mehdiyə (ə.c.f.) qədər olacaqdır. O, Mehdi ki, Allahın haqqını və haqqımızı alacaq.

XƏBƏRDARLIQ

Ey camaat! Bilin, tezliklə məndən sonra camaatı Cəhənnəm atəşinə sarı çağıracaq bəzi rəhbərlər üzə çıxacaq və bu dəstəyə Qiyamət günü kömək edilməyəcək. Həqiqətən, Allah və mən bunlardan bezəriq. Onlar və onların köməkçi və ardıcılıarı hamılıqla Cəhənnəm atəşinin ən alçaq yerində giriftar olacaqlar və təkəbbür edənlərin yeri necə də pis məkandır. Ağah olun ki, bunlar «həmin səhifənin köməkçiləri»dir. Onda sizin hər biriniz öz əməl dəftərinə baxmalıdır. Ey camaat! Mən imamliqla bağlı göstərişləri çatdırdım ki, burada olan və olmayan hər kəsə və şahid olan və olmayana, doğulub, yaxud doğulmayana – hamıya dəlil olsun. Bu günün xəbərini bütün burada iştirak edənlər etməyənlə-

rə və bütün atalar öz övladlarına Qiyamət gününə qədər çatdırmalıdırlar, baxmayaraq ki, bir dəstə bu əmri qəsbkarcasına özünə məxsus edəcəklər! Ağah olun ki, qəsbkarlar və onlara bu işdə köməklik edənlər Allahın rəhmətindən uzaq olacaqlar. Ey camaat! Allah sizi pak narakdan ayrılana qədər öz halınıza buraxmayacaq. Və bu Əli sizin vəliniz və imamınızdır ki, Allah-Taala onun barəsində təhdidlər vermiş və öz vədələrinə sadıq qalacaqdır.

DOĞRU YOL

Ey camaat! Allahın doğru yolu mənəm və siz ona riayət etməyə əmr olunubsunuz və məndən sonra Əli və onun sülbündən olan övladlarım sizin vəlinizdir. (Peyğəmbər «həmd» surəsini qiraət etdi). Və buyurdu: Ey camaat! Bu surə mən, Əli və övladlarının şənində nazil olmuş və onlara məxsusdur. Ey camaat! Bu Qurandır ki, Əlidən sonrakı imamları tanıtdırır və mən də sizə tanıtdırıram ki, onlar məndən və mən onlardanam. Hamısı bir nurdur. Allah Quranda buyurub: «Allah imaməti onun nəslində sabit etdi» (Zuxruf, 28). Mən də dedim: Bu iki əmanətdən möhkəm yapışdığınıza qədər heç zaman azgınlığa düşməyəcəksiniz.

DOST VƏ DÜŞMƏNLƏRİ TANITDIRMAQ

Ey camaat! Əlinin dostları möminlərdir. Allah onlar barədə bu cür xatırladır. Heç vaxt Allaha və Qiyamət gününə iman gətirənlərin Allah və onun peyğəmbərinə düşmən olan şəxslərlə dost olduğunu görməzsiniz. Əgər bu insanlar ataları, yaxud oğulları, qardaşları,

yaxud qohumlarından olsa belə. Allah qəlblərində imanı sabit və möhkəm etmişdir və bir mələyin vasitəsi ilə onlara daim yardım edir. Bunun müqabilində Əlinin düşmənləri təfriqə salan, ədavət bəsləyən, təcavüzkar və şeytanın qardaşlarıdır ki, daim şüursuz, riyakarlıqla qarışmış, hiylə məqsədi ilə bir-biri ilə gizlicə söhbət edirlər. Həqiqətən, onların düşmənləri, Cəhənnəm atəşinin şölələrinin çıqqıltısını eşidərlər. Və Allah buyurur: «Hər vaxt bir dəstə oda atıldıqda Cəhənnəmin gözətçiləri onlardan soruşarlar ki, təhlükədən xəbərdar edən və sizi qorxudan, sizin üçün Allah tərəfindən göndərilən peyğəmbər yox idimi? Deyərlər: Niyə, Allahın bizi qorxudan peyğəmbəri göndərildi, lakin onun təkzib etdik və dedik: Allah bir şey nazil etməyib, və siz azgınlıqdan başqa, bir yolda addımlamırsınız» (Mülk 8-9).

HƏZRƏT MEHDİNİ (Ə.C.F.) TANITDIRMASI

Agah olun! Əlbəttə biz əhli-beytdən olan imam qiyam edən şəxsdir və adı Məhdidir. Agah olun! O, dinə yardım göstərən, zalımlardan intiqam alan, möhkəm qalaları fəth edən və onları viran edəcək şəxsdir. O, bütün müşrik tayfaları məhv edən, Allahın xüsusi dostlarının tökülən bütün qanlarının intiqamını alan şəxsdir. O, Allah dininin himayədarı, həqiqətlərin dərin dəryasını nuş edən bir qurtumdur. Allahın seçilmiş bəndəsi, bütün elmlərlə əhatəsi olan varis Odur. O, dəyanətli və möhkəmdir. O, məxluqatın bütün işlərinin ona tapşırıldığı, ata-babalarının onun vücudu və zühuru ilə müjdə verildiyi şəxsdir. O, ehtiyatda saxlanılacaq höccətdir ki, ondan sonra heç bir höccət olmayacaq və hər bir nur onunla birgə olacaq. Heç kəs ona qalib ol-

maz və onun qarşısında kimsəyə kömək edilə bilməz. Agah olun, həqiqətən, camaat arasında Allahın yer üzündəki vəlisi, höccəti, gizli və aşkarda əmanətdar şəxsi Odur.

Beyət məsələsinin müzakirəsi

Agah olun ki, mən Allahla beyət edib əhd-peyman bağlamışam və Əli mənimlə beyət edib əhd bağlamışdır. İndi mən Allah tərəfindən sizdən onun üçün beyət və əhd alıram. Necə ki, Quranda buyurub: «Əhdini sındıran hər kəs öz ziyanına addım atmışdır» (Fəth, ayə 10).

İLAHİ HÖKMLƏR

Allah tərəfindən Əmirəl-möminin Əli və sonrakı imamlar barədə gətirdiklərimi qəbul edin. Onlar hamısı məndəndir və mən də onlardanam. Qiyamətə qədər onların Qaimi Mehdidir. O, haqq ilə hökm edəcək. Agah olun, namazı bərpa edin, zəkat verin və əmr be məruf (yaxşı iş əmr) və nəhy əz munkər (pis işdən çəkindirin). Agah olun ki, əmr be məruf və nəhy öz münkərin başlağıc və sonu budur ki, (İmamlar barədə) mənim sözümü qəbul edəsiniz, onu burada olmayanlara çatdırasınız, onları mənim fərmanımı qəbul etməyə vadar edəsiniz və (imamlarla) müxalifət etməkdən onları çəkindirəsiniz. Çünki bu, Allah və mənim tərəfindən olan bir əmrdir. Bilin ki, fəqət məsum İmamla birgə əmr be məruf və nəhy əz munkər olunur.

BEYƏT ALMAQ

Ey camaat! Sizin sayınız ondan daha artıqdır ki, eyni vaxtda bir-bir mənimlə beyət əli verə bilərsiniz, halbuki, Allahın əmri ilə sizin hər birinizin dilindən etiraf almağa məsuliyyət daşıyıram. Onda hamınız bir səsle deyin: Biz sənin və Rəbbimiz tərəfindən Əli və hamısı onun nəslindən və İmam olan övladları barədə çatdırdıqlarını eşitdik, itaət edirik, razıyıq və təslimik... Bu vaxt camaat fəryad çəkib dedilər: Allah və peyğəmbərin əmrini eşitdik. Qəlb, dil, və əllərimizlə itaət edirik. Sonra o Həzrətin və Həzrət Əlinin (ə.) ətrafına toplaşib beyət etdilər.

Geniş məlumat almaq istəyənlər «Vəhy zülalı Qədir» «Aşuradan Qədir xumadək» kitablarına müraciət edə bilərlər.

QƏDİR HƏDİSİNİN SƏNƏDLƏRİ

Müsəlmanlar arasında heç bir hədisin Qədir hədisi və onun hadisəsi qədər rəvayətçisi yoxdur və onun sənədləri təvatür həddini ötmüş hədislərdən sayılır. Onlarla cild kitab Qədir-hədisinin ancaq sənədlərinin bəyan olunması üçün toplanıb yazılmışdır İslam tarixində baş verən bu mühüm hadisə və xütbənin 120 min şahid və dinləyicisi olub və hər biri diqqətə layiq dərəcədə Qədir hədisi barədə danışblar... Mərhum Əllamə Əmini yazdığı «Əl-Qədir» kitabının 1-ci səhifədən 151-ci səhifəyə qədər və 294-dən 322-ci səhifəyə qədər Qədir hədisi və hadisəsi üçün sənədlər nəql etmişdir.

HƏQİQƏTLƏRİ ƏFSANƏ SAYAN ÜMMƏT!

Ey əziz insan! Qədir-Xum hadisəsi baş verdiyi gündən indiyə qədər 1421 il gəlib keçmişdir. Sanki tarixdə bu hadisə baş verməmiş və İslam Peyğəmbəri (s.) orada əzəmətli və geniş bir xütbə söyləməmişdir! Görəsən, bu baş verənlər əfsanə idimi ki, yaddaşlardan bu cür silinmişdir? Yəni əfsanə sayan kimsələr varmı? Təəssüflər olsun ki, var. Həm də sayları en qədərdir. Əgər əfsanə sayılmasaydı bu günə qədər Qədir hadisəsi və Peyğəmbərimizin fərmanları əhəmiyyətsiz qalıb unudulardımı? Vahid İslam ümmətinin parçalanıb dağılması buna sübut deyildirmi? Görəsən, doğrudan da bu əfsanədir!? Xeyr, əfsanə deyil, sadəcə əfsanə sayırlar. Onlar təkcə Qədir-Xum hadisəsini deyil, hətta Allahı və onun peyğəmbərini də əfsanə sayırlar. Əgər həqiqət sayılıb qəbul edilsəydi, yəqin ki, Allahın vədə verdiyi səadət bəşəriyyəti əhatə edərdi. Görəsən, əfsanəçilərin cəzası nədir? Allah buyurur: «Əli ilə düşmənçilik edən və onun imamlığını qəbul etməyən hər kəs mənim rəhmətimdən uzaq və mənim qəzəbimə düşər olacaq». Budur Allah və Peyğəmbərinə itaət etməyən ümmətin cəzası! Bütün insani dəyər və keyfiyyətləri özündə toplayan kamil dinin müsəlmanları hələ də səadət üzünə həsrət qalmışlar. Allah və peyğəmbərə, eləcə də heç bir insani dəyərlərə məhəl qoymayan bir dəstə xəbis insan Qədir-Xum hadisəsindən bu günə qədər İslam və müsəlmanların izzətini iflic və xar etmişdir. Bundan böyük xarlıq sonrakı nəsillərin əvvəlki nəslin səhvini təkrarlaması və batili müdafiə etməsidir! Allahın əmri ilə Peyğəmbərimizin Qədir-Xumda öz ümməti üçün Əli və onun on bir övladını rəhbər təyin etməsi tarixin dənilmaz həqiqətlərindəndir. Həqiqəti niyə etiraf etmir-

lər? Fəqət oyaq vicdanlar və düşünən beyinlər haqqı axtarır və onun qarşısında təslim olurlar! İnsan həqiqətə necə göz yumarmış! Peyğəmbər Qədir xütbəsində buyurmuşkən: «Ey camaat! Əli Allah tərəfindən rəhbərdir və Allah onun rəhbərliyini inkar edənlərin tövbəsini heç vaxt qəbul etməyəcək və onları bağışlamayacaqdır. Əli barədə Allahın əmri ilə müxalif olan şəxslərlə belə rəftarı və onları əbədi, ağır və dözülməz bir əzaba düçar etməyi Allah özünə vacib etmişdir». Utanmadan öz batil hərəkətlərinə bəraət qazandırmaq üçün Peyğəmbərin dilindən yalan da danışrlar. «Mən ümmətin rəhbərlik məsələsini ümmətin öz üzərinə qoyuram». Doğrusu, hansı ağıllı və insafli insan qəbul edə bilər ki, Peyğəmbərlərin sonuncusu və kamil ağıl sahibi, İslam və müsəlmanlar üçün özünü taqətdən salan gecə-gündüz çəkdiyi 23 illik zəhmətinin nəticəsini ucubucağı görünməyən hadisələr okeanında gəmi kimi sükansız buraxıb getsin?! Bununla da böyük işinin davamını sadə məsələlərin həllində müxtəlif ixtilaflara düçar olan bir cəmiyyətə tapşırırsın!?

Mərhum Əllamə Əmini Qədir hadisəsi ilə bağlı «Əl-Qədir» kitabını yazıb tamamladıqdan sonra bu cümləni deyir: «Olmayaydı yemək-içmək, yatmaq, yazıboxmaq. Baş götürüb gedərdim səhralıqlara və əlimi başıma qoyub elə hey nalə çəkib ağlayıb deyərdim: «Məzlum Əli, məzlum Əli».

«Mehdinin (ə) köməkçiləri gənclərdir. Onların arasında yaşlı çox azdır – gözdəki sürmə, səfər azuqəsindəki duz kimi. Azuqələrin içində ən az olanı da duzdur.»*

İmam Əli (ə.)

* Ayətullah Məhəmməd Reyşəhri. «Gənclərin hikmətnaməsi», Əl-Ğeybət, Tusi: 476. Hədis 501. Bakı, 2010

BƏS İMAMI QƏBUL EDƏNLƏR NƏ DÜŞÜNÜR?

Ey on iki imamı qəbul edən əziz və gözəl insan! Dünyada bu günə kimi Əhli-beyt məktəbi qədər heç bir məktəblə mübarizə aparılmayıb və aparılmır. Düşmənlər bu yolda gecə-gündüz çalışır. Sən nə ilə məşğulsan? Hər məktəb öz ideyalarını həyata keçirmək üçün ciddi şəkildə çalışır. Sən necə? On bir imamdan əlimiz üzülüb. Təkcə bir İmam sağdır və 1171 ildir ki, imamlıq məqamındadır və qeybə çəkilib. O gündən 1171 – dəfə Qədir-Xum hadisəsi gəlib keçib. Sanki hər dəfə Peyğəmbrimiz İmamı tanımaq, onu sevmək və itaət etmək üçün Xütbəsini təkrarlayır. On iki imamı qəbul etmədənlər öz keçmişdəkilərinin səhvindən ibrət almayıb yollarına davam edirlər. Olmaya sən də onların yolunu davam edirsən? Allah təyin edən İmamı qeybət zindanıdanı bəsləyirsən? Buna görəmi İmam təyin edib? Peyğəmbərin (s.) Qədir-Xumda dönə-dönə tapşırdığı əmanətə bu cür qayğı göstərib sevirsənmi? Ona kömək edib zühdünün tezləşməsi üçün çalışmaq istəmirsənmi? Bu barədə nə vaxt düşüncə bilərsən? Əgər İmamını kamil şəkildə qəbul edib tanıyırsansa, onda hani səndəki İmamın qarşısı isti və doğru münasibət? Nə vaxt onun həsrətinə yarıb-yaxılacaq və ayrılıq dərdi səni kədərləndirəcək? Axı niyə laqeydsən? Qeybə çəkilən İmamın qarşısında hansı vəzifə daşdığını fikirləşirsənmi? İmamı onlardan qeybə çəkilən ümmətin vay olsun halına! Təkcə aşkarda deyil, Mehdi (ə.c.f.) hətta qəlblərimizdən belə qeybə çəkilmişdir. Yourlmadıqmi dinimizə, İmamıza laqeyd və soyuq münasibət bəsləməkdən? Nə vaxtadək bizi xoşbəxt edə bilməyəcək nəfsani istəklərimizin ardınca düşəcəyik? Hani müsəlmanın rifahı, mehribanlığı, birliyi və səadəti?

Yoxsa, fikirləşirsən Mehdi elə qeybdə qalmalıdır? Həzrət Mehдинin (ə.c.f.) gözü dostlarındadır. Yəni onların etibarlı və pak nəfsinə, itaətkar ruhuna və sevgi dolu qəlblərinə ehtiyacı vardı. Fəqət şiə və dostları onun üçün çalışırlar. Şiədən başqa, kimsə onun halına yarırmı? Bizdən əvvəlki insanların on iki İmama qarşı etdiyi zülm və haqsızlıqlardan ibrət dərsimizi almalıyıq. Onun zühuru üçün çalışmalıyıq. İlk olaraq onun barəsində lazımı məlumatları öyrənib onunla yaxından tanış olmalı və digər insanları da tanış etməliyik. Ona olan etiqadımızı qəlblərimizdə möhkəmlətməliyik. Ona qarşı olan doğrmaqlıq hissini vücuda gətirməliyik. Özümüzü və başqalarını İmam Zaman ruhunda tərbiyə etməliyik. Belə olduqda onun zuhurunun tezləşməsi üçün çalışmaqda heç bir şeyi əsirgəməyəcəyik. Unutma, əgər ədalət qanunlarını tanıyıb onlara təşnə olub əməl etsən və bu qanunların insan cəmiyyətlərində həyata keçməsinə çalışsan, zülmün çirkinliyini dərk edib onunla mübarizəyə qalxsan, onda dünyanın onun sorağında olduğu ədalətin və bu ədalətin onun intizarında olduğu Mehdiyə təşnə olar və onun izinə düşəcəksən. Hər bir insanın dininin kamilliyi dövrünün İmamını tanımaq, onu sevmək və ona itaət etməklə ölçülür. Peyğəmbərimiz böyük zəhmətlər çəkməsinə baxmayaraq, Allah-Taala onun peyğəmbərlik vəzifəsini kamil şəkildə yerinə yetirməsini məhz İmamın təyin olunmasından sonra qəbul edir. Əks halda yerinə yetirilməmiş kimi qəbul olunur. Allah Peyğəmbəri ilə bu cür rəftar edərsə, bizimlə nə edəcək!? Onda, ey İmam Zamanı İmam kimi qəbul edən əziz insan! Bütün məqsəd və amalımız İmam Zamanın (ə.c.f.) haqq-ədalət hakimiyyətinin qurulması naminə olmalıdır. Çünki Allah ədalətlidir, qanunları da ədalət üzərində qurulub və bu qanunları həyata keçirən

Peyğəmbər və İmamı da özü təyin edib. Bu rəhbərlərə siyasət elmini Allah öyrədib. Allah-Taala Qədir günü İmam təyin etməklə dininin kamil və nemətinin tamam və bir din olaraq İslama razı olduğunu bildirir. Yəni ey insan, təyin etdiyim rəhbərə itaət etməklə sən dinin kamil olar. Onlara itaət olunmazsa və hər kəs bildiyi kimi əməl etsə, birlik pozular, ixtilaflar və dərd-bəlalər başınızın üstünü alar. Dinin əllərdə qalar, özün də avara! Necə ki, elədir. Ey əziz insan! On bir İmam zülmə şəhid edildi və Allah axıncısını qədirbilməz müsəlmanın şərrindən qoruyur Bu günə qədər də müsəlmandan uzaqda saxlayır. Demək, bu günə qədər də müsəlman Allahın kamil olaraq onun üçün bəyəndiyi İslam dininə lazımi formada inanmayıb və əməl etməyib. Əgər Allahın təkcə Quranı nazil etməsi və Peyğəmbər göndərməsi ilə insanlar səadətə çatmalı idilərsə, onda insanlar çoxdan xoşbəxt olmalı idi. Heç bir ixtilaf, müharibələr, hegemonluqlar olmamalıydı. Kamil və Allah razı qalan İslam dinindən əsər-ələmət varmı? Ey əziz insan! Allahın onunla dinini kamil etdiyi İmamının izinə düş. Qədir Xumun həqiqətini dirilt. Buna görə sən məsuliyyət daşıyırsan!

QEYB VƏ ZÜHURUN SƏBƏBKARLARI

Oyan, ey qafil insan! Özünü kiçik qüvvə hesab etmə. Sən bu aləmdə müsbət, yaxud mənfi təsirlərin vardır. İnsanların Həzrət Mehдинin (ə.c.f.) qeybə çəkilməsində rolu və təsirləri olduğu kimi, tez zühur etməsində də rolu və təsirləri vardır. Allahın razı qaldığı hər bir yaxşı əməlimiz zühurun tezləşməsində təsirlidir. Həmçinin Allahın qəzəbinə səbəb olacaq hər bir günah və çirkin

əməlimiz zühurun gecikməsində təsirlidir. İmam Sadiq (ə.) İmamə kömək etmək üçün çox gözəl qaydalar öyrədir: «Hər kəs Qaimimizin köməkçilərindən olmaq istəyirsə, zühurun intizarını çəkməli, təqvaya sahib olmalı (günahdan çəkinməli), əxlaqını gözəlləşdirməli və bu halda bizim Qaimin intizarında həyatını yaşamalıdır...» Təsirli əməllərdən digəri zühurun tezləşməsi üçün çox dua etməkdir. Bu İmam Zamanın (ə.c.f.) bizə tapşırdığı əmrdir. İmamın əmrinə itaət etmək vacibdir. «Hüzurun tezləşməsi üçün çox dua edin. Bu sizin nicaatınıza səbəb olar». Zülmədən qurtulmaq, ədalət və ədalətli rəhbərə təşnə olmaq duyğusu bizi buna vadar edə bilər. Bu təşnəlik nəfsani istəklər və dünyaya bağlılığın əsarətindən azad olduqdan sonra hiss olunur. Çünki nəfsə tabe olmaq və dünyaya bağlılıq insanı zülmə sarı çəkir. İmam Sadiq (ə.) buyurmuşkən: «... İsrail övladları kimi siz də Fironun zülmələrindən qurtulmaq üçün Allah dərgahına qırx gün ah-nalə çəkib ağlasanız bu işdə ciddi şəkildə çalışsanız, Allah-Taala bizə (əhli-beytə) mütləq qurtuluş nəsib edər. Əks halda zühur məsələsi özünün son həddinə, Allah məsləhət bilən vaxta kimi təxirə düşəcəkdir». Quranda buyurulur: «Bir qövmlə öz həyat tərzini dəyişmək istəməsə, biz dəyişmərik». Demək, səadət və bədbəxtliyimizi özümüz təyin etməliyik. Bu isə Allahın qanunlarına əməl edib etməməkdən asılıdır. Bu günə qədər bəşər Allahın qanunlarına əməl etmədiyindən səadətə çatmamışdır. Deməli, səadətimiz İmam Zamanın (ə.c.f.) quracağı Allah hakimiyyətini qəbul edib onun bərpası üçün çalışmadığımız və ona şərait yaratmadığımızdır.

İlahi! Bu günə qədər qərrib qalıb unudulan Qədir-Xumun canlı nümayəndəsi olan uzun əsrlər qeybə çə-

kilmiş Həzrət Mehдинin (ə.c.f.) mübarək zühurunu tez-ləşdir və bizi kamil etdiyin dinə çatdır.

İlahi! İmam Zamanın mübarək zühuru ilə bu bay-ramın həqiqi sevincini bizə dadızdır. Amin!

HƏZRƏT ƏLİNİN (Ə.) QƏDİR XÜTBƏSİ

İmam Rza (ə.) buyurub: İllərin birində Cümə və Qədir-Xum günü bir-birilə üst-üstə düşdüyü gündə Əmirəl-Möminin Əli (ə.) minbərə çıxıb, Allaha həmd-səna edib, Onun yeganəliyinə və Həzrət Muhəmmədin (səlləllahu əleyhi və əlihi) peyğəmbərliyinə şəhadət verdikdən sonra belə bir xütbə söylədi: «Allah-Taala peyğəmbərindən sonra, yaxşı bəndələrinin bəzisini Özünə məxsus etdi və Öz uca məqamı ilə onlara əzə-mətli bir məqam əta etdi. Allah imamları özünə sarı haqqa dəvət edənlər qərar verdi və onların hər birini bir zamanda camaatın hidayət və inkişafı üçün bələdçi qərar verdi. Onları Öz istəyinin tərcüməçisi və dili qərar verdi (İmamlar) Allahın hökmü ilə hökm edər, qanuna əməl edərlər və Allahın hüdudlarına etiqad bəsləyib vacibi yerinə yetirərlər. Qədir hadisəsi batinləri aşkar etdi, buna görə şəkk əhli daxilindəkilərini büruzə ver-dilər. Mömin möhkəm bir beyət və peyman bağladı. Lakinmünafiq etiraz etdi və öz fikrindən daşındı.

O gün (İmamlıq məqamı) zinətlənən gündür. Dinin kamil və iman həqiqətlərinin bəyan və sübut olan günüdür. Şeytan xar olan gündür. Qədir-Xum yaxşı və pis arasında fərqi ayrıldığı gündür ki, siz ona vədə ve-rilibsiniz. Bilirsinizmi ki, istikbar nə deməkdir? İstik-bar, yəni Allah-Taala ondan itaət etmək əmri verdiyi

şəxsə itaətsizlik edən şəxsə deyilir. İstikbar yəni, ona tabe olmaq vacib olan şəxsdən özünü üstün bilməkdir. Mənəm Cənnət və Cəhənnəmi bölüşdürən və mənəm fücara Allahın höccəti və mənəm bütün nurlara nur bağışlayan.

Bu məclisdən xaric olduqdan sonra öz ailə və övladlarınızın həyatını genişləndirməkdə çalışın. Allah sizi bağışlasın və həmçinin öz mömin qardaşlarınıza yaxşılıq edin və Allaha Onun nemətlərinə görə şükr edin. Bir-birinizlə müttəfiq olun və öz birliyinizi möhkəm saxlayın ki, Allah sizi birləşdirsın. Bir-birinizə yaxşılıq edib məhəbbət göstərin ki, Allah sizin qəlblərinizi bir-birinizə mehriban etsin. Qədir günündə yaxşılıq etmək ruzinin bol və ömrün uzun olmasına səbəb olur. Bu gündə məhəbbət və mərhəməti zahir etmək Allahın lütf və rəhməti ilə birgədir. Bu səbəbdən öz səxavətinizdən qüdrətiniz çatan qədər kəramət edin. Bu gündə öz sevincinizi dostlarınız arasında aşkar edin və qarşılaşdıqda şad və xürrəm olun, bir-birinizin əlini sıxın və (böyük imamət) nemətini bir-birinizə təbrik deyin və burada hazır olan olmayana, bu söhbətlərə şahid olan, uzaqda olana (bu günün fəzilətlərini) çatdırsın. Sərvətli fəqirin, güclü isə zəifin əlindən tutsun. Bunları Allahın Rəsulu (səlləllahu əleyhi və alih) mənə əmr etmişdir».

QƏDİR GÜNÜN BƏZİ ƏMƏLLƏRİNƏ İŞARƏ EDİRİK

1. Zöhrdən əvvəl qüsl etmək müstəhəbdir
2. İki rükət namaz qılmaq, hər rəkətdə bir həmd və 1 dəfə Tohid, 10 dəfə Ayətəl-

kürsü və 10 dəfə Qədr surəsi oxunur. Çoxlu savabı vardır.

3. Zöhrə yaxın iki rəkət namaz qılmaq; 1-ci rəkətdə həmdən sonra Qədr surəsi, 2-ci rəkətdə Həmdən sonra Tovhid surəsi oxunur. Salamdan sonra səcdəyə gedib 100 dəfə «Şükrən lillah» və səcdədən sonra desin: «Allahummə indi əs-əlukə biənnə ləkəl-həmdi vəhdəkə la şərikə ləkə və ənnə vahidin əhədun səmədun ləm yəlid və ləm yuləd...» yenə səcdəyə gedib və 100 dəfə «Əlhəmdü lillah» və 100 dəfə «Şükrən lillah» desin. Hər kəs belə bir ibadətə müvəffəq olsa, onun üçün Qədir-Xum günündə Peyğəmbərlə beyət edən və Həzrət Əlinin (ə.) vilayətini qəbul edən şəxsin savabı vardır və doğrularla (sadiqlərlə) bir dərəcədə olacaq və s.

4. Məsum rəhbərlərimiz buyurublar: Bu günün orucunun savabı 100 qəbul olunmuş həcc və Ümrənin savabı ilə bərabərdir. Bir nəfər bu gündə mömin bir şəxsə İftar versə, bütün peyğəmbərlər və siddiqlərə təam verən şəxs kimidir.

5. «Nüdbə» duasını oxumaq. Çoxlu salavat zikr etmək və Allah düşmənlərini lənətləmək. Qardaşlıq siğəsi icra etmək. Həzrət Əli (ə.) ziyarət etmək, İmam Rza (ə.) buyurub: «Qədir günündə harda olursansa, Əmirəl-möminin Əlinin (ə.) qəbri yanında ol ki, Allah hər mömin kişi və qadının 60 illik günahlarından keçər və Cəhənnəm atəşindən azad edir. Ramazan ayında, Qədir

və fitr bayramı gecəsində azad etdiklərinin neçə bərabərini Cəhənnəm atəşindən azad edir. O gündə bir dirhəm ehsan 1000 dirhəm hesablanır.

6. Böyük vilayət nemətinə görə İlahi həmd və şükrü bu ibarətlə demək. «Əl-həmdü lil-lahil-ləzi cəələna minəl-mutəmməsi-kinə bi vilayəti Əmirəl-mömininə vələ-immətil məsuminə əleyhimussəlam» (Böyk Qədir-Xum bayramınız mübarək!).

XUMMİDƏ

*Fərmayış etdi Həzrəti Sübhan Xummidə,
Verdi şəhadət ayeyi-Quran Xummidə.*

*«Ya eyyühərrəsul» yetişib Əhmədə o dəm,
Şövqilə verdi ümmətə fərman Xummidə.*

*Cibril də açdı şəhpərini ərsü fərşdə,
Söylər Dübarə ayeyi-bürhan Xummidə.*

*Xatəm Qədiri-Xummidə ərz etdi vəhyini,
Vermişdi əmri Rahimü Rəhman Xummidə.*

*Əl üstə qaldırıb Əlini xəlqə söylədi,
Mövladi ümmətə Şəhi-Mərdan Xummidə.*

*Ağ olsa kim bu şahə, vurar yarə qəlbimə,
Ahimlə yandırar onu niran Xummidə.*

*Hər kim edərsə cani fəda şiri-Xeybərə,
Gözlər o şəxsi huriyü qılman Xummidə.*

*İnkər edərsə kim onu, inkər edir məni,
Vaxtdır bilinsin əsli müsəlman Xummidə.*

*Min-min kəlam nazil olub şəni-Heydərə,
Bu yolla kamil oldu hər iman Xummidə.*

*Səfdər, Müzəffər adına layiq görüldü o,
Həqq zahir etdi oldu nümayan Xummidə.*

Şahiddi cümlə ərzü səma divü insü can,

Ol dəm quruldu xilqətə mizən Xummidə.

*Əmma ədavət eylədi bir iddə nabekar,
Min hiylə qurdu mətləbi pünhan Xummidə.*

*Zahirdə beyət eylədi bir neçə əhli-kin,
Batində tutdu çeşmiləri qan Xummidə.*

*Bağrına basdı Heydəri-Karrari şahi-din,
Təbrikə gəldi Nuhü Süleyman Xummidə.*

*İlyasü Xızrü İdrisü İsa da oldu şad,
Şad oldu həm də Buzəru Səlman Xummidə.*

*Hər kəs ki, beyət eyləmədi yandı atəşə,
Möminlər oldu sakini-rizvan Xummidə.*

*Soltan Əli, Əli deyibən tutdu rahi-eşq,
Ey kaş, olaydı şahinə qurban Xummidə.*

MÜSTƏZAD
(Qədir-Xum haqda)

Təbrik bu günə çünki bu gün Əhmədi Muxtar,
aləmlərə sərvər
Bəlli eliyibdir ki, bilün Heydəri Kərrar,
oldu sizə rəhbər.
Xummi-Qədirə yetdi edib hamıya izhar,
hər ayəni əzbər.
«Maünzilə» ayatini o söylədi təkrar,
tökdi düri şakkər.
«Əlyövm»də İslamı açıb sahibi-əsrar,
şahid ola səflər.
«Əkməltu»də Kamil Əlinin adıdı aşkar,
matdır buna kafər.
«Mən küntü»də «Mövla» sözünü qadiri-qəffar,
dinə dedi məhvər.
Bayram qəbul etdi o günü cümleyi zənnar,
birlikdə sərəsər.
Kim eyləsə bu hadisəni dəhridə inkar,
düzəx onu gözlər,
Soltan, Əli haqqın tanıt, ol həqqə tərəfdar,
et xalqı münəvvər.
Açmış bizə bu barədə hər mübhəmi əxbar,
Şahdır bizə Heydər.

DƏFTƏR SİZƏ

(Qədir-xum haqda Peyğəmbərin dilindən)

*Ey müsəlmanlar, edibdir əmr peyğəmbər sizə,
Şahi-din olsun Əmirəlmöminin Heydər sizə.*

*Olmasa əldə silah, olsa əgər düşmən dəniz,
Tək Əli bəsdir gərəkmez min qoşun-ləşkər sizə.*

*Siz ürəkdən bağlana bilsəz o mahi-ənvərə,
Əskik etməz nurunu həm ol məhi-ənvər sizə.*

*Daimi olmaq dilərsiz şahi-mərdanı tutun,
Çün müdam qalmaz bu var-dövlət gözəl dilbər sizə.*

*Qaldıra bilməzsiz aləmdə Əlinin bayrağın,
Canü dildən olmayınca Kərbəla səngər sizə.*

*Tapdasaz həqqin Əlinin, ya ona ağ olsanız,
İstifadə eyləyib qan uddurar kafər sizə.*

*Əl uzatmaq da ona vacib deyil, ismi yetər,
Harda olsaz əl tutar çün ol mələk-mənzər sizə.*

*Hər bələdən sizləri zikri-Əlidir saxlayan,
Ya Əli söylər açanda Cəbrail şəhpər sizə.*

*Mən Əlini ali bildim əmr alıb meracidə,
Şahi-Mərdanı Xuda təyin edib rəhbər sizə.*

*Mən Əliyə aşiqəm, yoxdur cahanə rəğbətim,
Çox gözəl misradı bu, gəl öyrədim əzbər sizə.*

*Ta qiyamət mən Əli təbliğini əmr etmişəm,
Bu səbəbdən də Hacı Soltan açıb dəftər sizə.*

ƏLİ (Ə.)

*Ey rükudə verən əngüştəri mərdanə Əli,
Həm verən səcdədə öz canını cananə Əli.*

*Bəstəri-xətmə peyəmbərdə yatan hicri günü,
Hicrəti təkmil edib son qoyan hicranə Əli*

*Əbdəvid oğluna dərs verdi o gün əldə silah,
Göndərən Haris ilə Mərhəbi niranə Əli.*

*Babiyəm bəbi-Əlidə duraram sübhü məsa,
Babubab babidu çün elmilə Quranə Əli.*

*Gahi nitqilə edən aləmi ehya, gahi,
Zülfüqar ilə salan aləmi səhmanə Əli.*

*Ey verən şahı – şəhidanına bir cami-bəla,
İçən əmma özü min cami nəcibanə Əli.*

*Səndən özgə kimi vardır fəqir aşıqlərinin,
Vermisən sən nəyi vardır Hacı Soltanə Əli.*

* * *

*Eşit, ey Allahın sadıq bəndəsi,
Səni ibadətə çağıran səsi!
Namaz vacibətdir, namaz həyatdır,
Məsciddə hazır ol, vəqti-salatdır.*

AZAN
(*Mənzum qısa təfsilat*)

Allahu Əkbər – 4 dəfə

*Hər şeydən, hamıdan böyükdür Allah,
Öz böyüklüyündən özüdür agah.
Bütün təriflərdən yüksəkdir şəksiz,
Onun ucalığın dərk etmərik biz.*

*Zikr eylə böyükdən böyük Allahu,
Odur bağışlayıb keçən günahı.*

Əşhədü ən la ilahə illəllah – 2 dəfə

*Şəhadət verirəm vahiddir Allah,
İlahidən başqa yox digər ilah,
Təkdir misilsizdir küllidə gerçək,
Odur ibadətə layiq olan tək.*

Əşhədu ənnə Muhəmmədən Rəsulullah – 2 dəfə

*Şəhadət verirəm Həzrət Muhəmməd,
Allah elçisidir kafirlərə sədd,
Aləmlərə rəhmət, sahib şəriət,
Onunla möhürün tapdı nübüvvət.*

*Əşhədu ənnə Əmirəl mömininə
Əliyyəni vəliyyullah – 2 dəfə*

*Şəhadət verirəm Həzrət Əli,
Möminə əmirdir, Allaha vəli,*

*Peyğəmbər vəsisi ümmətə imam,
On bir övladı ilə həqqüdür tamam.*

Həyyə ələs-səlah – 2 dəfə

*Tələsin camaət, vəqti-namazdır,
Namaz Allah ilə razü niyazdır,
Bu Tanrı hökmüdür vacibdir qəti,
Tələsin verməyin fəvtə fürsəti.*

Həyyə ələl fəlah – 2 dəfə

*Tələsin aləmdə tapmağa nicat,
Nəcətsiz qalmaqdan edin ehtiyat.
Vaxtında əxz edin bu səadəti,
Çün o daimidir, siz müvəqqəti.*

Həyyə ələ xeyril əməl – 2 dəfə

*Yenə tələsin görməyə bir xeyr əməl,
Əlin boş olmasın gələndə əcəl,
Peyğəmbər buyurub xeyr əməl əlbət,
Təməldə Əlidən olub ibarət.*

Allahu Əkbər – 2 dəfə

*Hər şeydən, hamıdan böyükdür Allah,
Öz böyüklüyündən özüdür agah.
Bütün təriflərdən yüksəkdir şəksiz,
Onun ucalığın dərk etmirik biz.*

*Zikr eylə böyükdən böyük Allahı,
Odur bağışlayıb keçən günahı.*

La ilahə illəllah – 2 dəfə

*Yox Allahdan başqa Allah deyin siz,
Odur ibadətə layiq şübhəsiz.*

* * *

*Namaza hazır ol, ey əhli-iman,
Namazla vəhdətə gəlsin müsəlman,
Namaza durmazdan əvvəl, camaat,
Ali – Peyğəmbərə deyin salavat.*

TƏLQİN
(Mənzum tərcümə)

*Eşit və agah ol, Allah bəndəsi,
Bu nəsihət dolu cəzb edən səsi.
O əhddə, imanda söylə varmısan?
O əhdə görə ki, bizdən ayrısan?
Belə əhd eylədin Xaliqilən sən,
Hər yerdə hər zaman söyləyəcəksən:
Şəhadət verirəm uca Allaha,
O tək və şəriksiz, əvəzsiz şaha.
O Allah ki, onun qulu, rəsulu,
Peyğəmbər Məhəmməd Əbdullah oğlu.
O peyğəbərliyi yetirdi sona,
Allahın salamu rəhməti ona.
Şəhadət verirəm yəqin kəlamdır,
Əli Əbutalib oğlu imamdır.
Əmirəlmöminin odur bəşərə,
Vəsilər ağası addır Heydərə.*

*Hamıya sözsüz ki, xaliqi-qaib,
 Onun itaətini edib vacib.
 Həmçinin Həzrəti Həsən Müctəbə,
 Əli oğlu Hüseyn şahi-Kərbəla.
 Bimarlar şafisi Zeynüləbidin,
 Həm Mühəmməd Baqir, afitəbi-din,
 Cəfəri Sadiqu Müseyi Kazim,
 Qərib imam Rza, aqilü alim.
 Məzlumlar pənahi Mühəmməd Təqi,
 İslamın ziynəti Əli Ənnəqi.
 Həsəni Əsgəri məhvəri-cahan,
 Qaim imam Mehdi Sahibəzzaman.
 Allahın salamu olsun onlara,
 Çəkək adlarını düşəndə dara.
 Onlar ilahinin hüccətləridir,
 Bu Allah dostları daim diridir.
 Möminə üz verib böyük səadət,
 Onu bu imamlar edir hidayət.
 Ey Allah bəndəsi, olmagilən lal,
 Qəbirdə mələklər edəndə sual.
 Soruşar Allahdan, peyğəmbərindən,
 İmam, qiblə, kitab bir də dinindən.
 Qorxma, qüssələnmə eyləyib şitab,
 Bununla onlara verginən cavab:
 - Məbudum Allahdır, şövkət-şanımdır,
 O izzət sahibi Yaradanımdır.
 Mühəmməd Əbdullah oğlu rəsulu,
 O Allahın qulu mən onun qulu.
 Quran kitabımdır, islam dinimdir,
 Kəbə mənim qibləm həcc ayinimdir.
 İmamumdur Əli fətəhi-Xeybər,
 İmamumdur Həsən sərkərü sərvər.
 İmamıdır Hüseyn şahi-təşnələb,*

*İmamumdur Səccad sahibi-mənsəb.
İmamumdur Baqir dəfəyi-bidad,
İmamumdur Sadiq elmidə ustad.
İmamumdur Kazim bəhri-mələhət,
İmamumdur Riza sakini-qürbət.
İmumdur Təqi islamın şanı,
İmamumdur Nəqi Təqi nişanı.
İmamumdur mənim Həsən Əsgəri,
Olub şəhadəti dillər əzbəri.
İmamumdur Mehdi səlavatullah,
Bizə intizarın çox görmə, Allah!
Bunlar imamumdur, ağalarımıdır,
Dar günçün bu qədər şəfi varımdır.
Onların dostları dostumdur mənim,
Həm də düşmənləri qatı düşmənim.
Bu fani dünyadə və axirətdə,
Daim qalacağam bu şəhadətdə.
Könül təsdiqləyir iqrar edir dil,
Ey Allah bəndəsi sonra bunu bil:
Nə yaxşı Allahdır olmuşam qulu,
Nə yaxşı rəsuldur onun rəsulu.
Nə yaxşı imamdır mömin imdadı,
Həm Əli, həm də ki, on bir övladı.
Hər nə ki götürüb həqdür müxtəsər,
Allah tərəfindən cənab peyğəmbər.
Həqqüdür dünyada ölüm macalı,
Həqqüdür nəkir və münkər sualı.
Həqqüdür qiyamət, həqqüdür ehya,
Həqqüdür siratın körpüsü, anla.
Həqqüdür nameyi-əmalü mizan,
Həqqüdür cəhənnəm, behişt, ey insan!
Həqqüdür, qiyamət gələr etmə şəkk,
O gün ölümləri həq dirildəcək.*

*Həqqüdür səmavi kitab, ey bəndə.
Həqqüdür Allahın verdiyi vədə.
Allah daim səni, ey sadıq bəndə,
Sabitqədəm etsin bu əqidəndə.
Hidayət eyləsin səni İlahi,
O rəhmət sahibi, məhşər pənahi.
Behiştə övliya mərufun olsun,
Onların kölgəsi üstündə dursun.
Ey Xuda, bəndəvi bilmə müqəssir,
Ona dəlillərlə etgilən təsir.
İlahi, eyləmə qəbrin onun dar,
Ruhunu özünə tərəf sən apar.
Səni and veririk on dörd məsumə,
Lütfün əsirgəmə sən bu mərhumə.
Onu axirətdə sahib məqam et,
Hər nə naqisi var özün nizam e.t
Yaxın tut özünə yaxın kəslərə,
Ruhunu mehman et müqəddəslərə.
Dünyada çəkdiyi cümlə əzabın.
Ali behiştinlə qaytar cavabın.
Ey rahimü rəhman, sahibi-ələm,
Bəndəvi eyləmə rəhmətindən kəm.
Rəftar eylə, ya rəbb mərhəmətinlə,
Ülviliyə yetsin ülvyyətinlə.
Bağışla nə qədər varsa günahı,
Əfv elə, əfv elə onu, İlahi!
Bu bir tərcüməydi eylədi Soltan,
Nöqsansız iş olmaz əfv et, Yaradan.*

«NÜDBƏ» DUASI

Bu duanı Fitr, Qurban və Qədir-Xum bayramlarında, həmçinin cümə günləri oxumaq müstəhəbdir.

Həmd yalnız aləmlərin Rəbbi olan Allaha məxsusdur.

Allahın salavat və salamı seyyidimiz, ağamız, Allahın Peyğəmbəri Həzrəti Mühəmmədə və onun övladlarına olsun!

İlahi, övliyaların barədə cərəyan edən hadisələr barədə Sənə həmd olsun! Elə övliyalar ki, onları Özün və dinin üçün xalisləşdirmisən. Çünki, onlara Öz yanında olan elə nemətlər bəxş etmisən ki, o nemətlər əbədidir. Heç vaxt zail olub aradan getməz, məhv olmaz.

(Bu nemətləri) bu alçaq təbiətli dünyanın bərbəzəkli, zər-zivərli dərəcələrində zöhdü onlar üçün şərt etdikdən, onların da bu şərti qəbul edib Öz əhdlərinə vəfalı olduqlarını bildikdən sonra (əta etdin və onları Öz dərghahına) qəbul və müqərrəb etdin, yüksək zikri, aşkar sənani (tərif və mədhi) onlar üçün təqdim etdin, mələk nazil edib Öz vəhyinlə onları əzizlədin, Öz elminlə onlara yardım (əta) etdin. Onları Özünə doğru şəfaətçi, razılığına çatmaq üçün vasitə qərar verdin.

Sonra onların bəzilərini (Həzrəti Adəmi) cənnətdən çıxarana qədər orada məskunlaşdırdın.

Bəzilərini isə (Həzrəti Nuhu) Öz nicat gəminə min-dirib onu və onunla birlikdə iman gətirənləri. Öz rəhmətinlə həlak olmaqdan nicat verdin.

Bəzilərini isə (Həzrəti İbrahimi) Özün üçün xəlil (dost) seçdin, o da Səndən sonrakı ümmətlər içrə sadıq dil istədi. Sən də onun istəyini qəbul və onları uca məqamlı etdin.

Bəziləri (Həzrəti Musa) ilə ağac vasitəsi ilə danışdın və onun üçün qardaşından (Harundan) arxa, kömək və vəzir qərar verdin.

Bəzilərini isə (Həzrəti İsa) atasız olaraq dünyaya gətirdin və ona aşkar möcüzələr əta edib Ruhul-qudusla onu təyid etdin (qüvvətləndirdin).

Bunların hər biri üçün şəriət, yol müəyyən etdin, onlar üçün canişinlər seçdin ki, hər biri, digərindən sonra, müəyyən müddətdə dini hifz etsinlər. Təki, onlar Sənin dinini bərqərar edənlər, dirçəldənlər, Sənin bəndələrinə höccət və dəlil olsunlar ki, haqq Öz qərargahından məhv olub aradan getməsin və nəticədə batil əhli haqq əhlinə qələbə çalmasın, həmçinin bir kəs «ey Rəbbimiz, əgər Sən bizə (ilahi əzabdan) qorxudan bir rəsul göndərüb (onları) hidayətçi, əlamət qərar versəydin, biz də zəlil və xar olmamış, işimizin Sənin həbibin və nəcib bəndən Mühəmməd (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm)-ə çatmamış Sənin möcüzələrinə tabe olardıq» deməsin və o, (Həzrəti Mühəmməd (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm)) sənin seçdiyin kimi, məxluqlarının ağası, seçdiyin bəndələrin seçilmişsi, onların əfzəli, etimad etdiyin bəndələrin ən kəramətlişi oldu. Sən onu Öz peyğəmbərlərindən öncəyə keçirib bəndələrindən olan səqələynə (cinlərə və insanlara) Peyğəmbər seçdin. Öz məğrib və məşriqlərini onun ayaqları altından keçirtdin. Bürağı onun üçün müsəxxər (ram) etdin, onun ruhunu Öz asimanına doğru pərvaz etdirdin, xilqətin vaxtı qurtarana kimi olmuş və olacaq hər bir şeyin elmini onda əmanət verdin, sonra (düşmənlərinin möminlərdən qorxması ilə) onu nüsrətə yetirdin, onu Cəbrail, Mikail və əlaməti olan mələklərinlə əhatə etdin, ona vədə verdin ki, onun dinini, müşriklərin xoşlamadıqlarına baxmayaraq, bütün ilahi dinlərə qalib edəsən və bu iş, onu sadıq bir nazil olan kimi geri qaytardıqdan sonra oldu və oranı (qayıtdığı evi) o və onlar üçün ilk beyt qərar verdik ki, «Camaatın ibadəti üçün tikilən ilk ev o evdir ki, Bəkkədədir, bərəkətli olub ələmlər üçün hidayətdir. Onda aydın nişanələr-İbrahim (əley-

hissalam)-ın məqamı vardır. Hər kəs oraya daxil olarsa, əmin-amanlıqda olar». («Ali İmran» surəsi, 96).

(Əhli-beyt barədə) buyurdun ki: «Allahın iradəsi bu olmuşdur ki, yalnız Siz Əhli-beytdən hər növ çirkinliyi, aludəliyi aradan aparıb Sizi pak-pakizə qərar versin». («Əhzab» surəsi, 53).

Sonra Peyğəmbər (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm)-in muzzdunu, onlara aşkar məhəbbət qərar verib buyurdun ki, «(ya Mühəmməd) xalqa de: Mən bu risalət müqabilində sizdən, Əhli-beytimə aşkar məhəbbət bəsləməkdən savayı bir muzzd istəmirəm».

Həmçinin buyurdun ki, «Bu iş müqabilində sizdən bir şey istəyirəmsə, o, sizin xeyrinizədir»; «Bu iş müqabilində sizdən bir haqq, muzzd istəmirəm».

Öz Rəbbinə doğru yolu seçmək istəyənlərdən başqa yalnız onlar (İmamlar) Sənə doğru yol, Sənin razılığına doğru bir məsləkdirlər.

El əki, onun ömrü sona çatdı (Qədir Xumda) öz vəlisi Əliyyibni Əbitalib (əleyhissalam)-ı ayağa qaldıraraq (Allahın əmri ilə) müsəlmanlara hidayətçi etdi, çünki o (Peyğəmbər), ilahi əzabdan qorxudan idi və «hər bir qövmlə üçün də bir hidayətçi olmalıdır».

Peyğəmbər (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm) camaat onun ətrafını tutmuş halda buyurdu: «Mən hər kimin mövlası və ixtiyar sahibiyəmsə, Əl idə onun mövlası və ixtiyar sahibidir. İlahi, onu sevəni sev, onunla düşmənçilik edənlərlə düşmən ol, ona kömək edənlərə kömək et, onu xar etmək istəyənləri xar et», sonra buyurdu: «Mən hər kəsin peyğəmbəriyəmsə, Əl idə onun əmiridir» və buyurdu: «Mən və Əli vahid bir şəcərə (sülalə)dənlik, sair şəxslər isə müxtəlif şəcərələrdəndir».

Peyğəmbər özünü Musaya, Əlini isə onu vəzirini və canişini olan Haruna bənzədib buyurdu: «Sənin mənimlə olan münasibətin Harunun Musa ilə olan münasibəti kimidir; bu fərqlə ki, məndən sonra heç bir peyğəmbər yoxdur».

Öz qızını ona ərə verdi. O xanım hər iki aləm qadınlarının seyyidəsidir (Peyğəmbər) Öz məscidinə aid olan işləri onun üçün də halal etdi, onun qapısından başqa (məscidə açılan) bütün qapıları bağladı, sonra öz elm və hikmətini ona əmanət verib buyurdu: «Mən elmin şəhəri, Əli isə o şəhərin darvazasıdır, hər kəs o şəhəri və hikməti istəsə, gərək onun qapısından gəlsin».

Sonra buyurdu «Ya Əli, sən mənim qardaşım, canişinim və varisimsən. Ətin mənim ətimdən, qanın mənim qanımdandır. Sənin barışıq etməyin mənim barışıq etməyim, müharibən mənim müharibəmdir. İman mənim ət-qanıma qarışdığı kimi, sənin də ət-qanınla qarışıb. Qiyamət günü «Kövsər» hovuzu kənarında canişinimsən. Sən mənim borclarımı rəva qılıb vədələrimə vəfa edəcəksən». «Sənin şüalərin cənnətdə, mənim dövrəmdə nurdan olan minbərlər üstə, üzləri ağ olacaq. Onlar mənim qonşularımdır. Ya Əli, sən olmasaydın, məndən sonra möminlər (münafıqlərdən) seçilməzdi». Əli (əleyhissalam) Peyğəmbərdən sonra (xalqın) azğınçılıqdan çıxması üçün hidayət məşəli, korluq üçün bir nur, Allahın mətin rabitə ipi, Onun düzgün yolu oldu.

Rəsuli Əkrəm (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm)-ə qohumluq cəhətindən bir kəs ondan (Həzrəti Əlidən) qabağa keçə bilmədi. Həmçinin heç kəs ondan qabaq İslamı qəbul etmədi, heç kəs fəzilətlərindən hər hansı birində ona çata bilmədi. Müntəzəm olaraq Rəsuli Əkrəm (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm)-in qədəm qoyduğu yerə qədəm qoyurdu.

Quran təvili əsasında cihad edirdi, Allah yolunda (çalışanda məzəmmət edənlərin məzəmmətləri ona təsir etmirdi. O, Allah yolunda ərəblərin dilavər pəhləvanlarını təkləyib öldürür, ərəb quldurlarını tuturdu.

Nəticədə «Bədr», «Xeybər», «Hüneyn» və s. müharibələrdə o Həzrətə qarşı kin-küdurətlər qalmışdı. Nəhayət, ona qarşı düşmənçilikdə əlbir olub onun əleyhi-

nə qiyam etdilər. O Həzrət nakisinlərlə, mariqinlərlə və qasitinlərlə müharibə edib onları qətlə yetirdi.

El əki, ömrü sona çatdı və ilk bədbəxtə tabe olan axırıncı ən bədbəxt (İbni Mülcam) onu şəhadətə yetirdi. Rəsuli Əkrəm (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm)-in fərmanları, yol göstərənlərin birinin digərindən sonra gəlməsi ilə yerinə yetirilməmiş qaldı.

Onun haqqına riayət edən az qrup insanlardan savayı, bütün İslam ümməti də ona qarşı amansız düşmənçiliyə qalxıb, nəslini kəsmək, övladlarını sürgün etmək üçün cəm (əlbir) oldular və bu işə israr etdilər.

Öldürülənlər öldürüldü, əsir edilənlər əsir, sürgün edilənlər sürgün edildi və Allahın qəzavü-qədəri onlar üçün gözəl savab ümidi olan qaydada ötüb keçdi, çünki Allah yeri Öz bəndələri içərisində istədiyi şəxslərə irs verir. Gözəl aqibət isə müttəqilər üçündür.

Hər bir eyb və nöqsandan pakdır bizim Rəbbimiz, şübhəsiz ki, Onun vədləri hökmən yerinə yetiriləcək və O, heç vaxt Öz vədisinin əksinə çıxmaz, O, Əziz (izzət, şövkət sahibi) və Həkimdir (hikmət sahibi).

Həzrəti Mühəmməd (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm)-in pak və məsum Əhli-beytinin müsibətlərinə gərək bütün ağlayanlar ağlasın; bütün ahü-fəğan edənlər yalnız onların halına əhü-fəğan etsinlər. Gözlər yalnız onlar kimilərə gərək yaş axıtsın. Bütün şivən edənlər (yalnız onların halına) şivən etsin. Bütün nalə edənlər (onların müsibətlərinə) nalə etsinlər. Ürəkləri yananlar gərək onların halına ürək yangısı keçirsinlər.

Hardadır Həsən, hardadır Hüseyn, hardadır Hüseynin oğlanları? Salehdən sonrakı Saleh, Sadiqdən sonrakı Sadiq?

Hardadır düz yoldan sonrakı düz yol?

Hardadır yaxşı insanlardan sonrakı yaxşı insanlar?

Hardadır nur saçan günəşlər?

Hardadır nur verən aylar? Hardadır parlaq ulduzlar?

Hardadır dinin nişanələri, elmin sütunları?

Hardadır Allahın yer üzündə saxladığı Bə-qiyyətullah? Elə bir şəxs ki, Peyğəmbərin pak Əhli-bey-tindən kənarda deyil.

Hardadır zülmkarların kökünü kəsmək üçün sax-lanmış şəxs? Hardadır ayrılıqləri, nadürüstlükləri düzəl-tmək üçün intizarı çəkilən şəxs? Hardadır zülm və əda-vəti məhv etmək üçün ümid yeri olan şəxs?

Hardadır fərizə və sünnətləri yeniləşdirmək üçün ehtiyat (zəxirə) edilmiş şəxs?

Hardadır din və şəriəti öz əslinə qaytarmaq üçün ix-tiyar verilmiş şəxs? Hardadır həddini aşanların izzət və şövkətini tar-mar edən? Hardadır şirk və nifaqın bünövrələrini sarsıdıb məhv edən şəxs? Hardadır fisq, üsyan, tüğyan əhlinin həlak edən şəxs? Hardadır azğın-lıq və ixtilaf şəxələrini kəsən? Hardadır həvayi-nəfsə (nəfsani ehtiraşlara) pərəstişin, ayrılıqlərin əsər-əlamət-lərini məhv edən? Hardadır yalan, iftira zəncirlərini kə-sib doğrayan? Hardadır təkəbbürlüləri, inadkarları məhv edən? Hardadır inad edib və zəlalətə salanların, küfr əhlinin kökünü kəsən? Hardadır Allah övliyalarına izzət bəxş edib düşmənlərini zəlil edən? Hardadır təqva kəlmələrini cəm edən? Hardadır nemətlərin əta olun-duğu Allah qapısı? Hardadır Allah övliyalarının üz çe-virdikləri Allah vəchi? Hardadır yerlə səma arasındakı əlaqə (ittisal) səbəbi? Hardadır fəth gününün sahibi və hidayət bayrağını yayan? Hardadır peyğəmbərlər və onların övladlarının intiqamını alan? Hardadır Kərbə-lada qətlə yetirilənin qanının intiqamını alan? Hardadır o kəs ki, hər kəs ona qarşı çıxsə və iftira desə məğlub olar? Hardadır o müztər kəs ki, dua etsə, qəbul olunar? Hardadır məxluqatın başçısı, yaxşılıq və təqva sahibi? Hardadır Müstəfa Peyğəmbərin Əliyyi-Mürtəzanın, al-nı-açıq Xədicənin, Fatimeyi-Kübranın oğlu? Atam-anam və özüm sənə fəda, sənə gələn bəlalara sipər, qo-ruq olaq. Ey (Allah dərgahına) müqərrəb olan sərvərlə-

rin övladı, ey (Allah yanında) ən kərim, əziz olan nəciblərin övladı, ey özləri (Allah tərəfindən) hidayət olunan və xalqa yol göstərən rəhbərlərin oğlu, nəfsləri saflaşdırılmış (mühəzzəb) xeyirxah insanların övladı? Hardadır ən nəcabətli, səxavətli (kərim)lərin oğlu? Ey mütəhhər, pak-pakizə insanların oğlu, ey ikram olunmuş rəhbərlərin oğlu, ey parlaq ayların oğlu, ey nur saçan çıraqların oğlu, ey nur saçan göy cisimlərinin oğlu, ey nur verən ulduzların oğlu, ey aşkar yolların oğlu, ey aşkar ələmlərin oğlu, ey kamil elmlərin oğlu, ey məşhur sünnətlərin oğlu, ey rəvayət olunmuş nişanələrin (ələmlərin) oğlu, ey mövcud möcüzələrin oğlu, ey məşhud (müşahidə olunan) dəlillərin oğlu, ey sirati-müstəqimin (düzgün yolun) oğlu, ey nəbəl-əzim (böyük xəbər)in oğlu, ey uca və hikmətli Allah yanında olan Ümmül-kitabdakı şəxsin oğlu, ey ay əvə bəyyində (dəlil)lərin oğlu, ey aşkar olan dəlillərin oğlu, ey aşkar və qalib bürhanların oğlu, ey Allahın (xalqa) çatdırılmış höccətlərinin oğlu, ey Allahın tamamlanmış nemətlərinin oğlu, ey «Taha» və «Möhkəmat» ayələrinin oğlu, ey «Yasin» və «Zariyat»ın oğlu, ey «Tur» və «Adiyat»ın oğlu, ey (meracda) Allahın hüzuruna iki ox məsafəsi, yaxud ondan da yaxın məsafəyə qədər yaxınlaşan şəxsin oğlu, elə bir yaxınlıq ki, Əliyy (uca məqamlı) və Əla (ən uca məqamlı) şəxsin tərəfindən idi.

Kaş biləydim ki, sənin iqamətgahın hardadır! Yaxud hansı torpaqda və ya yerdəsən ki, ora səni üstünə götürmüşdür. Aya qumluq «Rəzva» dağındamısan, yoxsa ayrı yerdə? Yaxud «Zi-tuva»da məskunlaşmısan?

Mənə çox ağırdır ki, xalqın hamısını görəəm, amma sən görünməyəsən və sənə mənim həzin səsim, gizli pıçıltım çatmasın.

Mənə çox çətindir ki, mən salamat olduğum halda səni bəlalar (imtahanlar) əhatə etsin və mənim ahü-naləm, şikayətim sənə çatmasın.

Canım sənə fəda olsun, ey elə bir qaib şəxs ki, bizdən uzaqda deyilsən.

Canım fəda olsun sənə, ey uzaqda olan şəxs ki, bizdən uzaqda deyilsən.

Canım fəda olsun sənə, sən müştəq mömin və möminlərin arzususan, onlar səni yad edib nalə, ahü-fəğan edirlər.

Canım fəda olsun, ey o kəs ki, səninlə qarşılaşmaq mümkün olmayan möhkəm izzətlisən.

Canım sənə fəda olsun, ey o kəs ki, böyük alicənablığa maliksən ki, sənin müqabilində heç kəs dayana bilməz.

Canım sənə fəda olsun, ey o kəs ki, köhnəlməyən nemətlər sahibisən ki, heç nə o nemətlərə çatmaz.

Canım fəda olsun sənə, ey o kəs ki, başında şərəfət əmmaməsi var və sənin tayın-bərabərin yoxdur.

Nə vaxta qədər səni axtarmaqda sərgərdan qalacağam, ey mənim mövlam?

Nə vaxta qədər və hansı sözlərlə, hansı münacatla səni vəsf edim?

Mənə çox çətindir ki, sənsiz mənə cavab verilib xoş sözlər deyilsin.

Mənə çox çətindir ki, mən sən (hicranın) üçün ağlayım, başqaları isə səni tərk etsinlər.

Mənə çox çətindir ki, hadisələr onlara yox, sənə baş versin. Aya bir köməkçi varmı ki, onunla ahü-naləmi, ağlamağımı ucaldam?

Bir ahü-nalə edən, fəryad qoparan varmı ki, gizlində onun ahü-fəryadından qüvvə alam?

Çöp düşən (qan ağlayan) bir göz varmı ki, (qan ağlayam) o gözlər mənim gözümdən çöpləri çıxartmaqda (qan ağlamaqda) kömək olsun?

Ey Əhməd (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm)-in oğlu, görəsən sənə tərəf bir yol varmı ki, səninlə görüşək?

Görəsən bir sabah, günümüz sənin gününlə bir-ləşəcək və biz səndən bəhrələnəcəyikmi?

Nə vaxt sənin içməli axar çaylarına daxil olub sirab olacağıq?

Nə vaxt sənin küvara, sərin suyundan içəcəyik, hal-buki, səs-sədamız uzun-uzadı oldu?

Nə vaxt olacaq ki, sübh-axşam sənin yanında ola-cağıq və gözlərimizin yaşı quruyacaq (şad olacağıq)?

Nə vaxt sən bizi görəcəksən və biz də səni görəcəyik, sən də aşkar görünən (zəfər) bayrağını yer üzünün hər yerinə sancacaqsan?

Nə vaxt biz sənin ətrafına yığısacağıq və sən zalım-ların canına qəsd edəcək, yer üzünü ədalətlə doldurra-caq, öz düşmənlərinə xarlıq və zilləti dadızdıraraq cəza-landırıacaqsan, haqqa təcavüz edənləri və haqqı inkar edənləri həlak edəcəksən, təkəbbürlülərin, zalımların kökünü kəsəcəksən? Və (o vaxt) biz də deyəcəyik ki, aləmlərin rəbbi olan Allaha şükr olsun.

İlahi, Sən girifdarçılıqları, müsibətləri aradan qaldı-ransan. Mən yalnız Səndən kömək istəyirəm, kömək də yalnız Sənin yanındadır. Sən dünya və axirətin Rəbbi-sən, onda imtahan olunmuş, bələlara mübtəla olan hə-qir bəndənin fəryadına çat, ey fəryad edənlərin dadına çatan; və ona öz ağasını göstər, ey qüvvəsi şiddətli olan; və o Həzrətin səbəbi ilə (yu) bəndədən qəm-qüssəni, kədəri aparıb ürək yangısını sərinləşdir, ey ərşə hakim kəsilən, ey Ona tərəf qaydacağımız şəxs və ey (arzula-rımızın) Ona tərəf olduğu şəxs!

İlahi, biz Səni və Sənin Peyğəmbərini yad edən, vəli və dostunu arzulayan bəndələrinik. Sən o vəlini bizə keçişkeçi və pənahgah yaratdın, onu bizdən olan mö-minlər üçün İmam qərar verdin. Belə isə, bizdən ona salam və təhiyyət göndər.

Ey Rəbbim, onun səbəbi ilə bizə Öz kərəmini artır, onun qərar tutduğu yeri bizim üçün qərar tutulan yer və iqamətgah qərar ver. Onu bizə təqdim etməklə Öz

nemətlərini tamamla, ta ki, bizi Öz cənnətlərinə daxil edib, xalis bəndələrindən olan şəhidlərlə yoldaş edəsən. İlahi, Peyğəmbərə və onun Əhli-beytinə salavat göndər; və salavat göndər İmam Zaman (əleyhissalam)-ın cəddi və Sənin Rəsulun Mühəmmədə – ən böyük ağamıza və onun (İmam Zamanın) atası (Peyğəmbərdən) kiçik olan ağamıza (Həzrəti Əliyə), nənəsi Siddiqeyi Kübrayi-Fatimə binti Mühəmmədə və onun (İmam Zamanın) çox xeyirxah və doğruçu ata-babalarından (sair məsum İmamlardan) olan seçdiyin şəxslərə və bəndələrindən olan xeyirxah insanlar (14 Məsum) üçün salavatların ən fəzilətli, ən kamili, ən tamı, ən davamlısı və ən çoxunu göndər. O Həzrətə sayı üçün bir son, ardı üçün bir nəhayət, müddəti üçün bir yoxluq (fəna) olmayan bir salavat göndər. İlahi, onun vasitəsi ilə haqqı bərqərar, batili məhv et. Öz övliyalarını onun vasitəsi ilə qalib, düşmənlərini isə zəlil et, bizimlə onun arasında vüsəl bərqərar et, elə bir vüsəl ki, bizi onun sələfləri (İmamlar və peyğəmbərlər) ilə yoldaş olmağa aparıb çıxarar. Bizi onun kəməmindən yapışib, kölgəsində qərar tutanlardan et, onun haqlarını özünə qaytarmaqda bizə kömək et. Onun itaətində olmağa çalışmaqda, ona qarşı üsyan etməkdən çəkinməkdə bizə kömək et. Onun bizdən razı olması ilə bizə minnət qoy. Onun rəfət, rəhmət, dua və xeyir-bərəkətini bizə əta et, belə ki, biz onun səbəbinə Sənin rəhmət və kamının (fövz) vüsətinə çataq. Namazlarımızı onun xatirinə məqbul, günahlarımızı onun xatirinə bağışlanmış, dualarımızı onun xatirinə müstəcab olunmuş qərar ver; ruzilərimizi onun xatirinə bol, firavan, qəm-qüssələrimizi onun xatirinə aradan qaldırılmış, ehtiyaclarımızı onun xatirinə təmin olunmuş qərar ver. Öz kərim vəchinlə bizə doğru nəzər et, Sənə doğru yaxınlaşmaq (niyyətimizi) qəbul et, Bizə rəhmət nəzəri ilə nəzər et, belə ki, o rəhmət səbəbi ilə Sənin yanından gələn kəraməti kamil surətdə əldə edək; daha sonra o rəhməti Öz ehsanıyla bizdən başqa tərəfə

çevirmə (bizdən alma). Onun cəddin (səlləllahu əleyhi və alihi və səlləm)-in hovuzunda («Kövsər») bizi o Həzrətin (İmam Zamanın) canları ilə çoxlu, canımıza nuş olan, zəhmətsiz su verməklə sirab et; elə sirab et ki, ondan sonra heç vaxt susamayaq. Ey rəhm edənlərin ən rəhimlisi!*

* Mərhum Şeyx Abbas Qummi. «Məfatihül-cinan»ın müntəxəbbatı İran-Qum, 1999.

MÜƏLLİF HAQQINDA

Axund Hacı Soltan Hüseynqulu oğlu Əlizadə

1958-ci il dekabrın 21-də Bakının zəngin tarixi ənənələri ilə tanınan Buzovna kəndində Hüseynqulu Məşhədi Məcid oğlunun ailəsində dünyaya göz açmışdır. Mənəvi dəyərlərimizə sevgi ruhunda böyüyən Soltan Əlizadə 1966-cı ildə 125 saylı orta məktəbə daxil olub və buranı 1974-cü ildə bitirib. Kiçik yaşlarından islam dininə qarşı onda dərin maraq oyanıb, ilahiyyat elminin sirlərinə vaqif olmayacağı böyük həvəs göstərirdi. Asudə vaxtlarında hər gün kənd məscidinə baş çəkən Soltan Əlizadə burada dini söhbətləri, moizələri dinləməkdən yorulmazdı. İslam dininin yasaq edildiyi bir dövrdə bu qaynar baxışlı, təmiz qəlbli gəncin dini elmlərə maraq göstərməsi, müqəddəs “Qurani-Kərim”i oxumaq arzusu kəndin axundu Məşhədi Məzahir ağasının diqqətindən yayınmamışdı. O, gənc Soltanla ilk tanışlığından sonra ona dərs deməyi, İslam tarixini öyrətməyi öz üzərinə götürür. Çox keçmir ki, Soltan Hüseynqulu oğlu müqəddəs yerlərdə, mərasimlərdə, hüzn məclislərində, «Əli süfrələrində» görünür. Onun “Qurani-Kərim”i avazla oxuması, mərsiyə və dini şeirləri böyük məharətlə ifa etməsi, hədisləri, klassik nümunələri xüsusi bəlağətlə, yağı ilə söyləməsi və şərh etməsi istedadlı bir din xadiminin gəlişindən xəbər verirdi. Səlis nitqi, iti zehni və fikrini rəvan ifadə etmək bacarığı onda ilahi vergi idi.

Sonralar Soltan Hüseynqulu oğlu Qafqaz Müsəlmanları Ruhani İdarəsinin qazısı Axund Hacı Əhməd Şeyx Qüdrət oğlunun yanında dini təhsilini artırmış, dövrün tanınmış ruhaniləri ilə sıx təmaslar yaratmışdır.

Onun din xadimi kimi yetişməsində Buzovnadakı «Məşhədi Qərib» məscidinin rəisi, Böyük Seyid Ətağanın xələfi olan Seyid Mir Möhsin Ziya ağanın, Cəlilabaddan Şeyx Məhəmməd Şeyx Qüdrət oğlunun, kürdəxanlı dərviş Əlisöhbət İmamverdi oğlunun zəhmətləri danılmazdır.

Soltan Əlizadənin “Allah eşqi, insan eşqi, söz eşqi” yolunda inam və inadkarlıqla cəfalar çəkməsi, dini biliklərini, elmi fəaliyyətini artırması, onu axund vəzifəsinə qədər yüksəltdi. O, 1988-ci ildə, 30 yaşında Şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadənin əmri ilə Buzovna kəndindəki “Məşhədi Qərib” məscidinə axundu təyin olundu. Ötən illər ərzində Axund Hacı Soltan Hüseynqulu oğlunun dini və elmi fəaliyyəti dolğun, səmərəli olmuşdur. 1990-cı ildə Məhşəd, 1991-ci ildə Məkkə və 1993-cü ildə Kərbəla şəhərlərini ziyarət edən Hacı Soltan qaynar bir həyat yaşayır, haqq və ədalət işi uğrunda həmişə mücadilədədir. İslam dininin elmi-fəlsəfi mahiyyətini tədqiq və təbliğ etdiyinə görə o 1998-ci ildə Qafqaz Müsəlmanları Ruhani İdarəsi tərəfindən “Qazı” rütbəsinə layiq görülmüşdür.

Elmi və bədii yaradıcılığı onu respublikamızdan kənarda da məşhurlaşdırmışdır. O, Azərbaycanda, İranda, Türkiyədə keçirilən beynəlxalq elmi konfransların, poeziya festivallarının iştirakçısı olub. Son on beş ildə 26 kitabı işıq üzü görüb, çoxsaylı mükafatların, təltiflərin, diplomların sahibidir.

Axund Hacı Soltan Hüseynqulu oğlu hazırda Buzovna “Cümə” məscidinin axundu, Qafqaz Müsəlmanları Ruhani İdarəsi Ali Dini Şuranın üzvüdür.

Əsərləri:

1. «Azərbaycan dərvişləri və rövşəxanları», «Boz oğuz», «Nicat», Bakı, 1995.
2. «Şah İsmayıl Xətai», Bakı, «Ozan», 1997.
3. «İslamda idman və boks şahı Məhəmməd Əli», Bakı, «Ozan», 1997.
4. «Yaşamaq, yaşatmaq, yaratmaq», Bakı, «Ozan», 1998-1999 (2 kitab).
5. «Xətaişünaslığa hədiyyə», Bakı, «Ozan», 1998.
6. «İslam idman antologiyası», Bakı, «Ozan», 1999.
7. «Məsumnamə», Bakı, «Ozan», 2000.
8. «Hidayət yolu», Bakı, «Ozan», 2000.
9. «Xətai və Füzuli», Bakı, «Ozan», 2000.
10. «Şəhadət yolu», Bakı, «Ozan», 2000.
11. «Divan», Bakı, «Ozan», 2000.
12. «Dübeytlər, rübailər, tüyuqlar», Bakı, «Tural-Ə» Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2001.
13. «Həzrət Əli ə. və dünya ədəbiyyatı», Bakı, «Tural-Ə» Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2001.
14. «Gizli xəzinələrdən incilər», Bakı, «Tural-Ə», Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2002.
15. «Duayi-Heydəri və ya Həzrət Əli ə.zirvəsinə bir baxış», Bakı, «Tural-Ə» Nəşriyyat Poliqrafiya Mərkəzi, 2002.
16. «Allah eşqi, insan eşqi, söz eşqi», Bakı, «Ozan», 2003.
17. «Məhəmməd Əmin Rəsulzadə və İslam», Bakı, «ADMİU», 2003.
18. «Həzrət Əli (ə.) kimdir?», Bakı, «Tural», NPM, 2004.
19. «Azərbaycanın şairə qadınları və İslam», Bakı, «Tural», NPM, 2004.

20.«Əli (ə.) haradadır?», Bakı, «Tural», NPM, 2005.

21.«Bir şəmsən aləm sənə pərvanə Hüseynim», Bakı, «Tural», NPM, 2005.

22.«Qarabağ azad olan gün», Bakı, «Ozan», 2006.

23.«Həzrət Əli (ə.) və Azərbaycan», Bakı, «Ozan», 2006.

24.«Kürdəxanı», Bakı, Qarabağ, 2008, (şərikli).

25.«Mən Əli (ə.) şairiyəm», Bakı, Qarabağ, 2008.

26. «Qədir-Xum həqiqətləri», Bakı, «Ozan», 2011.

Haqqında:

1. “Söz mülkünün Soltanı” (Məqalələr toplusu), Bakı, “Qarabağ”, 2008, 424 səh.

Bu kitabın araya-ərsəyə gəlməsində zəhməti olan şəxslərə minnətdarlığımı bildirirəm.

Müəllif

MÜNDƏRİCAT

BİSMİLLAHİR-RƏHMANİR-RƏHİM.....	3
FƏRƏC DUASI.....	5
İMAM ƏLİ (Ə)-İN MİN ADINDAN YÜZ BİRİ.....	6
İSLAM NƏDİR?.....	7
ƏHKAMIN NÖVLƏRİ.....	8
KƏLMƏYİ TEYYİBƏ.....	8
KƏLMƏYİ ŞƏHADƏT.....	9
ƏRKANİ DİN.....	9
ÜSULİ-DİN.....	9
FÜRUI-DİN.....	10
HİCRİ QƏMƏRİ MÜSƏLMAN AYLARI.....	11
HƏZRƏT MÜHƏMMƏDİN (S.) BABALARININ BİR NEÇƏSİNİN ADI.....	12
ON İKİ İMAM.....	12
SAHİB ƏZZAMANIN Ə-İN DÖRD CANIŞINI.....	14
SURİYANIN DƏMƏŞQ ŞƏHƏRİNDƏ DƏFN OLUNAN MÜQƏDDƏSLƏRİN ZİYARƏTGAHI.....	14
HƏLƏB ŞƏHƏRİNDƏ DƏFN OLUNANLAR.....	15
SİFATİ SÜBUTİYYƏ.....	15
AZAN.....	16
VACİBİ NAMAZLAR.....	16
MÜQƏDDİMATİ NAMAZ.....	17
MÜQƏRRİNATİ NAMAZ.....	18
NAFİLƏLƏR.....	18
TƏKBİRƏTÜL EHRAMIN 8 HÖKMÜ.....	19
YEMƏK YEYƏNDƏ MÜSTƏHƏB OLAN ŞEYLƏR.....	22
YEMƏK YEYƏNDƏ MƏKRUH OLAN ŞEYLƏR.....	23
DƏSTƏMAZIN ŞƏRTLƏRİ.....	25
TƏYƏMMÜM.....	25
GÜNDƏLİK NAMAZLARIN VAXTI.....	27
NAMAZI BATİL EDƏN ŞƏKLƏR.....	29
SƏCDEYİ-SƏHV.....	31
NAMAZ QILMAĞIN MÜSTƏHƏBB OLDUĞU YERLƏR.....	33
NOVRUZ BAYRAMININ ƏMƏLLƏRİ.....	35
ABİ LEYSAN SUYUNA OXUNAN SURƏLƏR.....	36

HƏCC HÖKMLƏRİNİN QISASI, TƏMƏTTÖ	
HƏCCİNİN İZAHİ.....	36
HƏCCİ TƏMƏTTÖ ƏMALİ.....	37
EHRAMDA HARAM OLAN ŞEYLƏR.....	38
TƏLBİYYƏ.....	39
HEYVANLARIN ZİKRLƏRİ.....	40
ŞAD GÜNLƏRİMİZ.....	43
MÜSİBƏTLİ GÜNLƏRİMİZ.....	43
AŞURA VƏ ÜSULİ-DİN.....	43
AŞURA VƏ FİRUI-DİN.....	44
QURBAN DUASININ MƏNASI.....	46
QADINLARA TƏKLİF OLUNAN ON SİFARİŞ.....	48
BEŞ XÜSUSİYYƏT VƏ BEŞ BƏLA.....	48
ƏMİRƏL-MÖMİNİN ƏLİ (Ə.)-İN NƏSİHƏTİ.....	49
İMAM ZAMAN (Ə.) AĞANIN NAMAZI.....	50
NAMAZ QILMAĞIN 29 MÜKAFATI.....	51
NAMAZI YÜNGÜL SAYIB QILMAQ FİKRİNDƏ OLMAMAĞIN BƏLƏLƏRİ.....	52
TƏQLİDƏ RACE AYƏ.....	53
MERAC GÜNÜ PEYĞƏMBƏRƏ ENDİRİLƏN ƏMRLƏRDƏN 12-Sİ.....	54
ON HÖKM.....	54
PEYĞƏMBƏRLƏR.....	55
İMAM ƏLİ (Ə.) BUYURMUŞDUR.....	57
HİCRİ VƏ MİLADI TARİXLƏRİ HAQQINDA.....	59
«ƏBCƏD HESABI» NƏDİR?.....	64
HANSI YERLƏRDƏ DANIŞMAQ VƏ SÖHBƏT ETMƏK BƏYƏNİLMİR?.....	69
MƏHƏMMƏD PEYĞƏMBƏRİN ZAHİRİ GÖRÜNÜŞÜ VƏ XASİYYƏTİ HAQQINDA.....	69
MÜSƏLMANLIQDA ƏN BÖYÜK GÜNAHLAR 150-YƏ QƏDƏRDİR.....	73
YUXUNUN YOZULMASI.....	74
İSLAM DİNİNDƏ ƏDƏB QAYDALARI.....	76
HƏDİS.....	79
İMAMİ-ZAMANIN ZÜHUR ƏLAMƏTLƏRİ.....	82
QİYAMƏT ƏLAMƏTLƏRİ.....	92
QƏDİR – XUM.....	96

VİLAYƏT HAQDA MÜHÜM GÖSTƏRİŞ.....	103
İSLAM PEYĞƏMBƏRİNİN (S.) QƏDİR XÜTBƏSİ.....	104
VİLAYƏTİN RƏSMİ ŞƏKİLDƏ ELAN EDİLMƏSİ.....	105
ƏLİ İBN ƏBİ TALİBİ (Ə.) TANITDIRMAQ.....	107
ƏHDİ POZMAQ VƏ AĞZINLIĞIN TƏHLÜKƏSİ.....	108
XƏBƏRDARLIQ.....	108
DOĞRU YOL.....	109
DOST VƏ DÜŞMƏNLƏRİ TANITDIRMAQ.....	109
HƏZRƏT MEHDİNİ (ƏC.F.) TANITDIRMASI.....	110
İLƏHİ HÖKMLƏR.....	111
BEYƏT ALMAQ.....	112
QƏDİR HƏDİSİNİN SƏNƏDLƏRİ.....	112
HƏQİQƏTLƏRİ ƏFSANƏ SAYAN ÜMMƏT.....	113
BƏS İMAMI QƏBUL EDƏNLƏR NƏ DÜŞÜNÜR?.....	115
QEYB VƏ ZÜHURUN SƏBƏBKARLARI.....	117
HƏZRƏT ƏLİNİN (Ə.) QƏDİR XÜTBƏSİ.....	119
QƏDİR GÜNÜNÜN BƏZİ ƏMƏLLƏRİNƏ	
İŞARƏ EDİRİK.....	120
XUMMİDƏ.....	123
MÜSTƏZAD.....	125
DƏFTƏR SİZƏ.....	126
ƏLİ (Ə.).....	127
AZAN.....	128
TƏLQİN.....	130
«NÜDBƏ» DUASI.....	134
MÜƏLLİF HAQQINDA.....	145

**Axund Hacı Soltan
Hüseynqulu oğlu Əlizadə**

“BUNU HAMİ BİLMƏLİDİR”

Bakı - “Ozan” - 2011

***Nəşriyyatın direktoru:* Asif Rüstəmli
Korrektorlar: Sevdə Qasımlı
Cildçi: Sevil İsmayılova**

Yığılmağa verilib: 12.02.2011
Çapa imzalanıb: 14.04.2011
Kağızın formatı: 60x84 1/16
Həcmi: 9.5 ç.v.
Sifariş № 24

*ADMİU-nun mətbəəsi.
Bakı şəhəri, Həsən bəy Zərdabi küçəsi - 39a*